

Народна банка на Република Македонија

Сектор за супервизија, банкарска регулатива и финансиска стабилност
Дирекција за финансиска стабилност, банкарска регулатива и методологии

Извештај
за банкарскиот систем и банкарската супервизија во Република
Македонија во 2009 година

Скопје, април 2010 година

СОДРЖИНА

I. БАНКАРСКИОТ СИСТЕМ ВО 2009 ГОДИНА	3
1. Структура на банкарскиот систем на 31.12.2009 година.....	3
1.1. Пристап до банкарски услуги.....	3
1.2. Вработеност во банкарскиот систем.....	5
1.3. Сопственичка структура на банкарскиот систем	6
1.4. Пазарно учество и концентрација на банкарскиот систем.....	7
2. Активности на банките	9
2.1. Степен на финансиско посредување.....	9
2.2. Биланс на состојба на банките.....	10
2.2.1. Биланс на состојба на одделните групи банки	15
2.3. Кредитна активност на банките	17
2.3.1. Структура на кредитите на нефинансиските субјекти (секторска, рочна и валутна структура).....	19
2.4. Вложувања во хартии од вредност.....	25
2.5. Депозитна активност на банките	26
3. Ризици во банкарското работење	29
3.1. Кредитен ризик	29
3.1.1. Изложеност на кредитен ризик на банките	29
3.1.2. Степен на ризичност на изложеноста на кредитен ризик на ниво на банкарскиот систем.....	33
3.1.3. Степен на ризичност на изложеноста на кредитен ризик кон секторот „претпријатија и останати клиенти“	40
3.1.4. Степен на ризичност на изложеноста на кредитен ризик кон секторот „физички лица“	42
3.2. Ликвидносен ризик.....	47

3.2.1. Показатели за ликвидноста на банките	47
3.2.2. Извори на финансирање на банкарскиот систем.....	49
3.2.3. Рочна структура на средствата и обврските на банките	50
3.2.4. Ликвидност на одделните групи банки.....	52
3.3. Валутен ризик.....	55
3.3.1. Валутна структура на активата и пасивата.....	55
3.3.2. Движења и показатели на изложеноста на банките на валутен ризик	58
3.4. Ризик од несолвентност.....	61
3.4.1. Сопствени средства и актива пондерирана според ризиците	62
3.4.2. Показатели за солвентноста на банкарскиот систем	65
3.5. Профитабилност.....	70
3.5.1. Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банките	72
3.5.2 Профитабилност на одделните групи банки	75
3.5.3. Движење на каматните стапки и каматниот распон	75
II. БАНКАРСКА СУПЕРВИЗИЈА ВО 2009.....	77
1. Законска рамка на банкарската супервизија.....	77
1.1 . Програма на банка за спречување перење пари и финансирање на тероризмот	77
1.2. Методологијата за утврдување исправка на вредноста и за издвојување посебна резерва од страна на Македонската банка за поддршка на развојот	78
1.3. Измени на методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот.....	78
1.4. Измени на методологијата за управување со ликвидносниот ризик	79
2. Активности на банкарската супервизија.....	81
2.1. Лиценцирање - издавање дозволи и согласности на банките и штедилниците	81
2.1. Супервизија на работењето на банките и штедилниците	82
2.1. Корективни активности преземени кон банките и штедилниците	83
АНЕКСИ.....	84

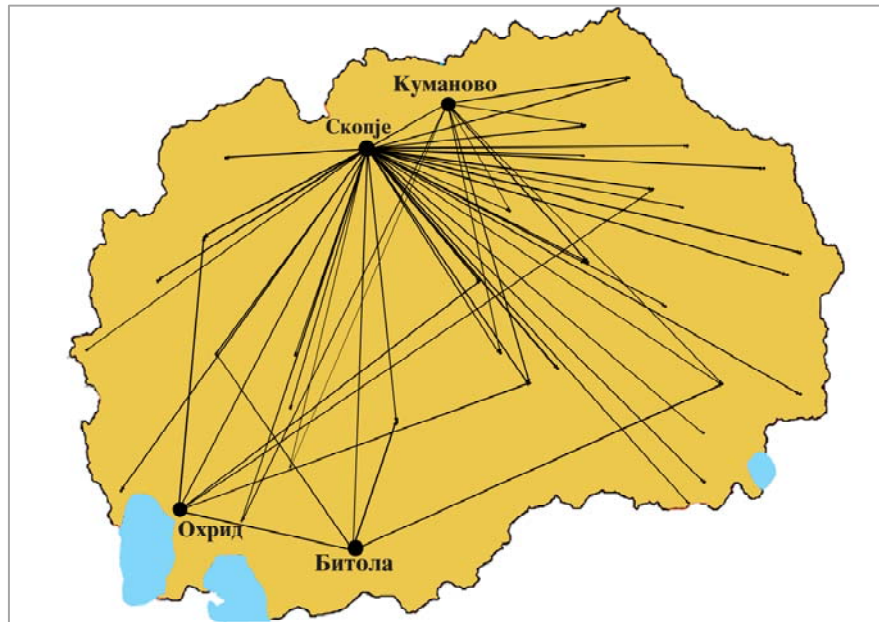
I. БАНКАРСКИОТ СИСТЕМ ВО 2009 ГОДИНА

1. Структура на банкарскиот систем на 31.12.2009 година

1.1. Пристап до банкарски услуги

Банкарскиот систем на Република Македонија го сочинуваат осумнаесет банки¹ и десет штедилници². Во споредба со минатата година, бројот на банките е непроменет, со незначителни промени во обемот на банкарската мрежа (бројот на деловни единици се зголеми за 19). На една банка отпаѓаат 112.364 жители, или близу двапати повеќе од просекот на ЕУ-27; сепак овој показател е значително подобар од некои од земјите-членки на ЕУ, како Бугарија, Романија, Словачка, Чешка. (анекс број 1). Банкарската мрежа составена од 428 деловни единици (вклучувајќи ги и централите на банките) е распространета низ речиси сите градови во земјата. Една деловна единица покрива 4.786 жители, што е двојно повеќе, во споредба со пресекот на ЕУ-27. Во однос на географската концентрација, 40% од банкарската мрежа е во скопскиот регион, којшто има најдостапен пристап до банкарски услуги. Имено во скопскиот регион е најмал бројот на жители по деловна единица (3.381). Најголем број жители по деловна единица и понатаму има во полошкиот регион (8.945 жители по деловна единица).

Графикон бр. 1.1
Банкарска мрежа во Република Македонија

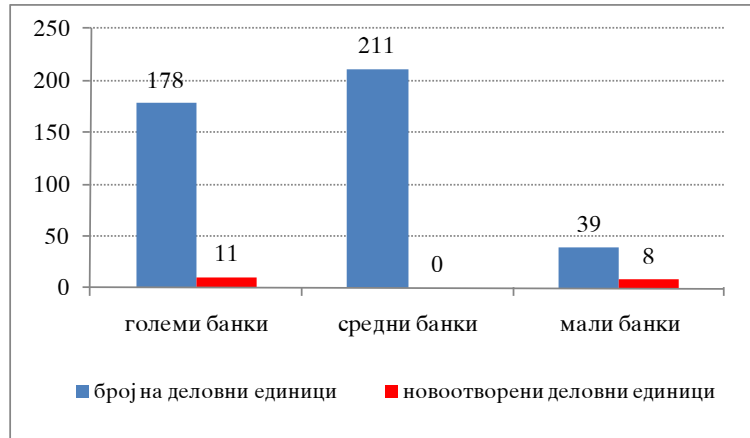
Во градовите Скопје, Куманово, Охрид и Битола се наоѓаат седиштата (централите) на банките.

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

¹ Поради незначителната улога на штедилниците во вкупните активности на банкарскиот систем (учество од 1,2% во вкупната актива на банкарскиот систем, 1,7% во вкупните кредити и 0,3% во вкупните депозити на нефинансиски субјекти), овој извештај се фокусира на работењето на банките.

² На крајот од 2009 година на територијата на Република Македонија дејствувала десет штедилници, што е за една помалку во однос на 2008 година. На барање на сопствениците на штедилницата, во август 2009 година, гувернерот на Народната банка донесе решение за одземање на дозволата на основање и работење и за спроведување ликвидациона постапка на штедилницата „Инко“ ДОО Скопје.

Графикон бр. 1.2
Деловни единици по групи банки во 2009 година

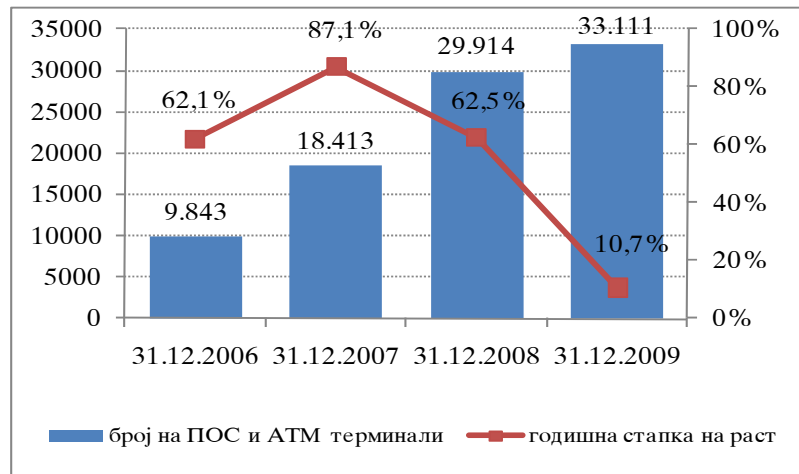

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките

И покрај стагнацијата во ширењето на банкарската мрежа, групата средни банки³ и во 2009 година е најзастапена во бројот на деловните единици. Групата мали банки сѐ уште го зазема последното место според развиеноста на банкарската мрежа.

Во текот на 2009 година забави динамиката на раст на бројот на уреди на кои се прифаќаат платежни картички (ПОС и АТМ-терминалите). Забавувањето коешто започна уште од втората половина на 2008 година е резултат на веќе релативно раширеното користење на платежните картички, како и на развиената инфраструктура којашто се приближува кон европскиот просек. Бројот на ПОС и АТМ-терминали на еден милион жители изнесува 12.132 и 411, соодветно, што е повеќе од одредени земји од ЕУ (анекс број 1). Бројот на платежни картички на годишно ниво се зголеми за 21,9% (во 2008 година: 46,2%), додека бројот на остварени трансакции преку уредите на кои се користат платежните картички се зголеми за 3,3% (во 2008 година: 40,2%).

Графикон бр. 1.3
Број на ПОС и АТМ-терминали и нивна годишна стапка на раст

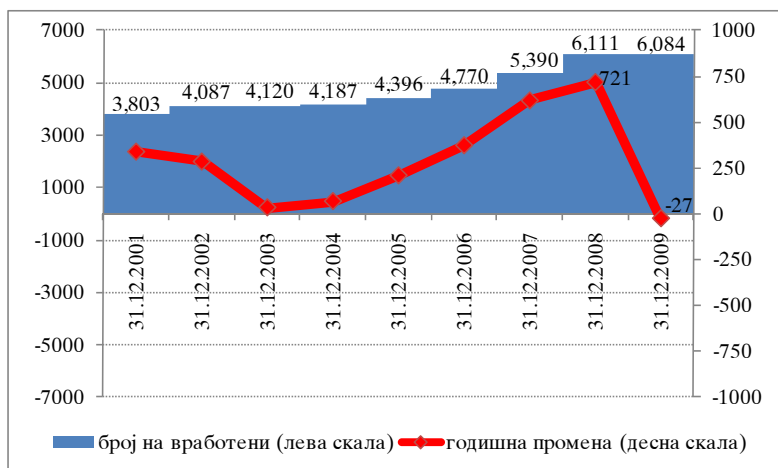
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките

³ Групирањето на банките се врши според големината на нивната актива, и тоа: групата мали банки ја сочинуваат банки чијашто актива е помала од 5 милијарди денари, групата средни банки се банки чијашто актива изнесува помеѓу 5 и 20 милијарди денари и групата големи банки ја сочинуваат банки со актива над 20 милијарди денари. Границите помеѓу одделните групи банки се коригираат еднаш годишно, според економскиот принцип - просечниот пораст на вкупната актива.

1.2. Вработеност во банкарскиот систем

Годишната промена на вработеноста во банкарскиот систем на крајот од 2009 година е негативна (-0,4% или 27 лица помалку). Ваквата состојба е во најголем дел последица на намалувањето на вработените кај средните банки (за 58) во однос на 2008 година. На групата големи банки отпаѓа најголем дел од вработените во банкарскиот систем (50,6%), иако и кај нив е присутно намалување на бројот на вработени (за 28). Наспроти тоа, во 2009 година единствено кај групата мали банки беше зголемен бројот на вработените (за 59).

Графикон бр. 1.4
Вработеност во банкарскиот систем

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките

И покрај намалениот број вработени во банкарскиот систем, во текот на 2009 година продолжи квалитативното подобрување на нивната квалификациска структура. Така, за сметка на намалувањето на вработените со пониските степени на образование (вишо, средно и останати пониски степени на образование) за 265 работни места, вработените со повисок степен на образование (доктори на науки, магистри и вработени со ВСС) се зголеми за 238. Се очекува дека ваквото квалификациско реструктурирање на вработените ќе влијае позитивно врз целокупната активност на банките, особено во услови на сѐ поголема софистицираност и комплексност на активностите на банките, ризиците на кои тие се изложени во работењето, системите за управување со тие ризици, како и комплексноста на самата банкарска регулатива којашто ги следи меѓународните стандарди.

Табела бр. 1.1

Квалификациска структура на вработените во банкарскиот систем и по групи банки

	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2009			
	цел банкарски систем			големи банки	средни банки	мали банки	
Д-р и м-р	1,5%	1,6%	1,9%	2,4%	2,8%	1,5%	4,3%
ВСС	41,4%	47,0%	53,5%	57,1%	49,1%	67,6%	55,0%
ВШС	6,8%	5,7%	5,0%	4,9%	6,5%	3,1%	4,6%
ССС	48,4%	44,0%	38,6%	34,7%	40,6%	27,2%	34,8%
Останати	2,0%	1,8%	1,1%	0,9%	1,0%	0,7%	1,3%

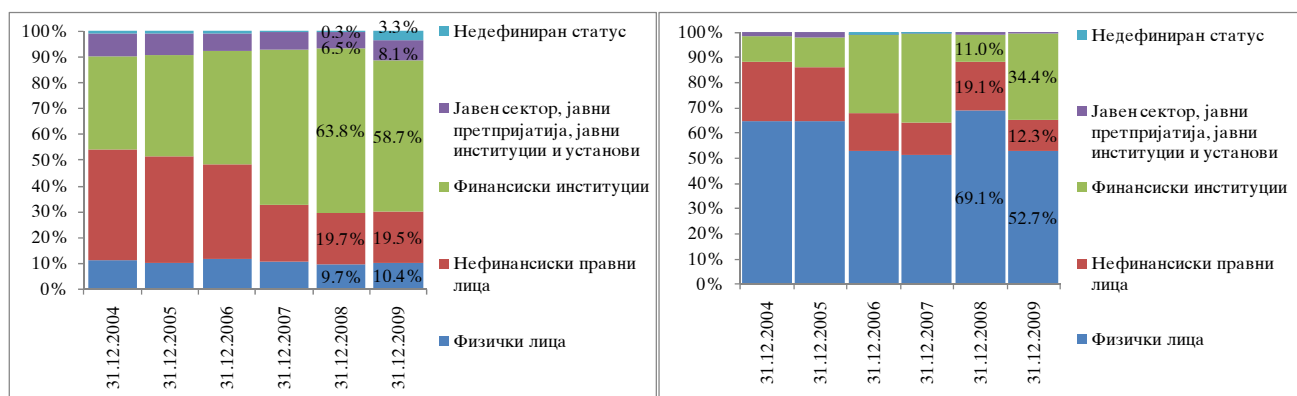
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

1.3.Сопственичка структура на банкарскиот систем

Во сопственичката структура на банкарскиот систем на крајот од 2009 година не се забележуваат значителни промени во однос на крајот од 2008 година. Како и минатата година, највисоко учество во сопственичката структура имаат акциите во сопственост на странски приватни банки (34,7%). Анализирани по родови акции, доминантни сопственици на обичните акции останаа финансиските институции, и покрај намалувањето на нивното учество (ова намалување се должи на отворената стечајна постапка врз сопственикот на една од малите банки⁴, при што овие акции, за потребите на овој извештај имаат третман на обични акции со недефиниран статус⁵. Токму на ова се должи и порастот на обичните акции со недефиниран статус за 535 милиони денари, во однос на 2008 година). Финансиските институции го зголемија својот удел во структурата на приоритетните акции на банките поради конверзијата на дел од обичните акции во приоритетни акции кај една од малите банки, во сопственост на странска приватна банка. Доминантни сопственици на приоритетните акции останаа физичките лица.

Графикон бр. 1.5

Сопственичка структура на обични (лево) и приоритетни акции (десно) на банкарскиот систем

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

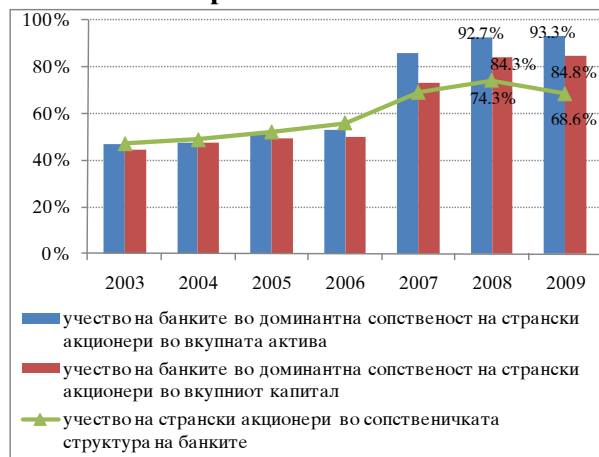
Во текот на 2009 година, е намален обемот на странските инвестиции во банкарскиот систем на Република Македонија, во однос на претходните години. За разлика од 2008 година, кога три банки беа преземени од страна на странски приватни банки, во 2009 година не се извршени нови преземања. Вложениот странски капитал во 2009 година (во вкупен износ од 573 милиони денари) во најголем дел беше во форма на субординиран депозит (69,4%), и тоа кај една од средните банки. Во текот на 2009 година, откупот на акции во сопственост на домашни акционери од страна на странски акционери се намали за 92,2% на годишно ниво. Ова намалување може да се каже дека е очекувано, имајќи предвид дека најголем дел од банкарскиот систем е во сопственост на акционери од странство и можностите за преземања од домашните акционери се сѐ помали. Кај сите групи банки странскиот капитал беше сѐ уште најзастапен во вкупниот акционерски капитал. Така, кај групата големи банки имаше највисоко учество на странски капитал (79,5%) во вкупниот акционерски капитал, додека кај групите средни и мали банки ова учество изнесуваше 66,8% и 57,5%, соодветно. Бројот на банките во

⁴ Во март 2010 година, гувернерот на НБРМ издаде претходна согласност на „Централна кооперативна банка“ АД Софија, Република Бугарија, за стекнување 100% од акциите на „Статер банка“ АД Куманово.

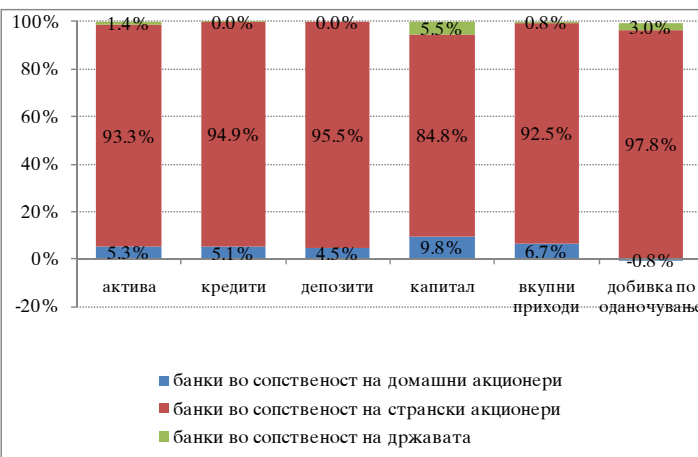
⁵ Со поимот „недефиниран статус“ се опфатени акциите во сопственост на субјекти коишто не можат да се идентификуваат, коишто се во стечајна постапка, во постапка на ликвидација или чија стечајна /ликвидациска постапка е затворена.

доминантна странска сопственост (четиринаесет банки), а во нивни рамки и бројот на банките коишто се подружници на странски банки (осум) е непроменет.

Графикон бр.1.6
Пазарно учество во банките во доминантна странска сопственост и тренд на учеството на странскиот капитал

Графикон бр.1.7
Структура на поважните позиции од билансите на банките според доминантна сопственост на банките

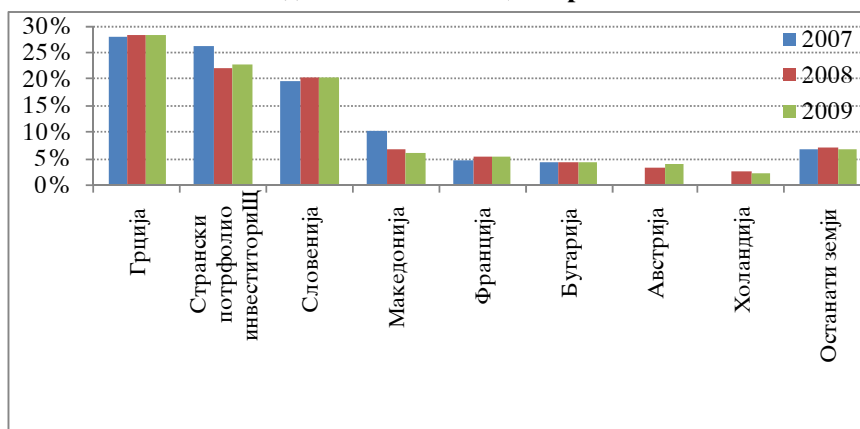
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Банките во доминантна сопственост на странски акционери во текот на 2009 година ја одржаа својата доминација на пазарот.

1.4. Пазарно учество и концентрација на банкарскиот систем

Пазарното учество (учество во вкупната актива на банкарскиот систем) од аспект на земјата на потекло на акционерите во чија доминантна сопственост се банките во Република Македонија, нема промени. Во вкупната актива и понатаму доминираат банките во доминантна сопственост на акционери од Грција, Словенија, како и странските портфолио-инвеститори. Банките во доминантна домашна сопственост учествуваа само со 6,7% во вкупната актива на банкарскиот систем (намалување од 0,2 процентен поен во однос на 2008 година).

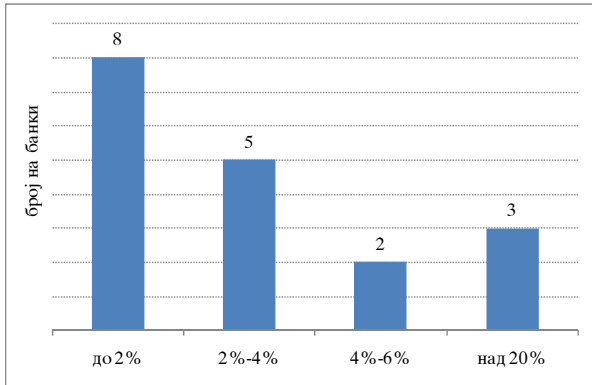
Графикон бр.1.8
Пазарно учество (актива) на банките според земјата на потекло на доминантниот акционер

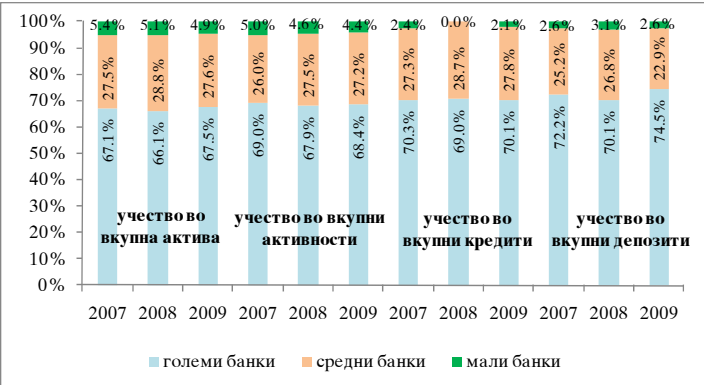
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Достигнатото високо ниво на концентрација од претходните години се зголемува во сите анализирани сегменти. Трите големи банки зафаќаат од 66% до 74% од сите поважни позиции од агрегираните биланси на банкарскиот систем. Десет од вкупно осумнаесет банки зафаќаат по помалку од 3% од вкупната актива на банкарскиот систем.

Графикон бр.1.9
Пазарно учество (во активата) на банките

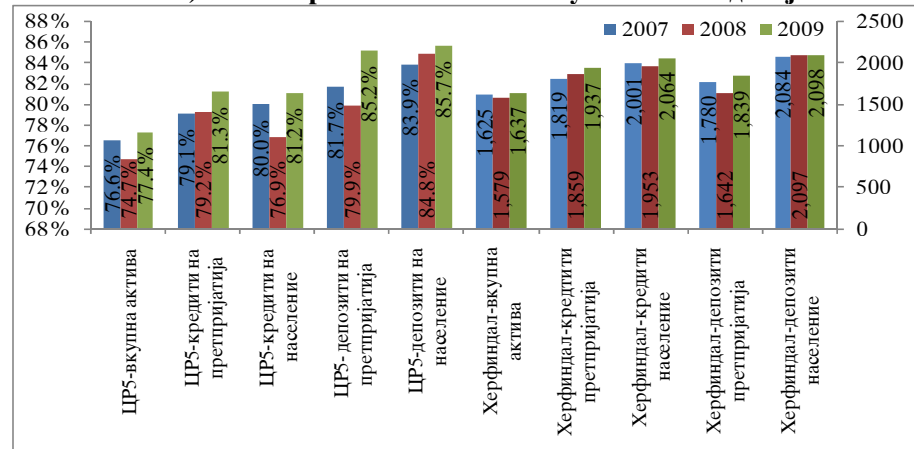
Графикон бр.1.10
Пазарно учество на одделните групи банки

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Показателите за мерење на концентрацијата (ЦР5⁶ показателот и Херфиндал-индексот⁷), покажуваат зголемено ниво на и онака високата концентрација, во сите домени од работењето на банките. Највисоко ниво на концентрација, според двата показателя има кај депозитната активност на банките. Од аспект на секторите, концентрацијата е највисока кај активностите на банките со секторот „население“.

Графикон бр.1.11
Динамика на показателот ЦР5 (лева скала) и Херфиндал-индексот (десна скала) за банкарскиот систем на Република Македонија

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁶ Показателот ЦР5 го претставува учеството на активата (односно категоријата којашто се анализира, на пример, кредити на претпријатија, депозити на претпријатија итн.) на петте кредитни институции со најголема актива (односно категорија којашто се анализира) во вкупната актива (односно категоријата којашто се анализира) на банкарскиот систем. Во случајот на Република Македонија, станува збор за банки.

⁷ Херфиндал-индексот се пресметува според формулата $HI = \sum_{j=1}^n (S_j)^2$, каде што S е учество на секоја банка во вкупниот износ на категоријата којашто се анализира (на пример: вкупна актива, вкупни депозити итн.), а n е вкупниот број на банки во системот. Кога индексот се движи во интервал од 1.000 единици до 1.800 единици, нивото на концентрација во банкарскиот систем се смета за прифатливо.

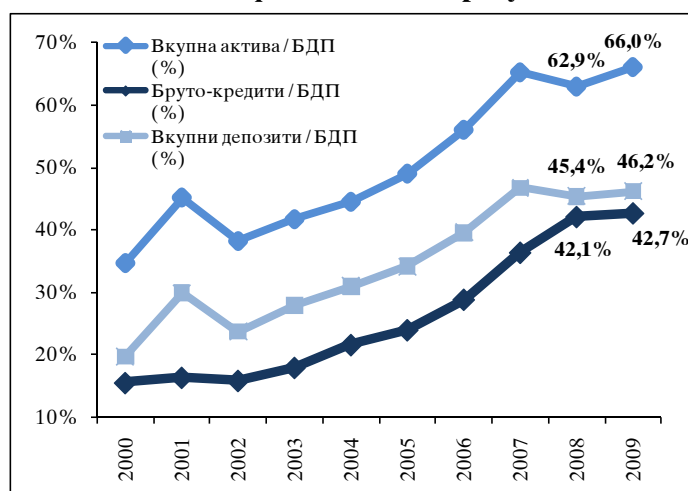
2. Активности на банките

Во првата половина од 2009 година, нивото и динамиката на активностите на домашниот банкарски систем беа под влијание на падот на домашната економска активност и сѐ уште присутната неизвесност за конечните ефекти од меѓународната финансиска криза врз вкупните економски движења и врз работењето на банките во Република Македонија. Во втората половина од годината, доаѓа до израз постепеноста стабилизирање на тековите во глобалната и домашната економија и намаленото влијание на психолошките притисоци во донесувањето на одлуките од страна на економските субјекти. Во текот на целата година, соодветно влијание имаа и промените во условите за кредитирање од страна на банките, како прудентен одговор на влошените економски состојби, но и поради усогласување со макропрudentните мерки преземени од страна на Народната банка. Во такви услови, на крајот на 2009 година, беше остварен пораст на трите основни билансни категории на ниво на банкарскиот систем (вкупната актива, вкупните кредити и вкупните депозити), но со значително побавна динамика во споредба со претходните години.

2.1. Степен на финансиско посредување

На крајот на 2009 година, степенот на финансиско посредување на банкарскиот систем во Република Македонија забележа зголемување. За разлика од крајот на 2008 година, кога степенот на финансиско посредување анализирано преку соодносот на вкупната актива на банкарскиот систем и БДП⁸ и соодносот на депозитната активност и БДП покажа надолен тренд, во 2009 година, тој повторно почна да се движи по нагорна линија. Степенот на финансиско посредување мерен преку соодносот на кредитната активност и БДП, и оваа година, иако со позабавена динамика го продолжи растечкиот тренд, карактеристичен за изминатите години. Групата големи банки има доминантна позиција во финансиското посредување.

Графикон бр. 2.1.1.
Степен на финансиско посредување

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁸ Податокот за БДП за 2008 година е претходен, додека податокот за 2009 година е проценет.

Табела бр. 2.1.1.
Степен на финансиско посредување

Земја	Актива/БДП	Депозити/БДП	Кредити/БДП
Романија	61,7%	29,4%	37,1%
Полска	72,7%	42,5%	43,7%
Литванија	82,2%	34,8%	64,6%
Словачка	101,0%	62,2%	47,4%
Унгарија	117,8%	52,1%	72,2%
Бугарија	107,9%	63,1%	74,3%
Чешка	104,4%	67,3%	52,2%
Словенија	132,0%	56,9%	93,0%
Естонија	139,0%	59,8%	104,9%
Летонија	139,5%	57,7%	99,3%
Кипар	697,1%	330,5%	321,2%
Малта	734,2%	266,3%	433,5%
Евро зона	331,9%	117,3%	137,9%
Европска унија	337,4%	134,2%	154,1%
Република Македонија (2008)	62,9%	45,4%	42,1%
Република Македонија (2009)	66,0%	46,2%	42,7%

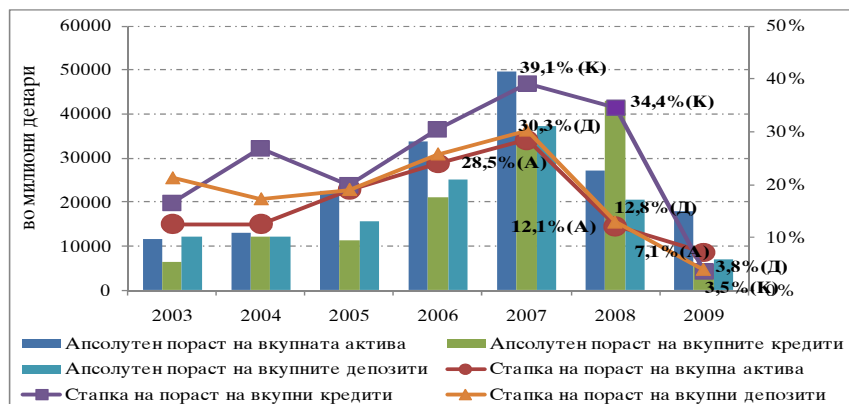
Извор: НБРМ и Извештајот за структурата на банкарските системи во ЕУ, ЕЦБ, јануари 2010 година. Податоците за земјите-членки на ЕУ, евро-зоната и ЕУ се однесуваат на 2008 година.

Банкарскиот систем на Република Македонија сѐ уште има значително понизок степен на финансиско посредување, во споредба со банкарските системи на анализираниите земји-членки на Европската унија, како и со просечните нивоа на финансиското посредување во Европската унија и евро-зоната. Освен во Романија (којашто и во 2008 година имаше најнизок степен на финансиско посредување), банкарскиот систем во Република Македонија се карактеризира со најниско ниво на показателите за соодносот помеѓу вкупната актива, кредитите и депозитите и БДП.

2.2. Биланс на состојба на банките

Вкупната актива на банкарскиот систем продолжи да се зголемува и во 2009 година, но со значително намален интензитет, при што за првпат во последните седум години забележа едноцифрена стапка на раст. На 31.12.2009 година, вкупната актива изнесуваше 268.543 милиони денари, додека годишната стапка на пораст (7,1%) беше речиси преполовена во однос на 31.12.2008 година.

Графикон бр. 2.2.1.
Пораст на вкупната актива, депозитите и кредитите на банките

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Главниот фактор за забавувањето на порастот на вкупната актива беше значителното забавување на растот на депозитното јадро на банките, коешто покрај таквата динамика ја задржа улогата на доминантен извор на средства за финансирање на активностите на банките. Негативните ефекти од глобалната финансиска криза (коишто домашниот банкарски систем, меѓу другото ги почувствува во форма на изразени психолошки притисоци врз донесувањето на одлуките од домашните економски субјекти и намалени склоности кон штедење), беа особено изразени во првиот квартал од годината, кога депозитите забележаа негативна годишна стапка на промена. Постепеното стабилизирање на тековите во домашната економија, како и намалувањето на психолошките притисоци почнувајќи од вториот квартал на 2009 година, влијаеја во правец на повторно „заживување“ на депозитната активност на банките. Така, на крајот на 2009 година, иако со значително забавување во споредба со 31.12.2008 година, депозитите на банкарскиот систем забележаа пораст во висина од 3,8%. Ова претставува најмала стапка на пораст на депозитите во последните седум години. На сметка на ваквото забавување на порастот на депозитите на нефинансиски субјекти, а со тоа и на нивното учество во вкупната актива, се зголеми значењето на депозитите од банките и другите финансиски институции.

Табела бр. 2.2.1.

Структура на активата и пасивата на ниво на банкарскиот систем

Биланс на состојба	Износ во милиони денари		Структура		Промена 31.12.2009/31.12.2008			
	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2008	31.12.2009	Апсолутна промена	Во проценти	Во структурата (во процентни поени)	Учество во промената
Парични средства и средства на сметки кај НБРМ	27.031	32.224	10,8%	12,0%	5.193	19,2%	1,2	29,1%
Вложувања во хартии од вредност	28.805	30.639	11,5%	11,4%	1.834	6,4%	-0,1	10,3%
Пласмани кај банки и други финансиски институции	27.168	33.854	10,8%	12,6%	6.686	24,6%	1,8	37,5%
Кредити на нефинансиски субјекти (нето)*	154.272	157.128	61,5%	58,5%	2.856	1,9%	-3,0	16,0%
Пресметана камата и останата актива	5.260	6.151	2,1%	2,3%	891	16,9%	0,2	5,0%
Основни и нематеријални средства	8.168	8.547	3,3%	3,2%	379	4,6%	-0,1	2,1%
Неиздвоена исправка на вредноста	0	0	0,0%	0,0%	0	0,0%	0,0	0,0%
Вкупна актива	250.704	268.543	100,0%	100,0%	17.839	7,1%	0,0	100,0%
Депозити од банки и останати финансиски институции	12.006	18.031	4,8%	6,7%	6.025	50,2%	1,9	33,8%
Депозити на нефинансиски субјекти	180.913	187.875	72,2%	70,0%	6.962	3,8%	-2,2	39,0%
Позајмици (краткорочни и долгорочни)	20.238	24.020	8,1%	8,9%	3.782	18,7%	0,9	21,2%
Останата пасива	7.688	7.247	3,1%	2,7%	-441	-5,7%	-0,4	-2,5%
Посебна резерва за вонбилансни побарувања и останати резервирања	926	760	0,4%	0,3%	-166	-18,0%	-0,1	-0,9%
Капитал и резерви	28.932	30.609	11,5%	11,4%	1.677	5,8%	-0,1	9,4%
Вкупна пасива	250.704	268.543	100,0%	100,0%	17.839	7,1%	0,0	100,0%

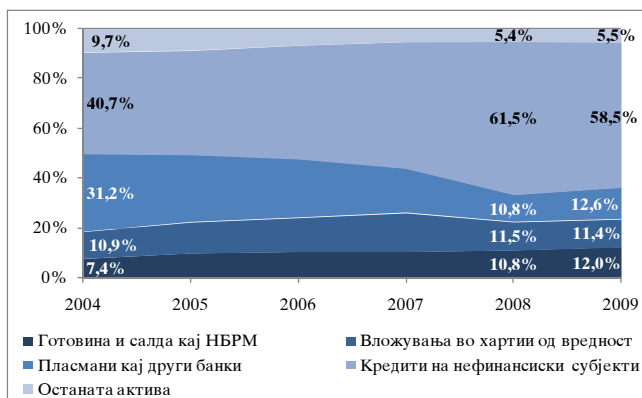
* Кредитите на нефинансиски субјекти се прикажани на нето-основа, односно се намалени за исправката на Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Кредитите на нефинансиските субјекти се доминантна категорија во активата на банкарскиот систем. Во 2009 година тие продолжија да растат, но со значително позабавена динамика во споредба со 31.12.2008 година (годишната стапка на раст за 2009 година изнесува 3,5%). Ваквото забавување на кредитната активност на банкарскиот систем во најголем дел се јавува како прудентен одговор на банките на влошените економски услови преку заострување на условите за кредитирање, а делумно и заради усогласување со макропрudentните мерки

преземени од страна на Народната банка. Како резултат на забавената динамика на раст, на крајот на 2009 година се намали нивното учество во вкупната актива, за сметка на зголеменото учество на пласманите кај банки и други финансиски институции и зголеменото учество на паричните средства и средства на сметки кај НБРМ. Токму паричните средства и средствата на сметки кај НБРМ, како и пласманите кај други домашни и странски банки имаа и најголем придонес во порастот на вкупната актива. Порастот на паричните средства беше најкарактеристичен за третиот квартал од 2009 година, а во најголем дел е резултат на промените во регулативата за пресметувањето и исполнувањето на задолжителната резерва на банките (зголемување на стапките на задолжителна резерва⁹ и воведување обврска за вклучување на дел од задолжителната резерва во странска валута во пресметката и исполнувањето на обврската за задолжителна резерва во денари¹⁰). За разлика од трендот во 2008 година, кога пласманите кај домашни и странски банки бележеа намалување (од 12.398 милиони денари во однос на 2007 година), во 2009 година доаѓа до значително зголемување на пласманите кај банки (пред сѐ странски банки). Тоа, во одредена мера, е поврзано со воведената обврска за банките за постигнување минимални стапки на ликвидност пропишани од страна на Народната банка¹¹, но исто така се должи и на затегнувањето на кредитните политики од страна на банките, коешто беше присутно во текот на целата 2009 година со различен интензитет.

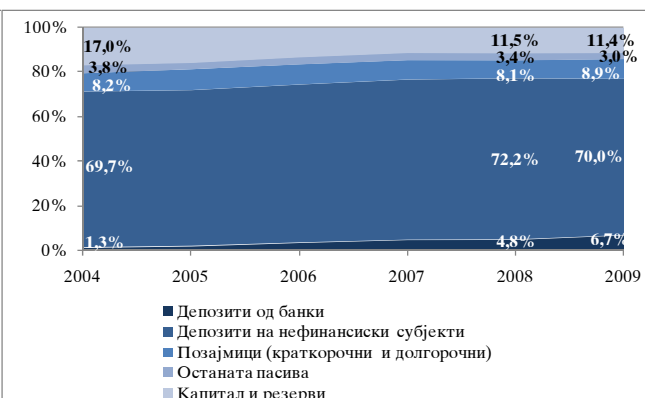
Графикон бр. 2.2.2.

Структура на активата на банкарскиот систем

Графикон бр. 2.2.3.

Структура на пасивата на банкарскиот систем

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

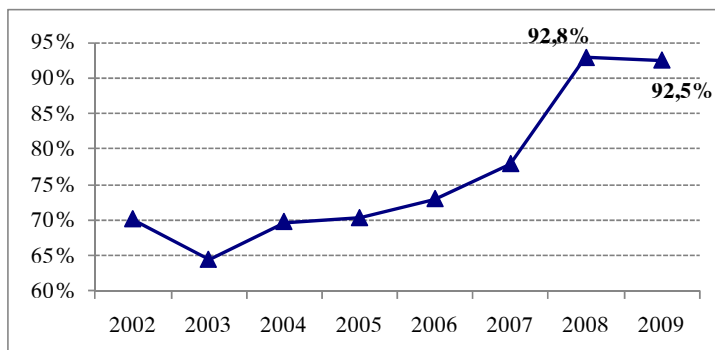
⁹ Во мај 2009 година беше извршена промена на Одлуката за задолжителна резерва со која стапките на задолжителна резерва се зголемија од 10% на 11,5% за обврските во странска валута за јулскиот период на исполнување (односно 13% почнувајќи од августовскиот период на исполнување) и од 10 на 20% за денарските обврски со валутна клаузула.

¹⁰ Со измените на Одлуката за задолжителна резерва, воведена е обврска за банките дел од пресметаната задолжителна резерва во странска валута (13% за јулскиот период на исполнување и 23% почнувајќи од августовскиот период на исполнување) да ја исполнуваат во денари.

¹¹ НБРМ, на крајот од 2008 година, усвои нова Одлука за управувањето со ликвидносниот ризик на банките. Со оваа одлука, меѓу другото, се наметна обврската за банките да одржуваат минимално ниво на коефициент на ликвидност, дефиниран како однос меѓу билансните и вонбилансните средства и обврски коишто достасуваат во рочните сегменти до 30 дена и до 180 дена, и тоа посебно за денарските и за девизните средства и обврски.

Во 2009 година, порастот на вкупните кредити се движеше со нешто побавна динамика во однос на вкупните депозити, така што соодносот меѓу нив забележа незначително намалување. Сепак неговата вредност и понатаму укажува на речиси целосна искористеност на депозитите како „традиционален“ извор за финансирање на кредитните активности. Меѓутоа, анализата по одделни банки укажува на тоа дека една третина од банките (кај кои овој показател е над 100%) освен од

Графикон бр. 2.2.4.
Динамика на показателот за вкупните кредити/вкупните депозити

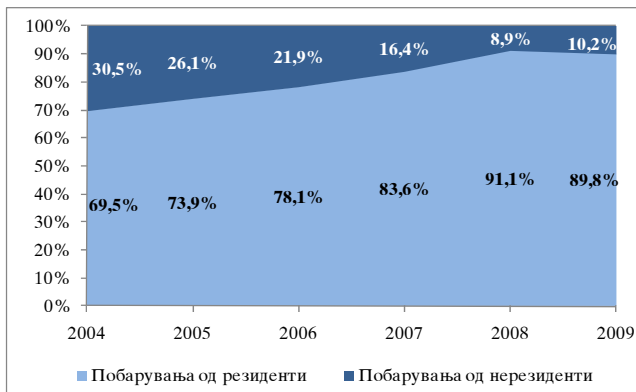

депозитите, кредитната активност ја финансираат и од други извори на средства. Поголемиот број од овие банки, како секундарни извори на средства користеа депозити и заеми од матичните субјекти, додека останатите банки се потпираа на сопствениот капитал за да ја финансираат кредитната активност. Ваквата состојба на исцрпеност на депозитите на нефинансиските субјекти, влијаеше на каматната политика на банките. Имено, настојувајќи да ги задржат постоечките депозити на нефинансиските субјекти, а истовремено да привлечат ново депозитно јадро, банките ги зголемија каматните стапки.

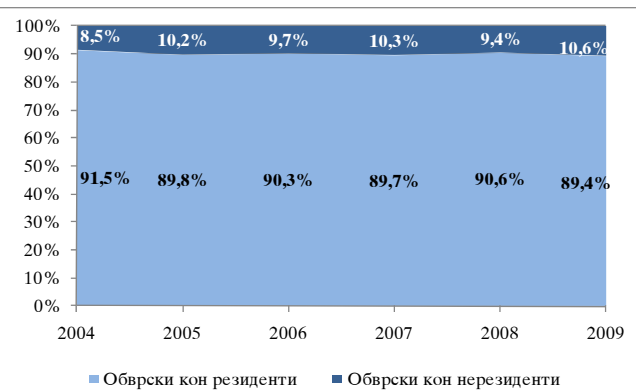
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Учеството на побарувањата од нерезиденти во вкупните средства на банките го прекина трендот на намалување којшто беше присутен во последните пет години. Нивниот пораст во 2009 година во најголем дел се должи на порастот на пласманите кај странски банки. На кредитите одобрени на нефинансиските субјекти - нерезиденти им припаѓа само 0,1% од вкупните побарувања од нерезидентите, што е за 0,6 процентни поени помалку во однос на претходната година.

Графикон бр. 2.2.5.
Структура на активата на банките

Графикон бр. 2.2.6.
Структура на обврските на банките

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

И покрај порастот во однос на претходната година, **обврските кон нерезидентите** и на крајот на 2009 година имаа релативно ниско учество во вкупната пасива на банкарскиот систем. Нивниот пораст се должи пред сѐ на зголеменото користење на заеми и депозити од матичните субјекти (коишто во вкупниот пораст на заемите и депозитите на странски банки учествуваат со

98,9% и 81,2%, соодветно), како и на порастот на субординирани и хибридни капитални инструменти (во порастот на оваа категорија, матичните банки учествуваат со 48,6%). И оваа година, заемите и депозитите од странски банки се најзастапени во структурата на обврските кон нерезиденти, со 65,6%, додека субординираните и хибридните капитални инструменти учествуваат со 20,6%.

На ниво на одделните банки, учеството на обврските кон нерезиденти во вкупната пасива се движи во интервал од 0% до 49%. Ова укажува на поголема чувствителност на одделни банки на движењата на меѓународните финансиски пазари. Како и во 2008 година, и оваа година седум од банките го надминуваат просекот на ниво на банкарскиот систем¹². Најголема задолженост кон нерезиденти има групата средни банки. Кај неа, во споредба со претходната година, учеството на обврските кон нерезиденти во вкупната пасива се зголеми за 3,6 процентни поени. Кај групите големи и мали банки, промените се минимални.

Графикон бр. 2.2.7.
Учество на обврските кон нерезиденти во вкупните обврски на одделните банки

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

¹² Во анализата не е вклучена „Македонска банка за поддршка на развојот“ АД Скопје, заради специфичниот карактер на нејзините активности.

2.2.1. Биланс на состојба на одделните групи банки

Во 2009 година, движењата на трите главни билансни категории на банкарскиот систем (вкупната актива, кредитите и депозитите на нефинансиските субјекти) во целост беа определени од групата големи банки. Ова беше особено карактеристично за кредитната и депозитната активност на банките, чијашто позитивна годишна промена речиси во целост беше определена од порастот на овие категории кај групата големи банки. Тоа го услови и зголемувањето на, и онака високото, пазарно учество на групата големи банки во вкупните средства, кредити и депозити на банкарскиот систем. За сметка на тоа, продолжи намалувањето на пазарното учество на средните банки, како и нивниот придонес во годишните промени на трите главни билансни категории на банките (најизразено намалување се забележува кај нивното учество во депозитите на нефинансиските лица).

Табела бр. 2.2.2.

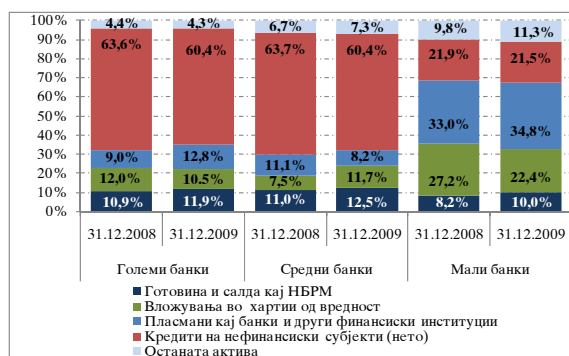
Пазарно учество и пораст на вкупната актива, кредитите и депозитите по групи банки

КАТЕГОРИИ	Износ во милиони денари		Структура		Годишна промена 31.12.09/31.12.08			
	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2008	31.12.2009	Во апсолутни износи	Во проценти	Во структурата	Учество во промената
Вкупна актива	250.704	268.543	100,0%	100,0%	17.839	7,1%		100,0%
- Големи банки	165.798	181.398	66,1%	67,5%	15.600	9,4%	1,4	87,5%
- Средни банки	72.136	74.062	28,8%	27,6%	1.926	2,7%	-1,2	10,8%
- Мали банки	12.770	13.082	5,1%	4,9%	312	2,4%	-0,2	1,7%
Кредити на нефинансиски лица	154.272	157.128	100,0%	100,0%	2.856	1,9%		100,0%
- Големи банки	105.527	109.591	68,4%	69,7%	4.063	3,9%	1,3	142,3%
- Средни банки	45.952	44.730	29,8%	28,5%	(1.221)	-2,7%	-1,3	-42,8%
- Мали банки	2.793	2.807	1,8%	1,8%	14	0,5%	0,0	0,5%
Депозити на нефинансиски лица	180.913	187.875	100,0%	100,0%	6.962	3,8%		100,0%
- Големи банки	129.909	139.933	71,8%	74,5%	10.024	7,7%	2,7	144,0%
- Средни банки	45.941	43.007	25,4%	22,9%	(2.934)	-6,4%	-2,5	-42,1%
- Мали банки	5.063	4.935	2,8%	2,6%	(128)	-2,5%	-0,2	-1,8%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

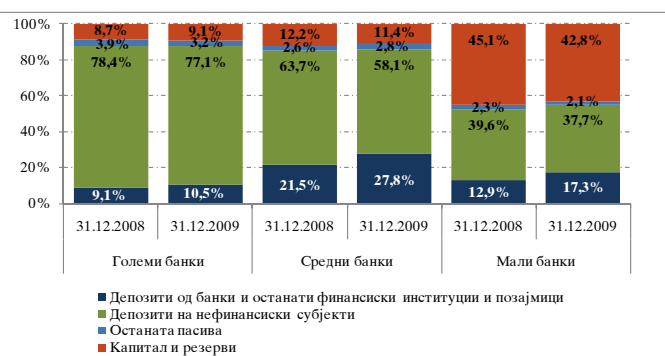
Графикон бр. 2.2.8.

Структура на активата по групи банки

Графикон бр. 2.2.9.

Структура на пасивата по групи банки

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На крајот на 2009 година се задржа речиси истата структура на активата и пасивата кај одделните групи банки. На страната на активата, кај сите три групи банки е забележано намалување на учеството на кредитите во нивната актива, што особено беше изразено кај групите големи и средни банки. Кај големите банки ова намалување најмногу е на сметка на зголеменото учество на пласманите во други домашни и странски банки и други финансиски институции, додека кај средните банки тоа е најмногу на сметка на порастот на учеството на вложувањата во хартии од вредност. И покрај ова намалување, кредитите на нефинансиските субјекти и понатаму ја претставуваат доминантната компонента на активата кај овие две групи банки. Спротивно на тоа, најголем дел од активата кај малите банки е во форма на пласмани кај банки и други финансиски институции.

На страната на пасивата кај сите три групи банки се забележува намалено учество на депозитното јадро во финансирањето на нивните активности. Депозитите на нефинансиските субјекти и понатаму се најзначаен извор за финансирање на активностите на групите големи и средни банки. Кај групата средни банки, присутно е релативно пониско структурно учество на овој извор на средства, за сметка на повисоката зависност од т.н. „секундарни“ извори на средства (депозитите од банки и заемите).

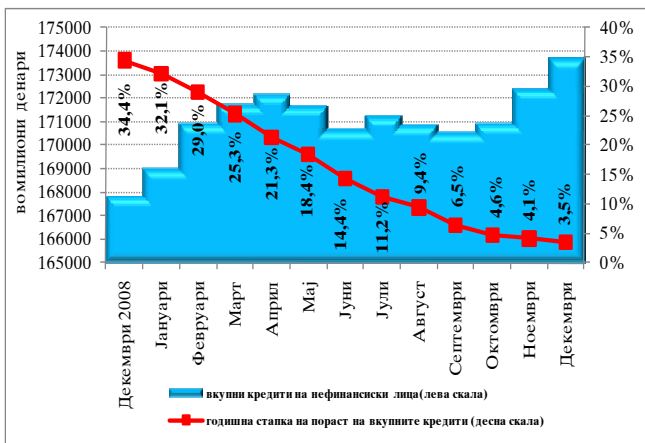
2.3 Кредитна активност на банките

Во текот на 2009 година, се забележа постојано забавување на кредитната активност на банките. Ваквите движења беа одраз на неколку фактори: намалувањето на активноста во домашната економија, намалената кредитна побарувачка (со исклучок во последниот квартал од годината), забавениот раст на депозитите како основен извор на финансирање на банките, продолжувањето на курсот на затегната монетарна политика и зголемена внимателност од страна на банките при одобрување нови кредити. Влијанието на овие фактори се почувствува преку забавувањето на динамиката на кредитната активност на банките и кај секторот „население“ и кај секторот „претпријатија“. Во четвртиот квартал од 2009 година се забележаа првите знаци на стабилизирање на кредитирањето на нефинансиските субјекти, во услови на мало релаксирање на кредитните услови од страна на банките, постепено подобрување на очекувањата на економските субјекти и релативно постабилни економски текови.

На крајот на 2009 година, вкупните кредити на нефинансиски субјекти изнесуваа 173.710 милиони денари.

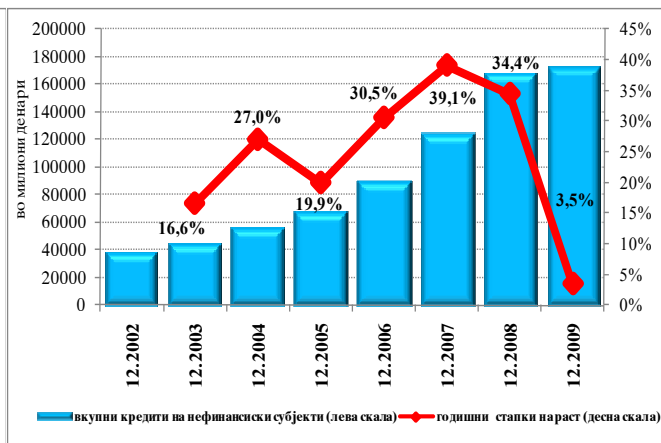
Графикон бр. 2.3.1

Динамика и годишни стапки на раст на вкупните кредити на нефинансиски субјекти во 2009 година

Графикон бр. 2.3.2

Динамика и годишни стапки на раст на вкупните кредити на нефинансиски субјекти

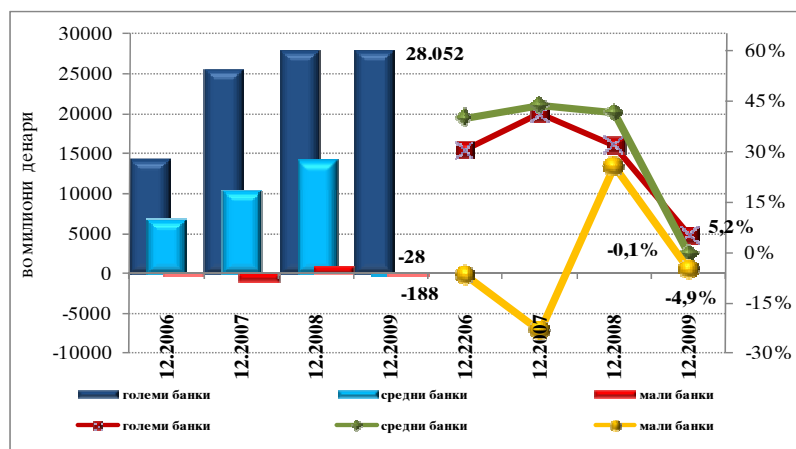
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Притоа, годишните стапки на раст на кредитната активност бележеа постојан надолен тренд во текот на 2009 година (годишната стапка на раст на крајот на 2009 година е за речиси 10 пати помала во однос на 2008 година). Сепак, кон крајот на 2009 година, намалувањето на годишните стапки на раст стана поумерено, така што може да се очекува и стабилизирање на кредитната активност на банките во периодот што следи. Токму такви се и согледувањата и очекувањата на банките¹³ за првото тримесечје на 2010 година; делумно релаксирање на условите за кредитирање на корпоративниот сектор и населението и делумно зголемување на побарувачката на кредити кај двата сектора.

¹³ Извор: Анкета за кредитната активност на НБРМ од јануари 2010 година.

Графикон бр. 2.3.3
Апсолутна и релативна годишна промена на вкупните кредити на нефинансиски субјекти, по групи банки

Во текот на 2009 година единствено групата големи банки забележа раст на кредитите, којшто беше доволен за неутрализирање на кредитниот пад во рамки на другите две групи банки.

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Годишната стапка на раст на вкупните кредити на нефинансиски субјекти во банкарскиот систем на Република Македонија е на пониско ниво во однос на стапките на раст забележани кај банкарските системи во избраните земји, со исклучок на Италија и Франција. Во случајот со Бугарија, стапката на раст на вкупните кредити е на речиси истото ниво со она во Република Македонија.

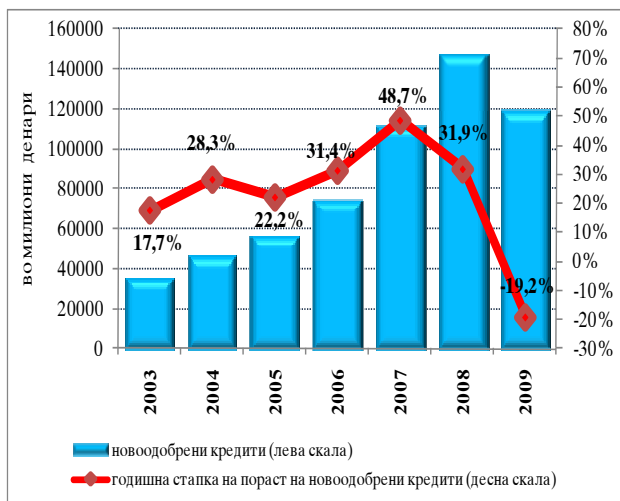
Табела бр. 2.3.2
Годишна стапка на раст на вкупните кредити на нефинансиски субјекти, по одделни земји

Земја	Италија	Франција	Македонија	Бугарија	Унгарија	Србија	Црна Гора	Словенија	Словачка
Годишна стапка на раст на вкупните кредити на нефинансиски субјекти	1,0%	1,3%	3,5%	3,6%	6,1%	9,6%	14,3%	17,7%	21,0%

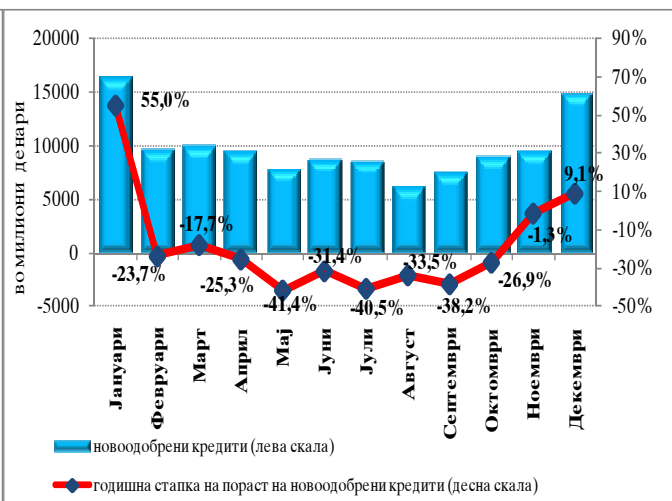
Извор: интернет-страници на централните банки. Податоците за вкупните кредити на нефинансиски субјекти на анализираниите земји се однесуваат на 2009 година, со исклучок на Србија и Словенија каде што податоците се однесуваат на 2008 година.

Динамиката на новоодобрените кредити од страна на банките во текот на 2009 година исто така одразува забавување на кредитната активност. Во текот на 2009 година, новоодобрените кредити изнесуваа 119.194 милиони денари што претставува намалување (за 28.312 милиони денари во однос на 2008 година), за првпат по неколкугодишниот непрекинат раст. На крајот на одделните месеци од 2009 година, намалувањето на новоодобрените кредити достигна дури 41,4% (во мај). Сепак, преминувањето во зоната на позитивни годишни стапки на промена во декември 2009 година, го поткрепува постепеното стабилизирање на кредитната активност на банките.

Графикон бр. 2.3.4
Годишен износ и годишни стапки на раст на
новоодобрените кредити

Графикон бр. 2.3.5
Месечен износ и годишни стапки на раст на
новоодобени кредити, во текот на 2009 година

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.3.1 Структура на кредитите на нефинансиските субјекти (секторска, рочна и валутна структура)

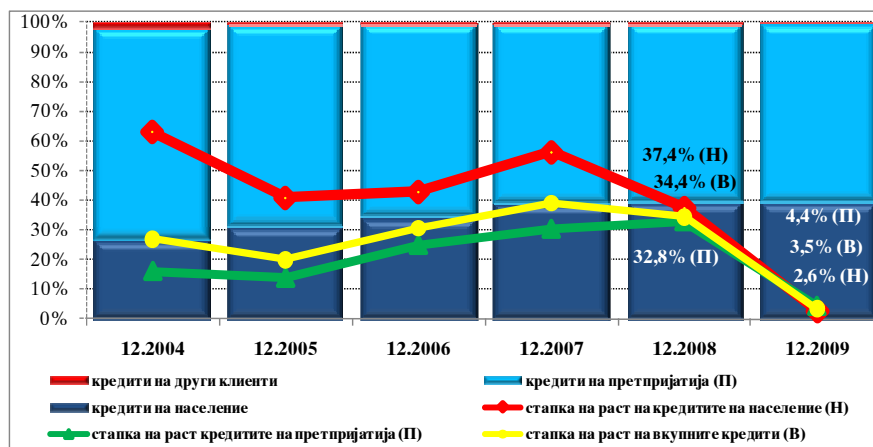
Забавената динамика на кредитната активност на банкарскиот систем беше карактеристична и кон секторот „претпријатија“ и кон секторот „население“.

Кредитната активност кон претпријатијата забележа повисока годишна стапка на раст од кредитите одобрени кон населението. Со остварен годишен раст од 4.461 милиони денари, кредитите на претпријатијата повторно беа главен двигател и формираа 76,9% од годишниот раст на вкупните кредити на нефинансиски субјекти.

Кредитите на населението се зголемија за 1.752 милиони денари, што претставува

30,2% од порастот на вкупните кредити. Ваквата динамика на кредитната активност кон одделни сектори не придонесе за значителни поместувања во секторската структура на вкупните кредити. На крајот на 2009 година, најголемо структурно учество од 60,6% и понатаму

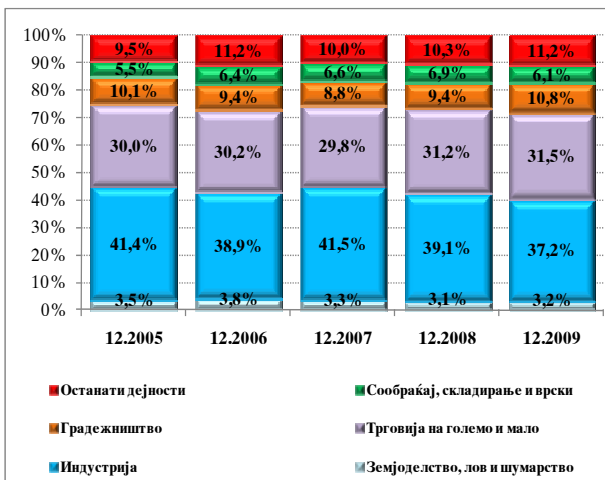
Графикон бр. 2.3.6
Секторска структура на вкупните кредити на нефинансиски
субјекти и годишни стапки на раст

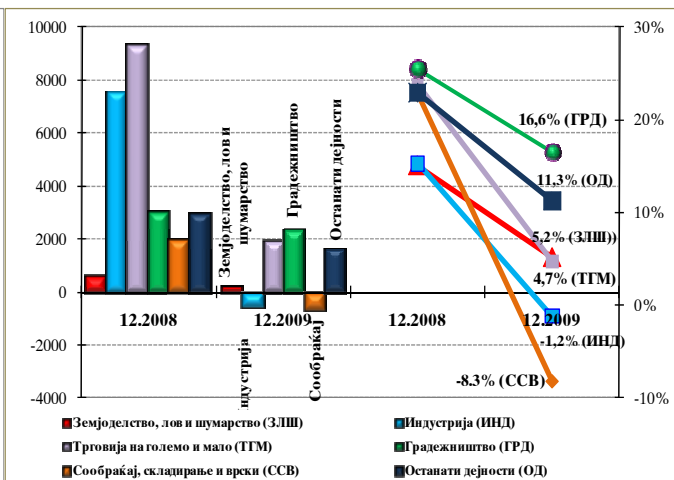
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

имаа кредитите на претпријатијата, додека учеството на кредитите на населението во структурата на вкупните кредити изнесуваше 39,2%.

Графикон бр. 2.3.7
Структура на кредитната изложеност на претпријатијата и другите клиенти според дејноста на која € припаѓаат

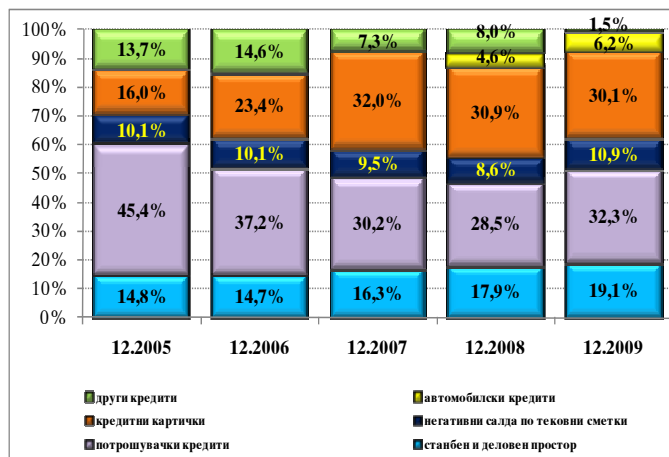
Графикон бр. 2.3.8
Апсолутна и релативна годишна промена на кредитната изложеност на претпријатијата и другите клиенти според дејноста на која € припаѓаат

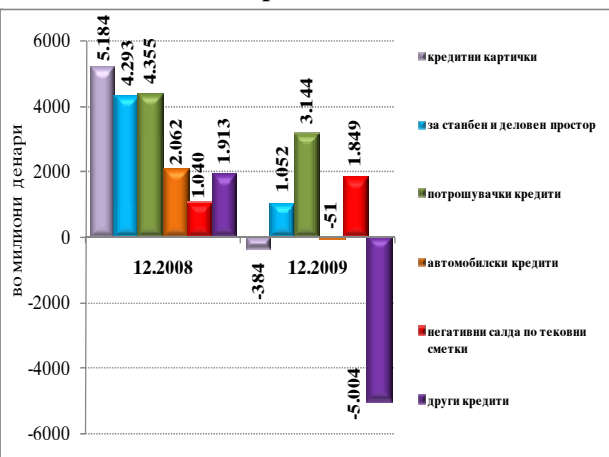
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во текот на 2009 година, кредитната изложеност по одделни дејности се одликуваше со различни движења, од зголемување на изложеноста (кај дејноста „градежништво“), преку забавување на растот („трговија на големо и мало“), па до намалување на изложеноста (кај дејностите „индустрија“ и „сообраќај, складирање и врски“). И покрај ваквите поместувања, кредитната изложеност на претпријатијата и другите клиенти по одделни дејности не бележи значителни структурни промени. Изложеноста кон дејноста „индустрија“ ја задржа доминантната позиција во структурата на вкупната кредитна изложеност.

Графикон бр. 2.3.9
Структура на кредитната изложеност на населението, по тип на кредитен производ

Графикон бр. 2.3.10
Годишна апсолутна промена на кредитната изложеност на населението, по тип на кредитен производ

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

И кај кредитните продукти за населението се забележуваат најразлични тенденции. Највисок апсолутен пораст има кај потрошувачките кредити, но тој е помал во споредба со минатата година. Пораст бележат и кредитите за станбен и деловен простор и кредитите врз основа на негативни салда по тековни сметки. Намалувањето кај категоријата „други кредити“, во најголем дел се должи на извршените прекнижувања од страна на банките и соодветно прикажување на одделните типови кредитни производи на населението. Во структурата на вкупната кредитна изложеност кон населението потрошувачките кредити и кредитните картички и понатаму се најзначајните видови кредитни производи коишто банките ги нудат на овој сектор.

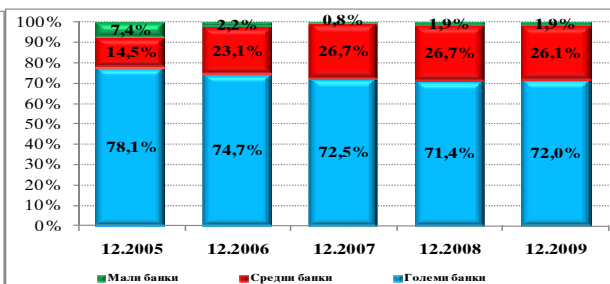
Графикон бр. 2.3.11

Динамика на бројот на издадени платежни картички

Графикон бр. 2.3.12

Структура на издадените платежни картички по групи банки

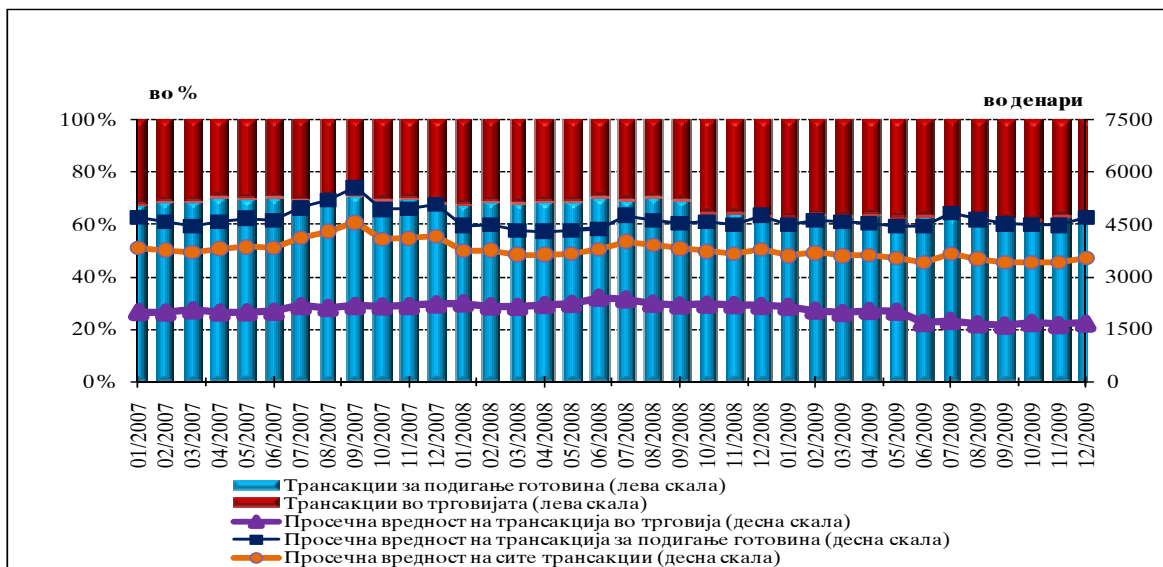

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во 2009 година, забави и растот на работењето на банките во доменот на платежните картички.

Графикон бр. 2.3.13

Структура на остварените трансакции со платежни картички (според вкупната вредност) и просечна вредност на една трансакција

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

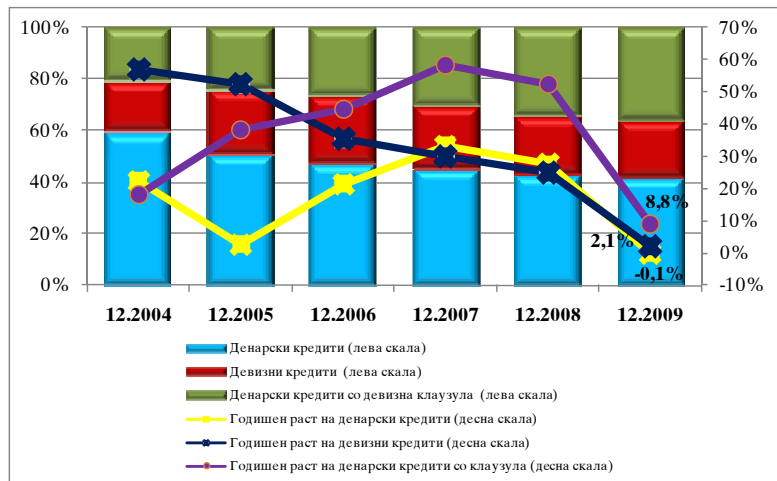
Бројот на издадени платежни картички од страна на банките забележа очекувано забавување имајќи го предвид достигнатото високо ниво на распространетост на платежните картички кај клиентите. Картичките и понатаму повеќе се користат за подигање готовина отколку за плаќање во трговијата. Во 2009 година доаѓа и до намалување на вредноста на трансакциите во трговијата (за 18,4%), наспроти вредноста на трансакциите за готовинско плаќање коишто забележа незначително годишно зголемување (за 0,3%). Најголем дел од платежните картички во оптек се издадени од групата големи банки.

Во валутната структура на вкупните кредити најзастапени се кредитите со валутна компонента (во девизи и во денари со валутна клаузула), и покрај нивната значително забавена динамика на раст. Во 2009 година и натаму е присутна наклонетоста на банките кон користење клаузули за заштита од валутниот ризик, што е видливо преку постојаното постепено зајакнување на учеството на кредитите со девизна клаузула. Воедно, кредитите во денари со девизна клаузула остварија највисок годишен пораст и имаа најголем придонес (од 87,2%) во

годишниот раст на вкупните кредити на нефинансиски субјекти. Наспроти тоа, кај кредитите во денари за првпат во изминатите неколку години се забележа негативна годишна стапка на промена, што придонесе за натамошно намалување на нивното учество во вкупните кредити на нефинансиски субјекти.

Графикон бр. 2.3.14

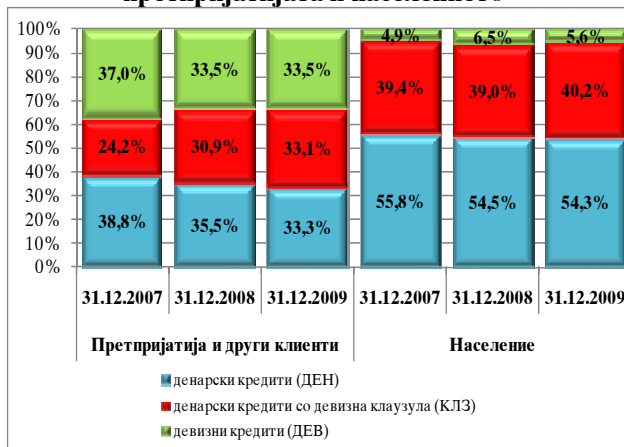
Валутна структура и годишни стапки на раст на вкупните кредити на нефинансиски субјекти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

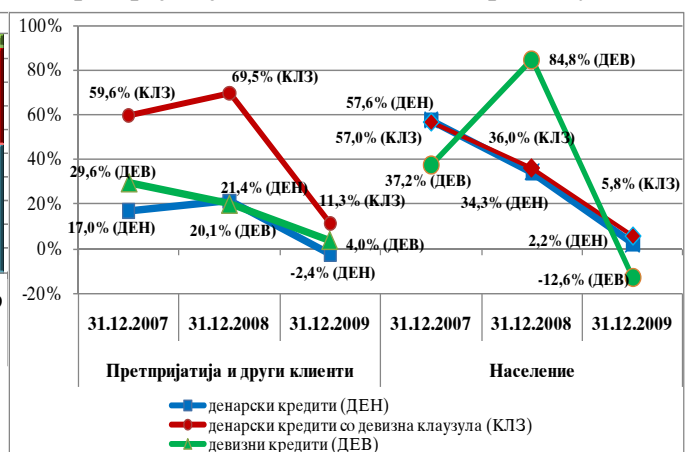
Графикон бр. 2.3.15

Валутна структура на кредитите на претпријатијата и населението

Графикон бр. 2.3.16

Годишни стапки на раст на кредитите на претпријатијата и населението според валутата

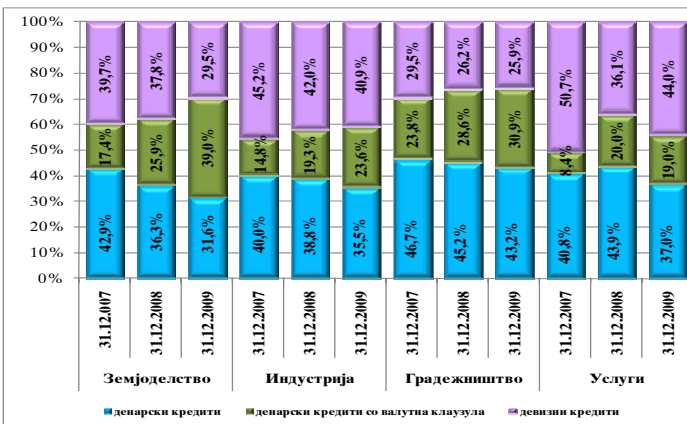

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

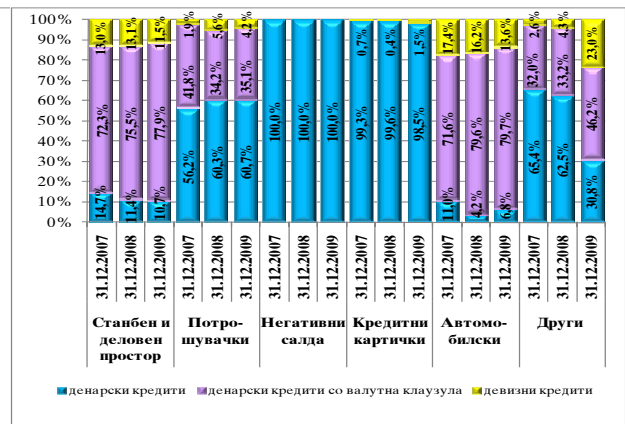
Како и во изминатите години, кредитите со валутна компонента условија најголем дел од кредитната поддршка на секторот „претпријатија и други клиенти“. Во 2009 година беше видливо забавување на растот на девизните кредити и кредитите во денари со девизна клаузула, додека стапката на раст на денарските кредити на претпријатијата е негативна.

Кај секторот „население“, денарското кредитирање продолжи да доминира во валутната структура на вкупните кредити, додека девизните кредити имаат незначителна застапеност. Од друга страна, кредитите во денари со валутна клаузула остварија годишен пораст за 1.506 милиони денари и имаа најголем придонес (86,0%) во нагорното придвижување на вкупните кредити на населението.

Графикон бр. 2.3.17
Валутна структура на кредитите кон одделни дејности

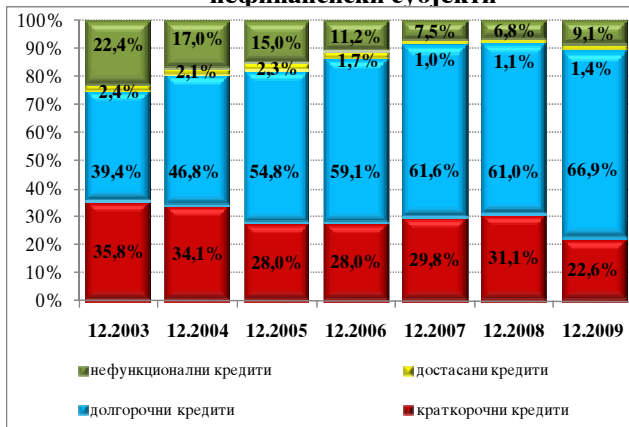
Графикон бр. 2.3.18
Валутна структура на кон одделни кредитни производи

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Од аспект на рочноста, долгорочните кредити сѐ уште се најзастапени во структурата на вкупните кредити на нефинансиските субјекти, иако нивниот раст е побавен во споредба со 2008 година. Кредитирањето на краток рок оствари негативна стапка на промена на годишна

Графикон бр. 2.3.19
Рочна структура на вкупните кредити на нефинансиски субјекти

Графикон бр. 2.3.20
Годишни стапки на раст на вкупните кредити според рочноста

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

основа. Ваквата промена беше најизразена кај кредитите кон секторот „население“, коишто условија 82,7% од вкупниот пад на краткорочните кредити. Како резултат на ваквите движења, структурното учество на краткорочните кредити во вкупните кредити на нефинансиските субјекти забележа значително намалување во однос на претходната година.

Влошениот квалитет на кредитното портфолио на банките е отсликан преку поголемата застапеност на нефункционалните и достасаните кредити во вкупните кредити на нефинансиски субјекти. Продолжувајќи го трендот на пораст забележан во 2007 година, нефункционалните и достасаните кредити забележаа годишно зголемување од 4.442 милиони денари и 507 милиони денари, соодветно, со што се зголеми и нивното учество во структурата на вкупните кредити. Во 2009 година, нефункционалните кредити забележаа највисока годишна стапка на раст во однос на изминатите шест години.

Табела бр. 2.3.3

Распределба на кредитите на нефинансиски субјекти по одделни групи банки

Структури на кредитите		31.12.2008				31.12.2009			
		Големи банки	Средни банки	Мали банки	Вкупно	Големи банки	Средни банки	Мали банки	Вкупно
Секторска структура	Претпријатија	71,3%	26,7%	2,0%	60,0%	71,4%	26,7%	1,9%	60,6%
	Население	65,4%	32,2%	2,4%	39,5%	68,3%	29,3%	2,4%	39,2%
	Други клиенти	68,0%	7,6%	24,4%	0,5%	54,4%	44,8%	0,9%	0,2%
Рочна структура	Краткорочни	75,4%	22,8%	1,8%	31,1%	72,5%	26,1%	1,4%	22,6%
	Долгорочни	65,7%	32,4%	1,9%	61,0%	70,0%	28,2%	1,8%	66,9%
	Достасани	54,5%	40,3%	5,2%	1,1%	64,7%	31,3%	4,1%	1,4%
	Нефункционални	71,2%	21,2%	7,6%	6,8%	66,4%	28,1%	5,5%	9,1%
Валутна структура	Денарски	70,9%	24,8%	4,3%	43,0%	78,1%	18,5%	3,5%	41,5%
	Денарски со валутна клаузула	63,4%	35,5%	1,2%	34,1%	58,9%	39,4%	1,7%	35,9%
	Девизни	73,7%	26,2%	0,1%	22,9%	73,4%	26,4%	0,1%	22,6%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Групата големи банки и понатаму доминираше во рамки на кредитите по сите основи. Не се забележуваат ниту значителни разлики на секторската и рочната структура на кредитите кај сите групи банки. Кај сите групи банки преовладува кредитирањето на секторот „претпријатија“ и долгорочното кредитирање.

Табела бр. 2.3.4

Структурни карактеристики на кредитите на нефинансиски субјекти кај одделните групи банки

Структури на кредитите		31.12.2008			31.12.2009		
		Големи банки	Средни банки	Мали банки	Големи банки	Средни банки	Мали банки
Секторска структура	Претпријатија	62,1%	55,7%	53,6%	61,7%	58,3%	54,5%
	Население	37,4%	44,2%	41,0%	38,1%	41,3%	45,4%
	Други клиенти	0,5%	0,1%	5,4%	0,2%	0,4%	0,1%
	Вкупно	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Рочна структура	Краткорочни	33,9%	24,6%	25,0%	23,3%	21,3%	15,2%
	Долгорочни	58,2%	68,8%	49,8%	66,8%	68,0%	58,4%
	Достасани	0,9%	1,6%	2,6%	1,3%	1,6%	2,7%
	Нефункционални	7,0%	5,0%	22,6%	8,6%	9,2%	23,7%
	Вкупно	99,9%	100,0%	100,1%	100,0%	100,0%	100,0%
Валутна структура	Денарски	44,2%	37,0%	81,7%	46,2%	27,6%	68,9%
	Денарски со валутна клаузула	31,3%	42,1%	17,4%	30,1%	50,9%	29,5%
	Девизни	24,5%	20,9%	0,9%	23,7%	21,5%	1,6%
	Вкупно	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

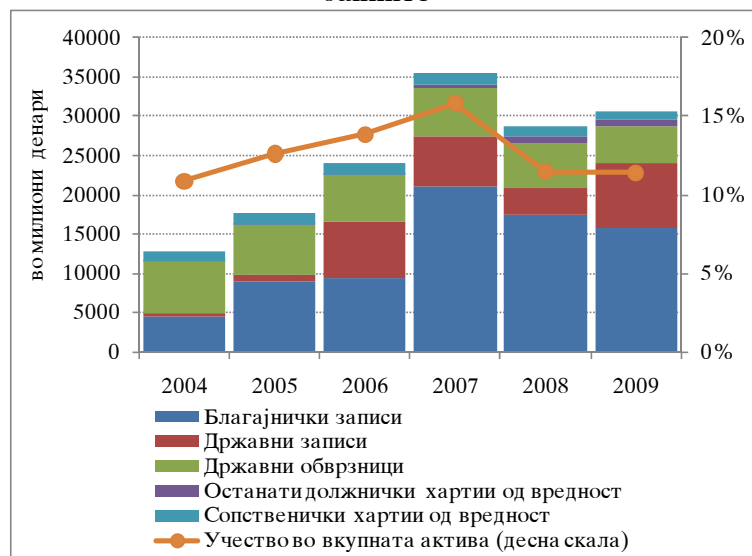
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Кај групата мали банки е присутно постојано високо учество на нефункционалните кредити. Од аспект на валутната структура, кај групата големи и средни банки позастапено беше кредитирањето со валутна компонента, за разлика од доминацијата на денарското кредитирање кај групата мали банки.

2.4. Вложувања во хартии од вредност

Во 2009 година, вложувањата во хартии од вредност на банкарскиот систем се зголемија пред сѐ како резултат на зголемениот интерес на банките за вложување во државни записи. На 31.12.2009 година, вложувањата во хартии од вредност изнесуваа 30.639 милиони денари, додека државните записи (коишто во 2008 година речиси се преполовија) во 2009 година се зголемија за значителни 143,6% или за 4.828 милиони денари. Во 2009 година настана валутна трансформација на државните записи, коишто од денарски, речиси во целост преминаа во записи номинирани во денари со валутна клаузула. Од друга страна, благајничките записи го продолжија трендот на намалување којшто започна претходната година.

Графикон бр. 2.4.1.
Динамика на вложувањата во хартии од вредност на банките

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.5. Депозитна активност на банките

Како последица на негативните економски движења, а во услови на психолошки притисоци врз домашните субјекти и неизвесноста кај нив во врска со ефектите и времетраењето на финансиската криза, депозитите на банкарскиот систем се карактеризираа со забавен пораст. Истовремено, беше присутна и валутна трансформација на депозитната база, којашто беше особено изразена во првата половина од годината. Во 2009 година продолжи трендот на намалување на стапката на пораст на депозитите присутен во последните две години. Така, на 31.12.2009 година, стапката на пораст на вкупните депозити достигна најниско ниво во изминатите седум години; таа е за околу трипати помала од претходната година, а во одредени месеци од годината се забележуваат дури и негативни промени на депозитите. На 31.12.2009 година, вкупните депозити од нефинансиски лица изнесуваат 187.875 милиони денари.

Графикон бр. 2.5.1.
Годишни промени на вкупните депозити

Графикон бр. 2.5.2.
Динамика на депозитите според валутната структура

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Засилена валутна трансформација на депозитите беше видлива преку постојаниот раст на девизните депозити (годишната стапка на раст на 31.12.2009 година изнесува 21,3%) проследен со намалување на депозитите во денари¹⁴ (за 12,3%). **Депозитите во денари се намалија за првпат во последните седум години.** Следствено, се намали и структурното учество на денарските депозити во вкупните депозити, и тоа за 8 процентни поени на сметка на порастот на учеството на депозитите во девизи.

¹⁴ Депозитите во денари ги вклучуваат и депозитите во денари со валутна клаузула, коишто во вкупните депозити учествуваат со 4,7%.

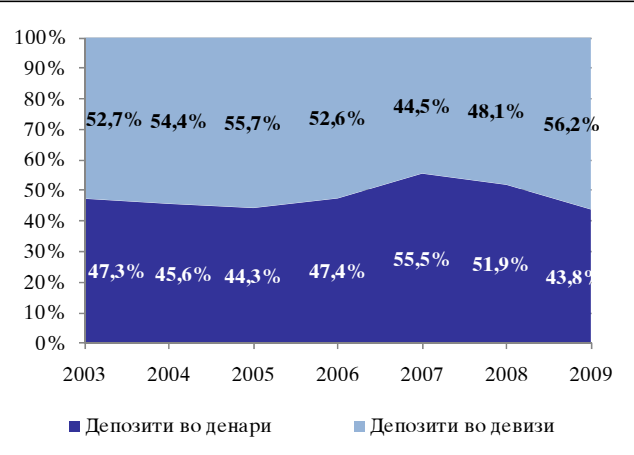
Графикон бр. 2.5.3.

Придонес на денарските и девизните депозити во вкупниот пораст на депозитите

Графикон бр. 2.5.4.

Валутна структура на вкупните депозити на банките

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Кај депозитите на претпријатијата, од 2007 година има постојано намалување на стапката на пораст, којашто на крајот на 2009 година за првпат покажа негативна вредност од дури 11,2%. Со ова, депозитите на претпријатија го намалија и своето учество во секторската структура на вкупните депозити на сметка на зголеменото учество на депозитите на населението и тоа е тренд што се одвива во последните четири години. Депозитите на населението и понатаму ја претставуваат главната компонента според секторската структура на депозитите. Во 2009 година тие остварија стапка на пораст којашто е поголема за 3,4 процентни поени во споредба со 2008 година, но сепак значително помала во споредба со претходните неколку години.

Графикон бр. 2.5.5.

Годишен пораст на депозитите на одделни сектори

Графикон бр. 2.5.6.

Секторска структура на вкупните депозити

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Анализата според рочноста на депозитите покажа дека и покрај неизвесноста присутна кај домашните субјекти и општите намалени склоности кон штедење, сепак долгорочните депозити над една година имаа најголем пораст. Овој пораст е резултат на примената на каматна политика на банките којашто го поттикна штедењето на подолг рок. Ваквите движења придонесоа за подобрување на рочната структура на депозитите на банките, при што

долгорочните депозити го зголемија учеството во рочната структура на вкупните депозити за 3 процентни поени. Наспроти зголеменото штедење на долг рок, депозитите по видување за првпат во последните седум години се намалија, и тоа за 7,3%. Овие депозити, неколку години наназад бележат намалување на учеството во вкупните депозити. Во споредба со 2003 година, нивното учество е безмалку преполовено.

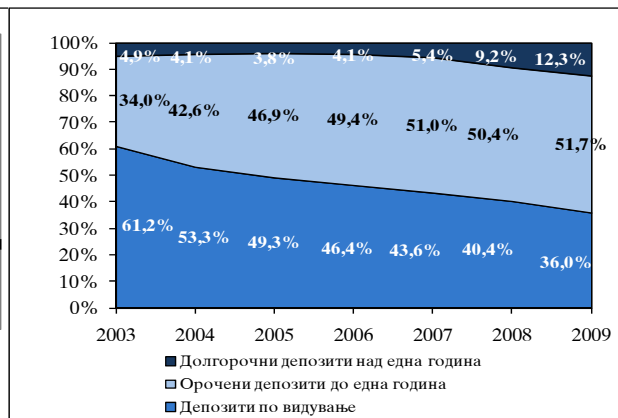
Графикон бр. 2.5.7.

Апсолутен годишен пораст на депозитите по рочност

Графикон бр. 2.5.8.

Рочна структура на вкупните депозити на банките

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Од аспект на групите банки, и натаму доминира групата големи банки во сите аспекти од анализата на депозитите (според секторската, рочната и валутната структура).

Табела бр. 2.5.1.

Распореденост на депозитите по групи банки, со состојба на 31.12.2009 година

Групи банки	Секторска структура				Рочна структура				Валутна структура			
	Претпријатија	Население	Останати	Вкупно	По видување	Краткорочни	Долгорочни	Вкупно	Девизи	Денари	Денари со валутна клаузула	Вкупно
Големи банки	27.9%	68.6%	3.6%	100.0%	36.4%	52.2%	11.4%	100.0%	56.4%	38.9%	4.8%	100.0%
Средни банки	32.5%	63.2%	4.3%	100.0%	33.2%	51.5%	15.2%	100.0%	58.6%	37.2%	4.2%	100.0%
Мали банки	37.8%	49.0%	13.1%	100.0%	50.6%	39.1%	10.4%	100.0%	30.3%	61.0%	8.8%	100.0%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Табела бр. 2.5.2

Структура на депозитите по групи банки, со состојба на 31.12.2009 година

Групи банки	Секторска структура			Рочна структура			Валутна структура		
	Претпријатија	Население	Останати	По видување	Краткорочни	Долгорочни	Девизи	Денари	Денари со валутна клаузула
Големи банки	71.1%	76.4%	66.8%	75.2%	75.2%	69.4%	74.7%	74.1%	75.0%
Средни банки	25.5%	21.6%	24.6%	21.1%	22.8%	28.4%	23.9%	21.8%	20.2%
Мали банки	3.4%	1.9%	8.6%	3.7%	2.0%	2.2%	1.4%	4.1%	4.9%
Вкупно	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Според структурните анализи по групи банки, кај сите групи преовладуваат депозитите на населението, девизните депозити (освен кај малите банки) и краткорочните депозити (освен кај малите банки).

3. Ризици во банкарското работење

3.1. Кредитен ризик

Македонската економија ги почувствува последиците од кризата во развиените економии во 2009 година, и тоа како преку падот на надворешната побарувачка и намалените девизни приливи, така и преку отежнувањето на условите за кредитирање и зголемувањето на трошоците за финансирање за домашниот реален сектор. Во такви услови, банките имаа далеку помал апетит за преземање ризици, што предизвика попрudentен пристап при нивната кредитна активност и посветување внимание на активностите за зголемување на ликвидната актива, којашто главно носи незначителен кредитен ризик. Меѓутоа, во 2009 година, трендот на влошување на кредитното портфолио засилено продолжи, изразено преку растот на изложеноста со повисок степен на ризичност и на идентификуваните исправка на вредноста и посебна резерва. Воедно се намали и нивото на покриеност на изложеноста со повисок степен на ризичност со соодветен износ на извршената исправка на вредноста и посебната резерва. Овие движења во кредитното портфолио на банките, првенствено ги одразуваат отежнатите услови за работа на домашните кредитокорисници, но го потврдуваат и вграденото проциклично однесување во работењето на банките.

3.1.1. Изложеност на кредитен ризик на банките¹⁵

Во 2009 година продолжи трендот на забавување на растот на изложеноста на кредитен ризик. Нејзината годишна стапка на раст на крајот од 2009 година изнесуваше 4,4%, што е најмала стапка на раст во последните седум години. Главна детерминанта на забавувањето на растот на вкупната изложеност на кредитен ризик¹⁶ беа негативните ефекти врз домашната економија предизвикани од глобалната економска криза. Овие ефекти придонесоа кон тоа банките преку

Графикон бр. 3.1.1
Движење и стапка на пораст на изложеноста на кредитен ризик на банкарскиот систем

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

¹⁵ Извор: При изработката на овој дел од извештајот, користени се податоци коишто банките ги доставуваат до НБРМ, во врска со структурата и ризичноста на нивната изложеност на кредитен ризик.

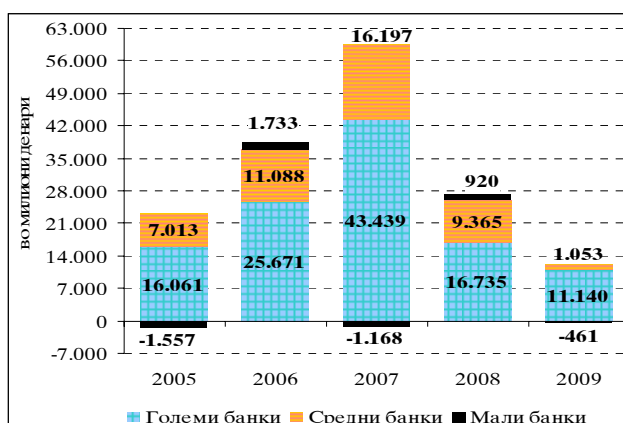
¹⁶ Динамиката на изложеноста на кредитен ризик, во помал степен беше условена и од стеснувањето на опфатот и дефиницијата за изложеност на кредитен ризик на банките, согласно со новата Одлука за управување со кредитен ризик, која започна да се применува од 01.01.2009 година. Во споредба со претходната регулатива, постојат разлики во однос на опфатот и дефиницијата на кредитната изложеност, начините и критериумите за нејзината класификација според степенот на кредитен ризик, разлики во постапката на утврдувањето на исправката на вредност и посебната резерва за кредитен ризик (загубите поради оштетување) итн. Според новата одлука, вкупната изложеност на кредитен ризик не ги опфаќа: вложувањата во хартии од вредност и други финансиски инструменти коишто се чуваат за тргување, коишто се мерат по објективна вредност преку билансот на успех, вложувања во подружници, придружени друштва и заеднички вложувања и кредити и побарувања коишто се мерат по објективна вредност преку билансот на успех (овие позиции, заклучно со 31.12.2008 година беа вклучени во дефиницијата за изложеност на кредитен ризик). На 31.12.2009 година, овие позиции на банките изнесуваа 1.583 милиони денари што претставува 0,6% од вкупната изложеност на кредитен ризик на 31.12.2009 година.

преоценување на ризиците во реалниот сектор да го променат своето деловно однесување, во насока на воздржување од кредитирање, а зголемување на ликвидните средства со низок ризичен профил.

Групите големи и средни банки, коишто пред 2009 година беа главни носители на засилениот раст на изложеноста на кредитен ризик на банкарскиот систем, во 2009 година забележаа најмали годишни стапки на раст во изминатите пет години. Изложеноста на кредитен ризик на групата мали банки се намали во споредба со претходната година. Групата големи банки го задржа доминантното учество во вкупната изложеност на кредитен ризик во висина од 70,7%, што е повисоко за 1,1, процентен поен, во споредба со крајот на 2008 година. Групите средни и мали банки зафаќаат 25,0% и 4,3%, соодветно, од вкупната изложеност на кредитен ризик на банкарскиот систем.

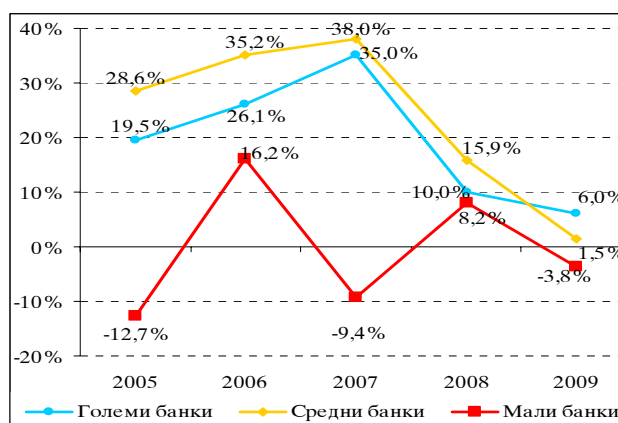
Графикон бр. 3.1.2

Апсолутна годишна промена на изложеноста по групи банки

Графикон бр. 3.1.3

Релативна годишна промена на изложеноста по групи банки

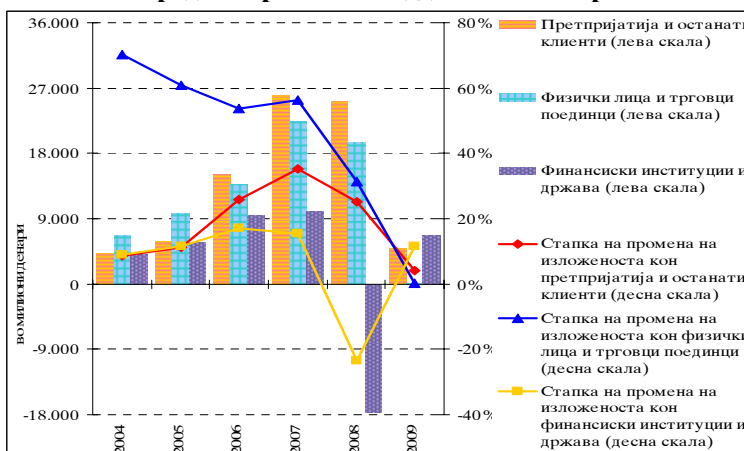

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Промената во деловното однесување на банките за време и по кризата е највоочлива преку забрзувањето на растот на изложеноста кон секторот „финансиски институции и држава“, наспроти намалувањето на растот на изложеноста кон претпријатијата и населението. За разлика од 2008 година, кога изложеноста кон секторот „финансиски институции и држава“ беше речиси преполовена, во 2009 година оваа изложеност забележа највисока стапка на раст од 11,5% (6.625 милиони денари). Од друга страна, изложеноста кон секторот „претпријатија и останати клиенти“ забележа годишен раст од 4,985 милиони денари, односно за 4,0%, додека изложеноста кон

Графикон бр. 3.1.4

Апсолутна и релативна годишна промена на изложеноста на кредитен ризик кон одделните сектори

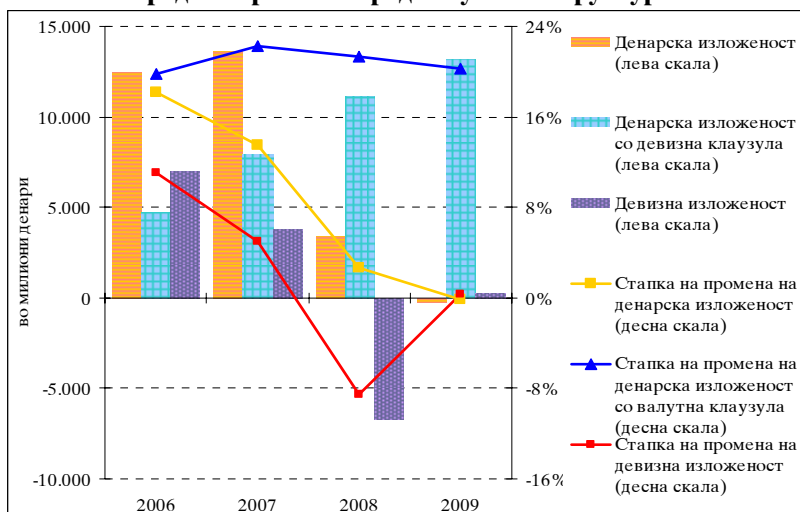
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

секторот „физички лица и трговци поединци“¹⁷ забележа минимален годишен раст од 0,1%. Растот на изложеноста кон секторот „финансиски институции и држава“ првенствено произлегува од склоноста на банките да ги пласираат своите средства во државни записи¹⁸, но делумно и од растот на пласманите на сметките во странски банки. Свое влијание врз промената на деловните политики на банките имаа и прудентно-регулаторните мерки коишто ги презеде НБРМ, особено во доменот на управувањето со ликвидноста на банките, но и затегнувањето на монетарната политика во првата половина на 2009 година.

Во валутната структура на изложеноста на кредитен ризик, најбрзорастечка компонента

беше изложеноста во денари со валутна клаузула (со раст од 20,3%), што воедно го претставува целокупниот годишен пораст на вкупната изложеност на кредитен ризик. Во 2009 година, девизната изложеност на кредитен ризик забележа годишен раст од 243 милиони денари, или само за 0,3%, додека денарската изложеноста на кредитен ризик се намали за 231 милион денари, односно за 0,2%. Овие движења придонесоа кон тоа структурното учество на изложеноста на кредитен ризик во денари со валутна клаузула да се зголеми на годишна основа за 4,3 процентни поени, односно на 31.12.2009 година да изнесува 28,2%. Денарската изложеност ја задржа доминацијата според валутната структура со учество од 43,2% во вкупната изложеност на кредитен ризик, и покрај нејзиното намалено учество за 5,4 процентни поени.

Графикон бр. 3.1.5
Апсолутна и релативна годишна промена на изложеноста на кредитен ризик според валутната структура

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

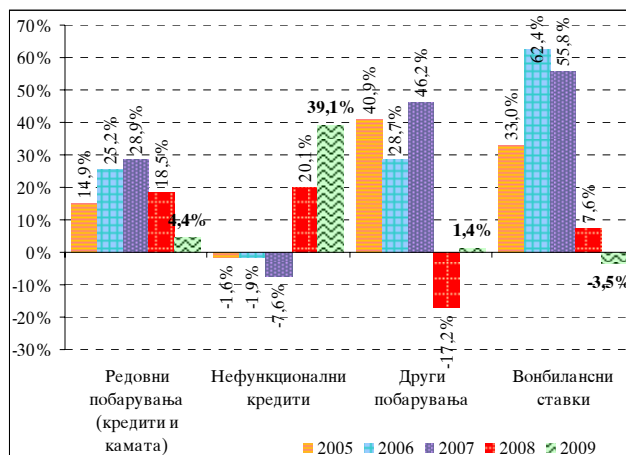
Во услови на забавување на динамиката на вкупната изложеност на кредитен ризик и падот на економската активност, нефункционалните кредити беа најбрзорастечка компонента на изложеност на кредитен ризик во 2009 година. Тие забележаа годишен пораст од 4.491 милион денари (39,1%), со што нивното учество во изложеноста на кредитен ризик на 31.12.2009 година изнесува 5,8%. Наспроти тоа, кредитите коишто не се достасани и оние коишто се достасани помалку од 90 дена, заедно со каматата (за потребите на овој извештај: редовни побарувања) и другите побарувања, во 2009 година бележат скромни годишни стапки на раст од 4,4% и 1,4%, соодветно. Сепак, редовните побарувања го задржаа доминантното учество во структурата на изложеноста на кредитен ризик со 69,7%.

¹⁷ За потребите на оваа анализа, физичките лица и трговците-поединци се анализираат заедно.

¹⁸ Во првата половина на 2009 година, Министерството за финансии започна да издава државни записи со валутна клаузула. И покрај помалиот принос на државните записи со валутна клаузула во однос на благајничките записи на НБРМ, вградената заштита од валутен ризик се покажа привлечна за банките, коишто ги пласираа расположливите средства во овие инструменти.

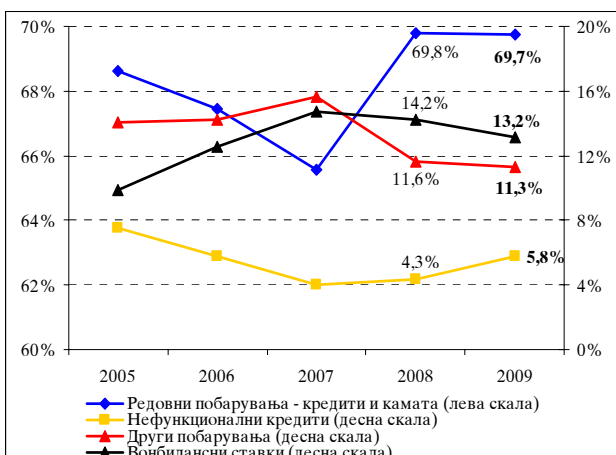
Графикон бр. 3.1.6

Годишни стапки на промена на изложеноста на кредитен ризик по одделни ставки (компоненти)

Графикон бр. 3.1.7

Структура на изложеноста на кредитен ризик по одделни ставки (компоненти)

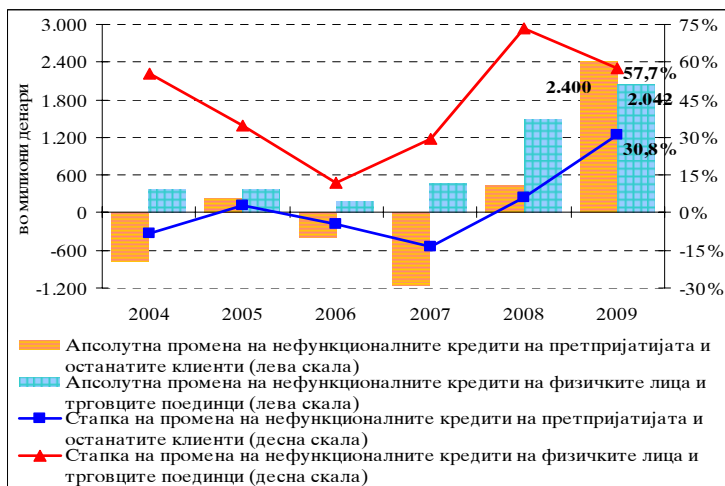

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Растот на нефункционалните кредити во 2009 година беше присутен кај сите сектори. Оваа состојба ги потврдува влошените остварувања на домашните кредитокорисници, во услови на глобални економски нарушувања и неповолни домашни економски движења. Годишниот раст на нефункционалните кредити беше поизразен кај секторот „физички лица и трговци-поединци“. Подинамичниот раст на нефункционалните кредити кај овој сектор првенствено го отсликува процесот на „зреење“ на кредитно портфолио, коешто е релативно младо и формирано при порелаксирани услови за кредитирање карактеристични за периодот на кредитна експанзија (2005 година - 2007 година). Во 2009 година се засили растот на нефункционалните кредити и кај секторот „претпријатија и останати клиенти“, со што го задржаа доминантното учество од 63,6% во структурата на вкупните нефункционални кредити.

Графикон бр. 3.1.8

Секторска распределба на растот на нефункционалните кредити

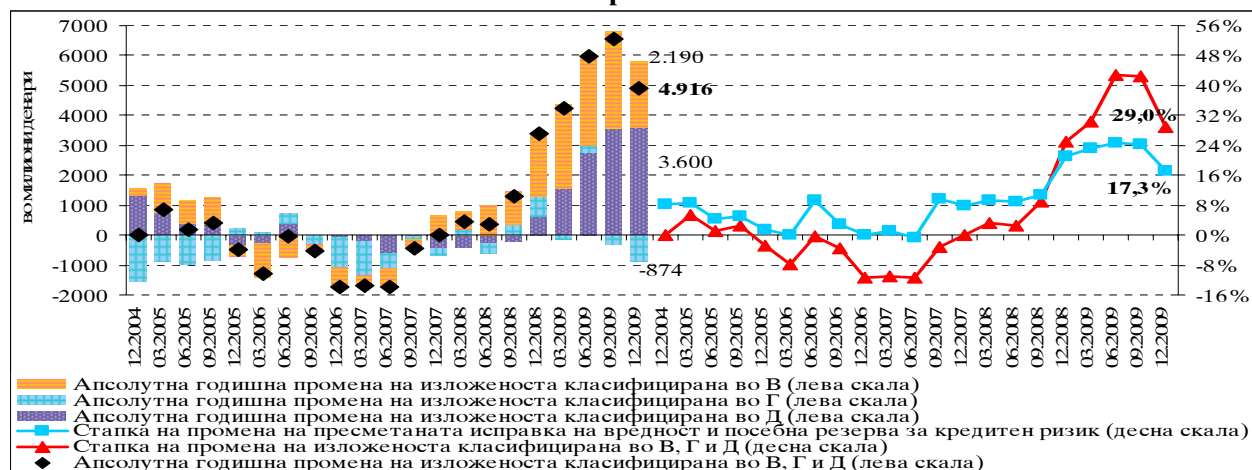
Извор: НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките

3.1.2. Степен на ризичност на изложеноста на кредитен ризик на ниво на банкарскиот систем¹⁹

Во услови на скромни годишен раст на изложеноста на кредитен ризик во 2009 година, изложеноста класифицирана во категориите коишто означуваат повисок степен на ризик („В“, „Г“ и „Д“) забележа значително висок релативен пораст, од 29,0%. Воедно, наспроти движењата во минатите неколку години со економски раст, во 2009 година во услови на пад на бруто домашниот производ, растот на изложеноста со повисока ризичност е подинамичен во споредба со растот на идентификуваната и пресметана исправка на вредноста и посебната резерва за кредитен ризик од 17,3%. Оваа разлика во растот на идентификуваната исправка на вредноста и посебната резерва и растот на изложеноста со повисока ризичност, дава можност за зголемување на трошоците поврзани со признавање нови загуби, односно дополнително резервирање на изложеностите на кредитен ризик со повисоката ризичност. Во 2009 година, три четвртини од растот на изложеноста со повисок степен на ризичност се концентрирани кај секторот „претпријатија и останати клиенти“.

Графикон бр. 3.1.9

Апсолутна (лево) и релативна (десно) годишна промена на изложеноста на кредитен ризик класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ и загубите поради оштетување за кредитен ризик

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

¹⁹ При оценка на кредитниот ризик на банките, треба да се има предвид и почетокот на примената на новата Одлука за управување со кредитниот ризик, којашто содржи измени во начинот и критериумите за класификација на изложеноста на кредитен ризик, како и измени во постапката и начинот на утврдување на исправката на вредноста и посебната резерва за кредитен ризик. Имено, со новата одлука се пропишува можноста банките да вршат класификација на поединечно значајни ставки, на портфолио на мали кредити, но и на група слични финансиски инструменти. Покрај тоа, извршени се измени во критериумите (новата одлука пропишува општи и посебни критериуми) и начинот на класификација на кредитната изложеност на банките во една од петте категории на ризик. Загубите поради оштетување на средствата (т.е. исправката на вредноста за билансната кредитна изложеност и посебната резерва за вонбилансната кредитна изложеност) се утврдуваат како разлика меѓу сметководствената вредност и утврдената сегашна вредност, преку дисконтирање на очекуваните идни парични текови. За разлика од претходно, кога за секоја категорија на ризик имаше точно утврден процент на посебна резерва, со новата одлука се пропишани интервали за утврдување на исправката на вредноста, односно посебната резерва, за секоја одделна категорија на ризик (за „А“ - од 0-10%, за „Б“ - над 10 до 25%, за „В“ - над 25 до 50%, за „Г“ - над 50 до 75% и за „Д“ - над 75 до 100%). Одлуката за управување со кредитниот ризик е изготвена во согласност со Меѓународните стандарди за финансиско известување.

Забрзаната миграција на изложеноста на кредитен ризик кон категориите со повисок степен на ризичност во 2009 година, придонесе кон тоа показателите за кредитен ризик за банкарскиот систем да се влошат. Така, учеството на изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната изложеност на кредитен ризик на 31.12.2009 година се зголеми за 1,5 проценти поени. Особено видливо е намалувањето на покриеноста на изложеноста на кредитен ризик класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ со издвоената исправка на вредноста и посебната резерва (намалување за 8,8 процентни поени). При евентуална целосна ненаплатливост на изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“, за покривање на загубите би биле апсорбирани 23,0% од сопствените средства на банките, што е пораст за 2,8 процентни поени во споредба со крајот на 2008 година. Притоа, стапката на адекватност на капиталот би се намалила од тековните 16,4% на 12,6%.

Табела бр. 3.1.1

Показатели за степенот на ризичност на изложеноста на кредитен ризик на банкарскиот систем

Показатели за кредитниот ризик	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2009
Просечно ниво на ризичност	6,6%	5,3%	5,8%	6,5%
Пресметана исправка на вредност и посебна резерва/Сопствени средства	49,8%	45,8%	45,2%	51,3%
% на „В“, „Г“ и „Д“ во вкупна изложеност на кредитен ризик	7,6%	5,7%	6,4%	7,9%
% на „Д“ во вкупна изложеност на кредитен ризик	3,5%	2,5%	2,5%	3,7%
Покриеност на „В“, „Г“ и „Д“ со издвоената исправка на вредност и посебна резерва	86,8%	94,1%	91,2%	82,4%
Покриеност на нефункционални кредити со пресметаната исправка на вредност за нефункционални кредити	н.п	н.п	н.п	70,9%
% на „В“, „Г“ и „Д“ во сопствени средства	57,4%	48,9%	49,9%	62,2%
% на „Д“ во сопствени средства	26,7%	21,2%	19,2%	28,8%
% на нефункционални кредити, нето од пресметаната исправка на вредност за нефункционални кредити во сопствени средства	н.п	н.п	н.п	13,2%
% на нето „В“, „Г“ и „Д“ во сопствени средства	19,4%	17,9%	20,2%	23,0%
% на кредити со еднакратна отплата на главницата во вкупните бруто-кредити на нефинансиски субјекти	15,1%	14,9%	14,8%	16,4%
% на извршени нето-отписи на побарувања во тековната година во вкупна изложеност на крајот на претходната година	3,7%	1,6%	0,7%	0,9%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

На крајот од 2009 година, просечното ниво на ризичност²⁰ на вкупната изложеност на кредитен ризик изнесуваше 6,5% и, во споредба со крајот на 2008 година, бележи зголемување за 0,7 процентни поени. Со почетокот на примената на Одлуката за управување со кредитниот ризик, меѓу другото, се создаде простор за сегментација на изложеноста на кредитен ризик според техниката на утврдување на исправката на вредноста, што од своја страна дава можност за пресметка на показателот за просечната ризичност за одделните сегменти од изложеноста. На крајот од 2009 година, за најголем дел од изложеноста на кредитен ризик банките утврдиле исправка на вредноста или посебна резерва на поединечна основа, додека помалку од 20% од изложеноста на кредитен ризик се класифицирани на групна основа²¹.

²⁰ Просечното ниво на ризичност се пресметува како однос на пресметаната исправка на вредноста (за билансната изложеност на кредитен ризик) и посебната резерва (за вонбилансните ставки од изложеноста на кредитен ризик) и вкупната изложеност на кредитен ризик.

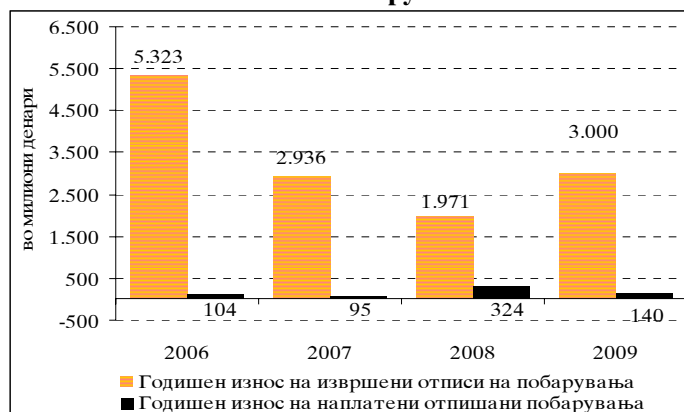
²¹ Согласно со одредбите на Одлуката за управување на кредитниот ризик („Службен весник на РМ“ бр. 17/2008 и бр. 31/2009) којашто се применува од 01.01.2009 година, банките се должни да ја класифицираат секоја изложеност којашто се смета како поединечно значајна ставка на поединечна основа. Како поединечно значајна ставка е определена изложеноста кон клиент којашто е повисока од: 300.000 денари или од 0,007% од вкупната изложеност на кредитен ризик на банката. Изложеностите коишто не се сметаат за поединечно значајни ставки банката може да ги класифицира на групна основа во портфолиото на мали кредити, при што вкупниот износ на така класифицираната изложеност не смее да надминува 33% од вкупната изложеност на кредитен ризик на банката. Изложеностите за кои, при класификацијата на поединечна основа, не е издвоена исправка на вредноста односно посебна резерва, банката е должна да ги преоцени на групна основа за слични финансиски инструменти, во хомогени потпортфолија според сродноста на кредитниот ризик. Исклучок постои ако не е можно нивно класифицирање во хомогени потпортфолија.

Притоа, на крајот од 2009 година, просечното ниво на ризичност на изложеноста класифицирана на поединечна основа, пресметано како учество на идентификуваните загуби поради оштетување во изложеноста на кредитен ризик, изнесува 7,4%. По одделни категории на ризик, просечното ниво на ризичност, на крајот од 2009 година изнесуваше: 1,0% за изложеноста во категоријата на ризик „А“, 10,9% за „Б“, 28,3% за „В“, 58,9% за „Г“ и 94,5% за „Д“. Ова всушност покажува дека и покрај тоа што со Одлуката за управување со кредитниот ризик се проширија интервалите во кои може да се определат исправката на вредноста и посебната резерва за секоја категорија на ризик, нејзината едногодишна практична примена покажува дека банките главно при пресметувањето и издвојувањето загуби поради оштетување за изложеноста на кредитен ризик на индивидуална основа, вообичаено се придржуваат или се блиску до долната граница на интервалот, што одговара на минималниот износ на исправката на вредноста/посебната резерва којшто треба да се издвои.

Од изложеноста којашто е класифицирана на групна основа, на 31.12.2009 година 89,4% е изложеност класифицирана на групна основа во портфолиото на мали кредити. Просечната ризичност на вака класифицираната изложеност изнесува 2,8%. Просечната ризичност на изложеноста класифицирана на групна основа во хомогени потпортфолија на слични финансиски инструменти коишто не се оштетени на поединечна основа изнесува 0,3%. Релативно малиот износ на исправката на вредноста и посебната резерва за изложеноста којашто е класифицирана на групна основа, може да се покаже како извор на неочекувани загуби за кредитен ризик, особено ако моделите коишто се користат за нејзино пресметување не се правилно конструирани и ги потценуваат загубите коишто можат да произлезат од одделните кредитни портфолија.

Во текот на 2009 година се забележува одредено зголемување на износот на отпишани побарувања. Отпишаните побарувања на нето-основа²², во 2009 година претставуваат 1,1% од изложеноста на кредитен ризик на крајот од претходната година, Доколку банките не вршеле отписи на побарувања во текот на 2009 година, показателите за степенот на ризичност на изложеноста на кредитен ризик на 31.12.2009 година би забележале уште поизразени негативни движења. Имено, учеството на изложеноста во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната изложеноста на кредитен ризик би изнесувало 8,9% (наместо 7,9%), а просечното ниво на ризичност на вкупната изложеност би изнесувало 7,5% (наместо 6,5%). Притоа, 73,3% од отпишаните побарувања во 2009 година беа направени во последниот квартал од годината, а 92,6% од отпишаните побарувања во текот на 2009 година се извршени од една банка. Од аспект на секторската и валутната структура на отпишаните побарувања, доминантно место имаат отпишаните

Графикон бр. 3.1.11
Движење на годишните износи на извршените нето-отписи на побарувањата

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

Утврдувањето на исправката на вредноста и посебната резерва на средствата на групна основа се врши со примена на статистички модел.

²² Износот на отпишаните побарувања на нето-основа се добива како разлика меѓу износот на отпишаните побарувања во одреден период и износот на наплатени отпишани побарувања во истиот анализиран период.

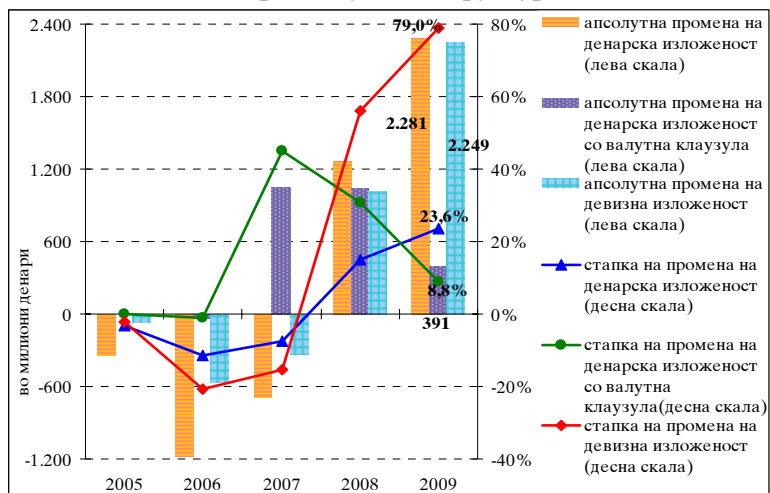
побарувања од секторот „претпријатија“ и отпишаните денарски побарувања, со учество од 80,7% и 64,6%, соодветно.

Од аспект на валутната структура, во 2009 година најизразено зголемување на ризичноста (најголем раст на изложеноста на кредитен ризик класифицирана во категориите „В“, „Г“ и „Д“) има кај денарската изложеност и изложеноста во девизи. Денарската и девизната изложеност придонесоа со 46,3% и 45,7% соодветно, во годишниот раст на изложеноста од повисоките категории на ризик. Процентуалниот пораст на изложеноста од повисоките ризични категории во девизи е исклучително висок и изнесува 79,0% (близу две третини од овој пораст произлегува од една банка). Исто така, речиси половина од растот

напоризичните категории во денари произлегува од една банка. Воедно, главен носител на растот на изложеноста од повисоките ризични категории беше дејноста „индустрија“, којашто создаде 55,9% и 33,3% од растот на денарската и девизната изложеноста класифицирана во „В“, „Г“ и „Д“, соодветно, по што следеше дејноста „хотели и ресторани“ со 19,0% и 14,3% соодветно. Од друга страна, изложеноста со валутна клаузула класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ забележа раст во 2009 година од 8,9%.

Според валутната структура на изложеноста на кредитен ризик, вложување на показателите за степенот на ризичност има кај изложеноста во девизи и кај изложеноста во денари. Кај изложеноста во денари со валутна клаузула, показателите за степенот на ризичност на изложеноста на кредитен ризик се подобруваат. Ова се должи на скромниот годишен раст на изложеноста во денари со валутна клаузула класифицирана во категориите со повисок ризик, но и од брзото темпо на пораст на вкупната изложеност во денари со клаузула, пред сѐ заради интересот на банките за вложување средства во државни записи со валутна клаузула.

Графикон бр. 3.1.10
Годишна апсолутна и релативна промена на изложеноста на кредитен ризик со повисок степен на ризичност, според валутната структура

Извор: НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките.

Табела бр. 3.1.2

Показатели за степенот на ризичност на изложеноста на кредитен ризик според валутната структура

Показатели за степенот на ризичност	Денарска изложеност		Денарска изложеност со валутна клаузула		Девизна изложеност	
	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2008	31.12.2009
Показатели за кредитен ризик за вкупната изложеност на кредитен ризик						
Учество на „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната изложеност на кредитен ризик	7,5%	10,0%	7,0%	6,2%	3,9%	6,5%
Просечно ниво на ризичност	6,9%	8,5%	5,6%	5,0%	4,1%	5,1%
Пресметана исправка на вредност за нефункционални кредити / Нефункционални кредити	н.п.	74,4%	н.п.	68,6%	н.п.	64,8%
Пресметани исправка на вредност и посебна резерва за кредитен ризик / Изложеност во „В“, „Г“ и „Д“	91,8%	85,0%	80,2%	80,6%	103,1%	77,8%
Показатели за кредитен ризик за изложеноста на кредитен ризик без изложеноста кон секторот „финансиски институции и држава“						
Учество на „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната изложеност на кредитен ризик	9,1%	11,7%	7,9%	7,5%	5,3%	10,2%
Просечно ниво на ризичност	6,9%	9,9%	6,3%	6,0%	5,4%	7,8%
Пресметана исправка на вредност за нефункционални кредити / Нефункционални кредити	н.п.	74,4%	н.п.	64,2%	н.п.	68,2%
Пресметани исправка на вредност и посебна резерва за кредитен ризик / Изложеност во „В“, „Г“ и „Д“	91,8%	84,7%	79,1%	80,2%	102,4%	76,3%

Извод: НБРМ. ввз основа на податошите доставени од банките.

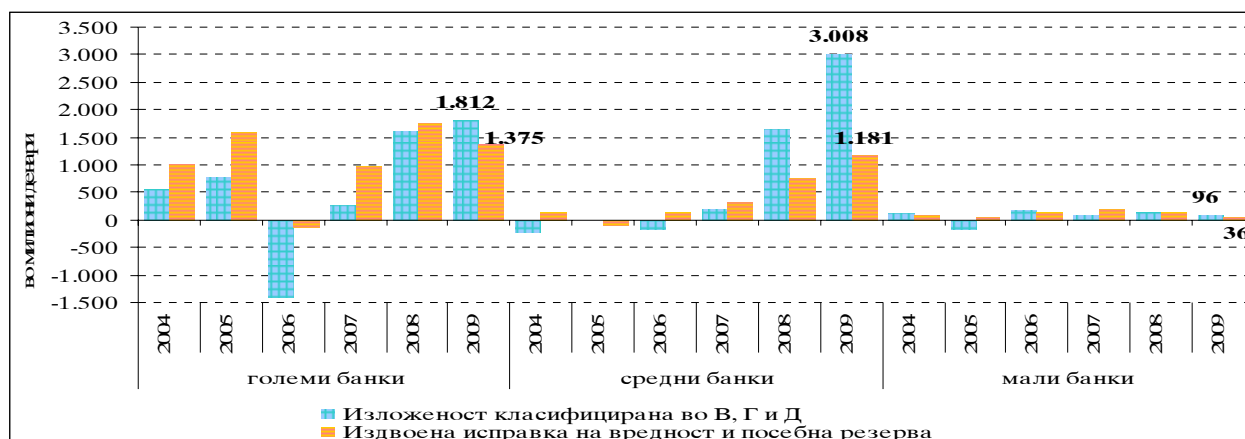
Индириктниот кредитен ризик којшто произлегува од практиката на банките да се штитат од девизниот ризик и ризикот од промена на каматните стапки преку вградување валутни клаузули и примена на прилагодливи каматни стапки²³ во кредитните односи со клиентите, остана еден од најважните фактори на ризик за кредитното портфолио. На крајот од 2009 година, валутната компонента беше присутна кај 62,0% од изложеноста кон секторот „претпријатија и останати клиенти“ и во споредба со крајот на 2008 година, забележа зголемување за 3,7 процентни поени. Изложеноста со валутна компонента е присутна и кај изложноста кон секторот „физички лица“, но со нешто помал обем. Имено, на крајот од 2009 година изложеноста со валутна компонента опфаќа 36,9% од изложеноста кон физичките лица, при што на годишна основа забележа пад од 9,4 проценти поени. Прилагодливи каматни стапки се применуваат кај 85,1% од кредитите на нефинансиските субјекти и се подеднакво користени како кај кредитите на претпријатијата (82,4%), така и кај кредитите на населението (88,9%).

Растот на изложеноста на кредитен ризик во 2009 година кај сите групи банки беше поголем во споредба со растот на пресметаната и издвоена исправка на вредноста и посебната резерва. Притоа забележливо е значително забрзување на растот на изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ кај групата средни банки. Имено, изложеноста со повисока ризичноста кај оваа група банки во 2009 година расте за 80,9%, односно за 3.008 милиони денари, при значително побавен раст на исправката на вредноста и посебната резерва од 44,1%, односно 1.181 милиони денари. Оттука, оваа група имаше доминантно учество во годишниот раст на вкупната изложеност со повисока ризичност на ниво на банкарскиот систем од 61,2%, што во одреден степен соодветствува и со поагресивниот настап на пазарот и забрзаниот раст на кредитирањето во изминатите неколку години од страна на оваа група. Групите големи и мали банки забележаа поумерен годишен раст на изложеноста со повисока ризичност од 15,1% и 8,1%, соодветно.

²³ Како прилагодливи каматни стапки се сметаат оние каматни стапки чијашто промена се врши со одлука на органите на управување на банката.

Графикон бр. 3.1.12

Годишна промена на изложеноста на кредитен ризик класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ и на исправката на вредност и посебна резерва, по групи банки

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

Овие движења кај изложеноста на кредитен ризик класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“, предизвикаа влошување на показателите за кредитен ризик кај сите групи банки, особено кај групата средни банки. И покрај тоа, просечното ниво на ризичност на изложеноста на групата средни банки е на пониско ниво, во споредба со групите големи и мали банки.

Табела 3.1.3

Показатели за степенот на ризичност на изложеноста на кредитен ризик по групи банки

Показатели за кредитниот ризик	Големи банки			Средни банки			Мали банки		
	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2009
Просечно ниво на ризичност	5,8%	6,3%	6,6%	3,3%	3,9%	5,6%	8,8%	9,2%	9,9%
Пресметана исправка на вредност и посебна резерва/Сопствени средства	67,2%	58,6%	63,3%	22,6%	29,0%	40,5%	21,7%	22,6%	23,0%
% на „В“, „Г“ и „Д“ во вкупна изложеност на кредитен ризик	6,2%	6,5%	7,1%	3,6%	5,5%	9,7%	9,3%	9,8%	11,0%
% на „Д“ во вкупна изложеност на кредитен ризик	2,6%	2,6%	3,6%	1,2%	1,1%	3,0%	7,0%	7,2%	8,6%
Покриеност на „В“, „Г“ и „Д“ со идвоената вкупна исправка на вредност и посебна резерва	94,6%	96,5%	93,8%	91,8%	71,8%	57,4%	94,7%	94,8%	90,5%
Покриеност на нефункционални кредити со издвоена исправка на вредност за нефункционални кредити	н.п.	н.п.	76,3%	н.п.	н.п.	55,0%	н.п.	н.п.	86,8%
% на „В“, „Г“ и „Д“ во сопствени средства	71,1%	61,0%	67,4%	24,6%	40,4%	70,4%	22,9%	23,8%	25,4%
% на „Д“ во сопствени средства	29,8%	24,6%	34,3%	8,4%	8,5%	21,7%	17,1%	17,6%	19,8%
% на нефункционални кредити, нето од издвоена исправка на вредност за нефункционални кредити во сопствени средства	н.п.	н.п.	12,2%	н.п.	н.п.	21,2%	н.п.	н.п.	2,5%
% на нето „В“, „Г“ и „Д“ во сопствени средства	26,3%	23,7%	21,7%	11,1%	21,4%	35,8%	3,5%	4,1%	4,2%

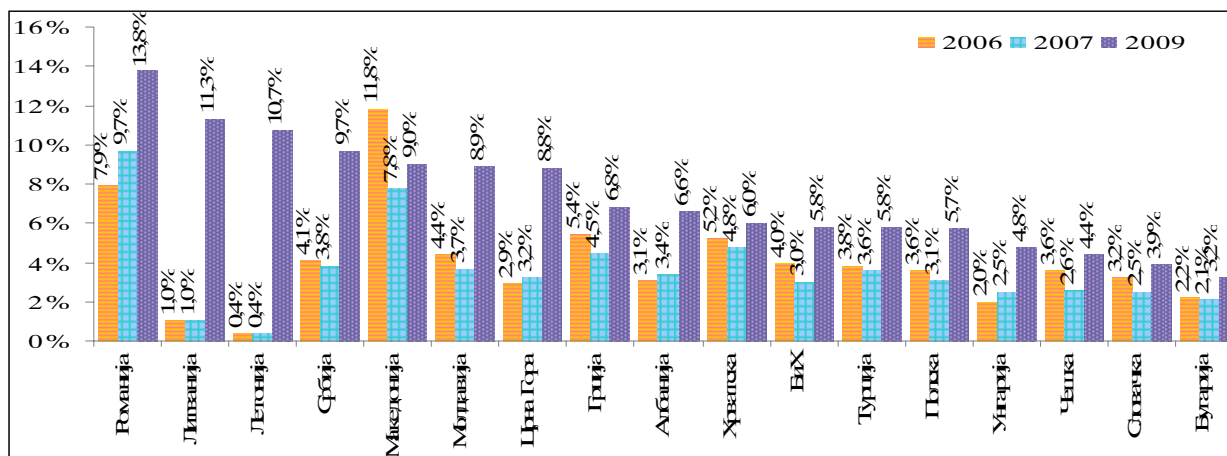
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

Послабиот раст на пресметаните и издвоени исправка на вредноста и посебната резерва влијаеше во насока на намалување на степенот на покриеност на изложеноста на кредитен ризик класифицирана во категориите „В“, „Г“ и „Д“ со исправка на вредноста и посебна

резерва. Ова намалување на годишна основа е најизразено кај групата средни банки, што произлегува од наглиот раст на изложеноста од поризичните категории кај оваа група на банки. Воедно, кај групата средни банки се забележува најмала покриеност на нефункционалните кредити со издвоената исправка на вредноста и посебната резерва за нефункционални кредити, како и на изложеноста класифицирана во „В“, „Г“ и „Д“ со издвоената исправка на вредноста и посебната резерва од 55,0% и 57,4%, соодветно. Доколку, на 31.12.2009 година би требало во целост да се „дорезервираат“ постоечките нефункционални кредити, најголем дел од сопствените средства (21,2%) би биле апсорбирани кај групата средни банки.

Ефектите од глобалните финансиски нарушувања се почувствуваа во речиси сите земји од регионот. Силната улога и значење на надворешното финансирање за малите и отворени економии од регионот на Централна и Источна Европа, влијаеше во насока на забавување на економската активност, намалени капитални приливи и пад на надворешнотрговската размена. Овие неповолни промени во економското опкружување, заедно со експанзивниот кредитен растеж во минатиот период, создадоа предуслови за зголемување на учеството на нефункционалните кредити во вкупните кредити. Притоа, земјите коишто беа најпогодени од глобалната финансиска криза имаа и најизразен раст на учеството на нефункционалните кредити во вкупните кредити. Република Македонија се наоѓа во горниот дел на листата на анализирани земји, но релативниот раст на овој показател беше нешто поумерен, што соодветствува и со поумерениот пад на бруто домашниот производ во 2009 година, во споредба со останатите анализирани земји.

Графикон бр. 3.1.13
Учество на нефункционалните во вкупните кредити, по одделни земји

Извор: ММФ (Global financial stability report, october 2009).

Податоците за поединечните земји се последните расположливи податоци во текот на 2009 година, со исклучок на Албанија и Романија за кои податоците се за 31.12.2008 година.

Податоците за Грција и Босна и Херцеговина се од интернет-страниците на централните банки.

Податокот за Република Македонија е за 31.12.2009 година и ги исклучува од пресметката на депозитите во домашни и странски банки коишто во структурата на изложеноста на кредитен ризик се дел од категоријата „редовни кредити“.

3.1.3 Степен на ризичност на изложеноста на кредитен ризик кон секторот „претпријатија и останати клиенти“²⁴

Падот на економска активност во земјата и заострените услови за кредитирање, при истовремен пад на странската побарувачка, предизвикаа во 2009 година условите за работа на домашните претпријатија да станат потешки. Намалувањето на ликвидноста на претпријатијата негативно се одрази и врз нивната кредитна способност, што неминовно влијаеше во насока на зголемување на ризичноста на изложеноста на банките кон овој сектор. Така, на крајот од 2009 година, изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ кон секторот „претпријатија и останати клиенти“ забележа годишна стапка на раст од 32,5%, која е речиси двојно повисока од годишната стапка на раст во 2008 година. Наспроти тоа, растот на идентификуваната исправка на вредноста и посебната резерва (пресметаните загуби поради оштетување на средствата), во 2009 година е побавен и изнесува 13,2%. По одделни дејности, растот на изложеноста со повисок степен на ризичност беше најизразен кај дејностите „индустрија“, „хотели и ресторани“ и „активности во врска со недвижен имот, изнајмување и деловни активности“ коишто заедно формираа повеќе од 90% од вкупниот раст на изложеноста со повисока ризичност кон секторот претпријатија и останати клиенти. На 31.12.2009 година, изложеноста на кредитен ризик класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ кон дејноста „индустрија“ имаше доминантно учество од 52,0% во вкупната изложеност со повисока ризичност кон секторот „претпријатија и останати клиенти“, по што следи дејноста „трговија на големо и мало“ со учество од 20,1%.

Табела бр. 3.1.4

Промена на изложеноста на кредитен ризик класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ и на пресметаните загубите поради оштетување на средствата за изложеноста кон секторот „претпријатијата и останатите клиенти“

Изложеност на кредитен ризик кон претпријатијата и останатите комитенти, по одделни дејности	Изложеност класифицирана во „В“, „Г“ и „Д“ (во милиони денари)		Загуби поради оштетување на средствата пресметани од страна на банките (во милиони денари)		Апсолутни годишни промени (во милиони денари)		Релативни годишни промени (во %)		Распределба на годишниот порастот (во %)	
	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2008	31.12.2009	Изложеност во „В“, „Г“ и „Д“	Загуби поради оштетување	Изложеност во „В“, „Г“ и „Д“	Загуби поради оштетување	Изложеност во „В“, „Г“ и „Д“	Загуби поради оштетување
Индустрија	5.724	7.847	5.263	6.135	2.123	872	37,1%	16,6%	57,3%	61,5%
Земјоделство, лов и шумарство	706	684	676	550	-22	-126	-3,1%	-18,6%	-0,6%	-8,9%
Градежништво	1.074	937	896	768	-137	-128	-12,7%	-14,3%	-3,7%	-9,0%
Трговија на големо и мало	2.755	3.027	2.651	3.002	272	351	9,9%	13,2%	7,3%	24,8%
Сообраќај, складирање и врски	609	728	521	549	119	28	19,6%	5,4%	3,2%	2,0%
Хотели и ресторани	247	1.021	209	486	774	277	313,4%	132,5%	20,9%	19,5%
Активности во врска со недвижен имот	157	608	306	413	451	107	287,3%	35,0%	12,2%	7,5%
Останати дејности	118	240	199	236	122	37	103,2%	18,6%	3,3%	2,6%
ВКУПНО	11.390	15.092	10.721	12.139	3.702	1.418	32,5%	13,2%	100,0%	100,0%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

Растот на изложеноста со повисока ризичност при скроман годишен раст на вкупната изложеност на кредитен ризик кон секторот „претпријатија и останати клиенти“, овозможи во 2009 година, показателите за кредитниот ризик за овој сектор да укажат на негативни движења. Просечното ниво на ризичност на изложеноста на кредитен ризик кон секторот „претпријатија и останати клиенти“ забележа пораст на годишна основа од 0,7 процентни поени, додека

²⁴ Показателите за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик се пресметани за седум дејности коишто на 31.12.2009 година учествуваат со 97,3% во вкупната изложеност на кредитен ризик кон секторот „претпријатија и станати клиенти“ и со 98,1% во вкупната пресметана исправка на вредноста и посебната резерва за изложеноста на кредитен ризик кон овој сектор.

учеството на изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната изложеност на кредитен ризик кон овој сектор се зголеми за 1,5 процентни поени. Сепак, практиката на банките да вршат отписи на побарувањата значително влијаеја врз показателите за ризичност на изложеноста на кредитен ризик кон овој сектор. Така, доколку се изземат ефектите од отписот на побарувањата од овој сектор, односно се претпостави дека банките не вршеле отписи во 2009 година, тогаш на 31.12.2009 година, показателот за учеството на изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната изложеност на кредитен ризик кон овој сектор, би изнесувал 13,2% и во однос на 31.12.2008 година би бил поголем за 4,1 процентен поен. Зголемувањето на нивото на ризичност на изложеноста е особено видливо кај дејностите „хотели и ресторани“, „активности во врска со недвижен имот“ и „индустрија“. Од друга страна, кај дејностите „градежништво“ и „земјоделство, лов и шумарство“ просечното ниво на ризичност и учеството на изложеноста со повисок степен на ризичност бележат намалување, во споредба со крајот на 2008 година. Највисоко просечно ниво на ризичност има изложеноста кон дејностите „земјоделство, лов и шумарство“, „индустрија“ и „хотели и ресторани“.

Од друга страна, побавниот раст на пресметаната исправка на вредноста и посебната резерва (загуби поради оштетување на средствата) во 2009 година влијаеше во насока на намалување на степенот на покриеност на изложеноста на кредитен ризик кон овој сектор класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“, со исправка на вредноста и посебната резерва. На крајот од 2009 година, овој показател бележи годишно намалување за 13,7 процентни поени.

Табела бр. 3.1.5

Показатели за степенот на ризичност на изложеноста на кредитен ризик кон секторот „претпријатија и останати клиенти“

Показатели за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик	Датум	Индустрија	Земјоделство, лов и шумарство	Градежништво	Трговија на големо и мало	Сообраќај, складирање и врски	Хотели и ресторани	Активности во врска со недвижен имот	Вкупна изложеност кон претпријатија и останати клиенти
Учество во вкупната изложеност на кредитен ризик кон секторот претпријатија и останати клиенти	31.12.2008	39,2%	3,1%	9,4%	31,2%	6,9%	3,1%	4,5%	100,0%
	31.12.2009	37,2%	3,2%	10,9%	31,5%	6,1%	2,9%	5,5%	100,0%
Просечно ниво на ризичност	31.12.2008	10,7%	17,3%	7,6%	6,8%	6,0%	5,4%	5,3%	8,6%
	31.12.2009	12,7%	13,3%	5,4%	7,3%	6,9%	12,8%	5,8%	9,3%
Учество на „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната изложеност на кредитен ризик	31.12.2008	11,7%	18,1%	9,1%	7,1%	7,1%	6,3%	2,8%	9,1%
	31.12.2009	16,2%	16,6%	6,6%	7,4%	9,2%	26,9%	8,6%	11,6%
Издвоена исправка на вредност за нефункционални кредити / нефункционални кредити	31.12.2009	73,8%	72,0%	78,8%	77,4%	70,9%	65,0%	58,5%	74,4%
Загуби поради оштетување на средствата / изложеноста класифицирана во „В“, „Г“ и „Д“	31.12.2008	91,9%	95,7%	83,5%	96,2%	85,5%	84,7%	191,5%	94,1%
	31.12.2009	78,2%	80,4%	82,0%	99,2%	75,4%	47,6%	68,0%	80,4%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Намалување на односот меѓу пресметаната исправка на вредноста и посебната резерва (загуби поради оштетување на средствата) и изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ има речиси кај сите дејности. Овој показател е најнизок кај дејноста „хотели и ресторани“, а највисок кај дејноста „трговија на големо и мало“. Дополнителен аспект при анализата на степенот на ризичност на изложеноста кон овој сектор, претставува нејзината покриеност со обезбедување. Имено, на крајот од 2009 година, 13,5% од вкупната изложеност кон секторот „претпријатија и останати клиенти“ не е покриена со обезбедување, додека најголемиот дел од изложеноста е обезбедена со недвижен имот (53,2%)²⁵.

²⁵ Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Табела бр. 3.1.6

Показатели за концентрацијата на изложеноста кон секторот „претпријатија и останати клиенти“

Показатели за концентрацијата на изложеноста на кредитен ризик	Датум	Индустрија	Земјоделство, лов и шумарство	Градежништво	Трговија на големо и мало	Сообраќај, складирање и врски	Хотели и ресторани	Активности во врска со недвижен имот	Вкупна изложеност кон претпријатија и останати клиенти
Херфиндал индекс	31.12.2008	2.349	1.704	2.160	1.986	1.442	1.862	2.114	1.981
	31.12.2009	2.373	1.526	2.292	2.005	1.491	1.593	2.523	2.029
CR 5	31.12.2008	86,2%	79,5%	85,3%	81,6%	70,7%	79,3%	85,0%	80,7%
	31.12.2009	86,6%	79,2%	87,1%	81,6%	73,4%	79,2%	87,1%	82,0%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во 2009 година, забавувањето на растот на изложеноста кон секторот „претпријатија и останати клиенти“ не доведе до поголеми поместувања на концентрацијата на изложеноста на кредитен ризик кон овој сектор. На крајот од 2009 година, Херфиндал-индексот за вкупната изложеноста кон секторот „претпријатија и останати клиенти“ изнесува 2.029 поени и е повисок од горната прифатлива граница од 1.800 поени. По одделни дејности, најголем степен на концентрација се забележува кај изложеноста кон дејностите „активности во врска со недвижен имот“, „градежништво“ и „индустрија“, а најмал кај дејноста „сообраќај, складирање и врски“.

3.1.4. Степен на ризичност на изложеноста на кредитен ризик кон секторот „физички лица“

Факторите коишто предизвикаа влошување на квалитетот на корпоративното кредитно портфолио условија влошување на ризичниот профил на изложеноста на кредитен ризик кон „физичките лица“. Истовремено, негативните ефекти во домашната економија од економската криза, меѓу другото, предизвикаа зголемена претпазливост на банките при воспоставувањето нови изложености на кредитен ризик, особено кон секторот „физички лица“, што по изминувањето на одреден временски период од првичната експанзија на кредитирањето на населението, дополнително предизвика влошување на показателите. Оттука, во 2009 година, изложеноста на кредитен ризик кон физичките лица класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ забележа годишен раст од 1.225 милиони денари, односно за 25,9%. Притоа, во 2009 година, вкупната идентификувана исправка на вредноста и посебната резерва за изложеноста кон физички лица забележа поголем раст (1.403 милиони денари, или за 37,8%). Најголем придонес во годишниот пораст на изложеноста кон физички лица класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ и на идентификуваната исправка на вредноста и посебната резерва, имаат потрошувачките кредити и изложеноста врз основа на издадени кредитни картички.

Табела бр. 3.1.7

Промена на изложеноста на кредитен ризик класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ и на пресметаните загубите поради оштетување на средствата за изложеноста кон секторот „физички лица“

Изложеност на кредитен ризик кон физички лица, по одделни продукти	Изложеност на кредитен ризик класифицирана во „В“, „Г“ и „Д“ (во милиони денари)		Загуби поради оштетување на средствата пресметани од страна на банките (во милиони денари)		Апсолутни годишни промени (во милиони денари)		Релативни годишни промени (во %)		Распределба на полугодишниот порастот (во %)	
	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2008	31.12.2009	Изложеност во „В“, „Г“ и „Д“	Загуби поради оштетување	Изложеност во „В“, „Г“ и „Д“	Загуби поради оштетување	Изложеност во „В“, „Г“ и „Д“	Загуби поради оштетување
Кредити за станбен и деловен простор	388	568	522	463	180	-59	46,3%	-11,3%	14,7%	-4,2%
Потрошувачки кредити	2.207	2.827	1.319	2.136	620	817	28,1%	61,9%	50,6%	58,2%
Негативни салда по тековни сметки	433	335	337	522	-98	185	-22,7%	54,9%	-8,0%	13,2%
Кредитни картички	1.089	1.571	911	1.504	482	593	44,2%	65,1%	39,3%	42,3%
Автомобилски кредити	138	269	159	211	131	52	94,5%	32,7%	10,7%	3,7%
Други кредити	482	393	466	281	-89	-185	-18,4%	-39,7%	-7,3%	-13,2%
Вкупна изложеност на кредитен ризик кон физички лица	4.738	5.963	3.714	5.117	1.225	1.403	25,9%	37,8%	100,0%	100,0%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Растот на изложеноста во поризичните категории и на идентификуваната исправка на вредноста и посебната резерва во 2009 година, при минимален годишен раст на вкупната изложеност кон „физичките лица“ придонесе да дојде до израз влошувањето на показателите за кредитниот ризик. Сепак, просечната ризичност на кредитното портфолио кај физичките лица е речиси двојно помала во споредба со нефинансиските правни лица. Но, овој показател за изложеноста кон физичките лица на годишна основа забележа раст од 1,8 процентни поени, за разлика од правните лица, каде што овој показател се зголеми за 0,7 процентни поени. Учеството на изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната изложеност на кредитен ризик кон овој сектор се зголеми за 1,6 процентни поени. Доколку се претпостави дека банките не вршеле отписи на побарувањата од овој сектор во 2009 година, тогаш на 31.12.2009 година, показателот за учеството на изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната изложеност на кредитен ризик кон овој сектор, би бил повисок за 0,6 процентни поени. Подинамичниот раст на исправката на вредноста и посебната резерва од растот на изложеноста кон овој сектор класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“, придонесе кон тоа покриеноста на изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ со пресметана исправка на вредноста и посебна резерва да се зголеми за 7,4 процентни поени.

Табела бр. 3.1.8

Показатели за степенот на ризичност на изложеноста на кредитен ризик кон секторот „физички лица“

Показатели за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик	Датум	Кредити за станбен и деловен простор	Потрошувачки кредити	Негативни салда по тековни сметки	Кредитни картички	Автомобилски кредити	Вкупна изложеност кон физички лица
Учество во вкупната изложеност кон физички лица	31.12.2008	17,9%	28,5%	8,6%	30,9%	6,2%	100,0%
	31.12.2009	19,1%	32,3%	10,9%	30,1%	6,1%	100,0%
Учество на „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната кредитна изложеност	31.12.2008	2,9%	10,1%	6,0%	4,6%	2,9%	6,1%
	31.12.2009	3,8%	11,3%	4,0%	6,7%	5,7%	7,7%
Просечно ниво на ризичност	31.12.2008	3,7%	6,0%	4,7%	3,9%	3,3%	4,8%
	31.12.2009	3,1%	8,5%	6,2%	6,4%	4,5%	6,6%
Издвоена исправка на вредност за нефункционални кредити / нефункционални кредити	31.12.2009	52,7%	58,5%	86,8%	74,5%	61,1%	64,1%
Загуби поради оштетување на средствата / кредитна изложеност класифицирана во „В“, „Г“ и „Д“	31.12.2008	129,3%	59,7%	77,8%	83,7%	114,8%	78,4%
	31.12.2009	81,5%	75,6%	155,6%	95,7%	78,5%	85,8%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Анализирано по одделни кредитни производи коишто се нудат на населението, во 2009 година главно е присутно влошување на степенот на ризичност. Најголемо учество на изложеноста класифицирана во поризичните категории на ризик се забележува кај потрошувачките кредити, коишто се доминантна категорија во вкупната изложеноста кон секторот физички лица. На крајот од 2009 година, потрошувачките кредити, имаат и највисоко просечно ниво на ризичност, во споредба со останатите кредитни производи. На крајот од 2009 година, 37,8% од вкупната изложеност на кредитен ризик кон секторот „физички лица“ не е покриена со обезбедување, што е повеќе за 2,1 процентен поен во споредба со крајот на 2009 година. Ова релативно високо учество на необезбедениот дел од изложеноста кон физичките лица се должи пред сѐ на изложеностите врз основа на негативни салда на тековни сметки и издадени кредитни картички, кај кои околу три четвртини од изложеноста не е покриена со обезбедување. Изложеноста врз основа на кредити за станбен и деловен простор главно е покриена со обезбедување во форма на недвижен имот (89,6% од изложеноста врз оваа основа), а кај автомобилските кредити најкористена форма на обезбедување е подвижен имот (92,3% од овој кредитен производ).

Табела бр. 3.1.9

Показатели за концентрацијата на изложеноста кон секторот „претпријатија и останати клиенти“

Показатели за концентрацијата на изложеноста на кредитен ризик	Датум	Кредити за станбен и деловен простор	Потрошувачки кредити	Негативни салда по тековни сметки	Кредитни картички	Автомобилски кредити	Вкупна изложеност кон физички лица
Херфинд -индекс	31.12.2008	2.185	1.469	3.135	5.343	2.260	2.286
	31.12.2009	2.431	1.569	2.754	5.145	2.384	2.356
CR 6	31.12.2008	87,7%	75,8%	91,7%	94,0%	89,2%	84,3%
	31.12.2009	88,3%	79,3%	91,3%	93,3%	87,5%	84,8%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Степенот на концентрација за вкупната изложеност на кредитен ризик кон секторот „физички лица“, како и по поодделни кредитни производи, е сѐ уште висок. Херфиндал-индексот е под горната прифатлива граница од 1.800 поени, единствено кај потрошувачките кредити. Највисока концентрација и според Херфиндал-индексот и според показателот ЦР5 се забележува кај изложеноста врз основа на издадени кредитни картички.

Стрес-тест симулација²⁶ за чувствителноста на банкарскиот систем на влошувањето на квалитетот на изложеноста на кредитен ризик кон секторот „претпријатија и останати клиенти“ и/или кон секторот „физички лица“

И покрај намалувањето на профитабилноста, зголемувањето на нефункционалните кредити и порестриктивната кредитна политика, банките во Република Македонија манифестираат отпорност на евентуални кредитни шокови, што се потврдува и со резултатите од стрес-тест симулацијата. Сепак, останува потребата од внимателно следење на движењата во изложеноста кон нефинансиските субјекти и продолжување со прудентните практики при спроведувањето на кредитните стратегии и политики и управувањето со кредитниот ризик. Ова особено доаѓа до израз поради релативно висока корекција на показателите за ризичноста на изложеноста на кредитен ризик во резултатите од изведувањето на сценаријата.

²⁶ Стрес-тест симулацијата е спроведена со користење на податоците од Кредитниот регистар (од Извештајот за изложеноста на кредитен ризик и пресметани загуби поради оштетување на средствата по дејности и по категорија на ризик), со состојба на 31.12.2009 година.

Самата стрес-тест симулација за чувствителноста на банкарскиот систем на евентуалното влошување на ризичноста на изложеноста на кредитен ризик кон нефинансиските субјекти се темели на претпоставката за премин на одреден дел од изложеноста од секоја категорија на ризик, кон двете следни категории со повисок степен на ризичност, каде што се распоредува во подеднаков износ. Друга важна претпоставка е дека просечната ризичност на секоја од петте категории на ризик, а со тоа и процентот по кој би се утврдувале исправката на вредноста и посебната резерва за прераспоредената изложеност, би останал ист како и пред симулацијата. Целта на симулацијата е да се утврди можниот негативен ефект врз адекватноста на капиталот и ризичноста на изложеноста, од миграцијата на изложеноста (како за вкупната изложеност, така и за изложеноста по одделните сектори и дејности) од постоечката во повисоките категории на ризик. **Стрес-тест анализата е изведена со примена на две сценарија:** 1) **мигрирање на 10%** од изложеноста на кредитен ризик од секоја категорија на ризик, кон наредните две категории на ризик со повисок степен на ризичност, каде што се распоредува во подеднаков износ и 2) **прераспоредување на 30%** од изложеноста од секоја категорија на ризик кон наредните две повисоки категории на ризик. Двете сценарија се изведуваат за секоја од одделните дејности во рамките на секторот „претпријатија и останати комитенти“ и за секој од одделните кредитни производи коишто се нудат на населението.

Резултатот од оваа симулација за изложеноста на кредитен ризик кон секторот „претпријатија и останати клиенти“, покажува можно намалување на стапката на адекватност на капиталот од почетните 16,4%, на 15,2%, при примена на првото сценарио, односно на ниво од 12,8%, при примена на второто сценарио. Истовремено, просечното ниво на ризичност на изложеноста кон секторот „претпријатија и останати клиенти“ би се зголемило од почетните 9,3%, на 11,3% (при првото сценарио), односно би достигнало ниво од 15,4%, (при второто сценарио). Анализирани по одделни дејности, најголемо намалување на адекватноста на капиталот на ниво на банкарскиот систем, би се постигнало при евентуална миграција на изложеноста кон поголема ризичност, кај дејностите „индустрија“ и „трговија на големо и мало“ од 1,4 и 1,1 соодветно, при остварување на второто поекстремно сценарио. Изразеното влијание врз адекватноста на капиталот на банкарскиот систем, при евентуално влошување на ризичниот профил на изложеноста кон дејноста „индустрија“ и „трговија на големо и мало“, главно се должи на тоа што овие дејности опфаќаат 37,2% и 31,5% од вкупната изложеност на кредитен ризик кон секторот „претпријатија и останати клиенти“.

Табела бр. 3.1.10

Почетна состојба и резултати од прераспоредувањето на изложеноста на кредитен ризик кон одделните дејности од секторот „претпријатија и останати клиенти“

Показатели		Индустрија	Земјоделство, лов и шумарство	Градежништво	Трговија на големо и мало	Сообраќај, складирање и врски	Хотели и ресторани	Активности во врска со недвижен имот	Вкупна изложеност кон претпријатијата и останатите клиенти
Почетна состојба	Коефициент на адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем	16,4%							
	% на В, Г и Д во вкупна кредитна изложеност	16,2%	16,6%	6,6%	7,4%	9,2%	26,9%	8,6%	11,6%
	Просечно ниво на ризичност	12,7%	13,3%	5,4%	7,3%	6,9%	12,8%	5,8%	9,3%
I сценарио	Коефициент на адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем	15,9%	16,3%	16,3%	16,0%	16,3%	16,3%	16,3%	15,2%
	% на В, Г и Д во вкупна кредитна изложеност	21,0%	21,7%	11,5%	12,7%	14,1%	30,9%	14,1%	16,6%
	Просечно ниво на ризичност	14,7%	15,5%	7,2%	9,2%	8,8%	15,2%	7,9%	11,3%
II сценарио	Коефициент на адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем	15,0%	16,3%	16,0%	15,3%	16,2%	16,2%	16,2%	12,8%
	% на В, Г и Д во вкупна кредитна изложеност	30,7%	31,9%	21,4%	23,3%	24,0%	39,0%	25,0%	26,7%
	Просечно ниво на ризичност	18,7%	19,9%	10,7%	13,1%	12,7%	20,1%	12,0%	15,4%

Извор: Интерни пресметки на НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Се претпоставува изолирано влошување на квалитетот на изложеноста на кредитен ризик кон одделните дејности, како и влошување на квалитетот на вкупната изложеност на кредитен ризик кон претпријатијата и останатите комитенти.

При претпоставката за миграција во поризични категории на изложеноста на кредитен ризик кон секторот „физички лица“, стапката на адекватност на капиталот би се намалила од почетните 16,4%, на

15,6%, при примена на првото сценарио, односно на ниво од 14,1%, при примена на второто сценарио. Од друга страна, просечното ниво на ризичност на изложеноста кон физичките лица би се зголемило за 2,1 процентни поени, при изведувањето на првото сценарио, односно за 6,3 процентни поени при примена на второто сценарио. Анализирани по одделни кредитни производи коишто се нудат на физичките лица, најголемо влошување на стапката на адекватност на капиталот би предизвикало евентуалното зголемување на степенот на ризичност на изложеноста врз основа на кредитните картички и кај потрошувачките кредити. Највисока просечна ризичност, а воедно и најголемо учество на изложеноста од поризичните категории, при остварување на овие сценарија, би имало кај потрошувачките кредити.

Табела бр. 3.1.11

Почетна состојба и резултати од прераспоредувањето на изложеноста на кредитен ризик кон секторот „физички лица“ и врз основа на одделни кредитни производи

Показатели		Кредити за станбен и деловен простор	Потрошувачки кредити	Негативни салда по тековни сметки	Кредитни картички	Автомобилски кредити	Вкупна изложеност кон физички лица
Исходна состојба	Коефициент на адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем	16,4%					
	% на В, Г и Д во вкупна кредитна изложеност	3,8%	11,3%	4,0%	6,7%	5,7%	7,7%
	Просечно ниво на ризичност	3,1%	8,5%	6,2%	6,4%	4,5%	6,6%
Исходно	Коефициент на адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем	16,2%	16,1%	16,3%	16,1%	16,3%	15,6%
	% на В, Г и Д во вкупна кредитна изложеност	8,8%	16,3%	9,6%	11,7%	10,7%	12,7%
	Просечно ниво на ризичност	5,1%	10,6%	8,1%	8,7%	6,7%	8,7%
Исходно	Коефициент на адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем	16,0%	15,6%	16,2%	15,6%	16,2%	14,1%
	% на В, Г и Д во вкупна кредитна изложеност	18,8%	26,5%	20,8%	21,8%	20,5%	22,9%
	Просечно ниво на ризичност	9,1%	14,9%	11,9%	13,2%	11,1%	12,9%

Извор: Интерни пресметки на НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Се претпоставува изолирано влошување на ризичноста на кредитната изложеност, врз основа на одделните кредитни производи, како и влошување на квалитетот на вкупната кредитна изложеност кон населението.

Доколку се претпостави истовремено прераспоредување од категориите со понизок кон категориите со повисок степен на ризичност на изложеноста на кредитен ризик кон сите нефинансиски субјекти (односно истовремена миграција и кај секторот „претпријатија и останатите клиенти“ и кај секторот „физички лица“), тогаш адекватноста на капиталот на банкарскиот систем би се намалила за 2,0 процентни поени при изведувањето на првото сценарио, односно за 5,9 процентни поени, при примена на второто поекстремно сценарио. При ваква миграција, учеството на изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната изложеност на кредитен ризик на ниво на банкарскиот систем би се зголемило за 3,8 односно за 11,4 процентни поени, при примена на соодветните сценарија.

Табела бр. 3.1.12

Почетна состојба и резултати од евентуалното влошување на квалитетот на изложеноста на кредитен ризик кон секторите „претпријатија и останати клиенти“ и „физички лица“

Показатели		Изложеност кон претпријатија и останатите клиенти и кон физички лица	Изложеност на банкарскиот систем*
Исходна состојба	Коефициент на адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем	16,4%	
	% на В, Г и Д во вкупна изложеност на кредитен ризик	10,1%	7,9%
	Просечно ниво на ризичност	8,3%	6,5%
Исходно	Коефициент на адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем	14,4%	
	% на В, Г и Д во вкупна изложеност на кредитен ризик	15,2%	11,7%
	Просечно ниво на ризичност	10,4%	8,1%
Исходно	Коефициент на адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем	10,5%	
	% на В, Г и Д во вкупна изложеност на кредитен ризик	25,3%	19,3%
	Просечно ниво на ризичност	14,5%	11,2%

Извор: Интерни пресметки на НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

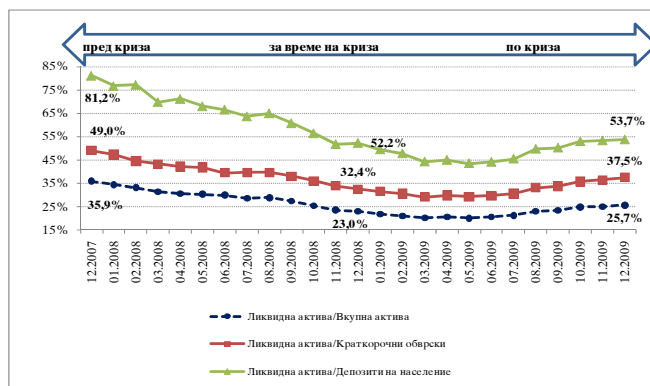
3.2. Ликвидносен ризик

На крајот на 2009 година, се забележува подобрување на ликвидноста на банкарскиот систем. Обемот на ликвидни средства е значително над нивото од крајот на 2008 година, но сѐ уште под нивото од 2007 година (негативните ефекти од глобалната финансиска криза во банкарскиот систем на Република Македонија се почувствуваа со задоцнување, првите знаци од кризата започнаа да се манифестираат во текот на 2008 година, а кулминираа на крајот на 2008 година). Конзервативното управување со ликвидноста во минатото, им овозможи на банките задоволително акумулирано ниво на ликвидни средства, што директно влијаеше во насока на одржување на стабилноста и пребродување на заострените пазарни услови. Воедно, банките имаа исклучително прудентна реакција на кризните случувања на меѓународните пазари и на зголеменото ниво на ризици во нивното работење. Свое влијание за одржување на стабилната ликвидносна позиција на банките има и прудентно-регулаторната мерка на НБРМ, воведена на почетокот на 2009 година, за одржување минимални стапки на ликвидност. Квалитативно подобрената ликвидносна состојба на банкарскиот систем се согледува преку: подобрените показатели за ликвидност, зголемениот број на банки со стапка на ликвидност над 1, подобрување на резултатите од извршената стрес-тест анализа, намалување на негативниот јаз меѓу средствата и обврските од аспект на нивната договорна рочност и високиот процент на стабилни депозити.

3.2.1. Показатели за ликвидноста на банките²⁷

Негативните промени кај ликвидноста на банките од крајот на 2008 година, делумно беа присутни и на почетокот на 2009 година. Почнувајќи од вториот квартал на 2009 година, надолниот тренд на показателите за ликвидноста беше прекинат. На 31.12.2009 година, сите показатели за ликвидноста се подобри, во споредба со крајот на 2008 година, но се сѐ уште видно пониски во однос на 2007 година. Нивото на покриеност на депозитите на населението со ликвидната актива²⁸ е пониско за близу 30 процентни поени отколку на крајот на 2007 година (анекс бр. 13 - Показатели за ликвидност).

Графикон бр. 3.2.1
Месечна состојба на показателите за
ликвидност на банкарскиот систем

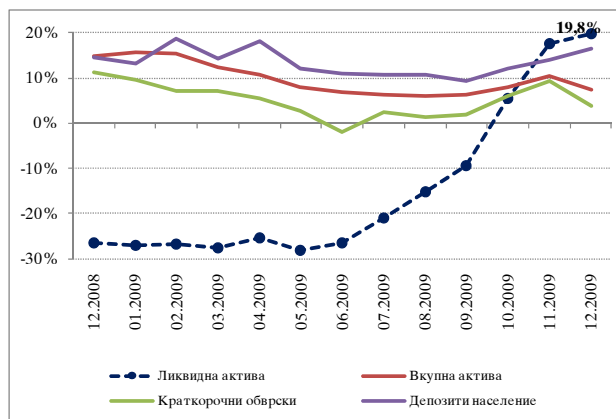
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

²⁷ При пресметката на одделните компоненти за анализа на ликвидносната позиција на банките не се земаат предвид депозитите кај и кредитите на домашните банки (компоненти од активата), односно депозитите на и заемите од домашните банки (компоненти од пасивата).

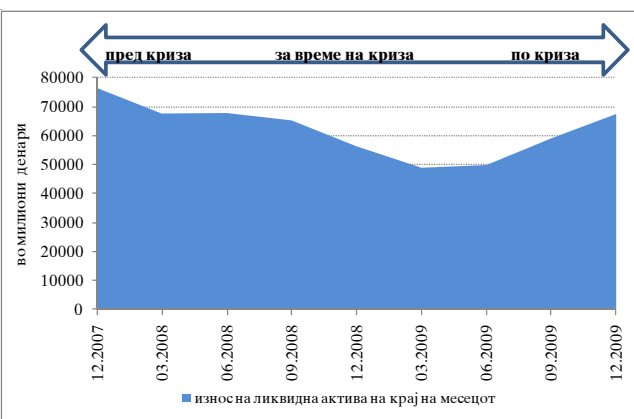
²⁸ Ликвидната актива ги опфаќа паричните средства и средствата на сметките кај НБРМ, благајничките записи на НБРМ, кореспондентните сметки и краткорочните пласмани кај странски банки и пласманите во краткорочни хартии од вредност издадени од државата.

Позитивните стапки на промена на ликвидната актива, коишто на крајот на 2009 година беа далеку повисоки од оние на останатите компоненти на показателите за ликвидност, во голема мера ја определија нагорната динамика на сите показатели за ликвидноста. Обемот на ликвидни средства на банките на 31.12.2009 година достигна ниво од 67.461 милион денари, што е далеку повеќе од нивото на ликвидни средства на крајот на 2008 година и првите пет месеци од 2009 година (за време на екот на финансиската криза кај нас) и речиси до нивото пред да започнат да се чувствуваат ефектите од глобалната криза во Република Македонија (крајот на 2007 година).

Графикон бр. 3.2.2
Годишна промена на компонентите на
показателите за ликвидност на
банкарскиот систем

Графикон бр. 3.2.3
Движење на ликвидната актива на
банкарскиот систем

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

На крајот на 2009 година, државните записи, иако со најниско структурно учество, имаа најголем придонес (од 43,3%) за растот на ликвидната актива. Тие имаа највисок годишен пораст од 4.828 милиони денари (или за 143,6%). Готовината и средствата на сметките кај НБРМ, како и пласманите во краткорочни средства во странски банки поединечно придонесоа со по околу 35% во растот на ликвидната актива. Високото ниво на краткорочни средства кај странски банки се јави како одговор на банките на обврската за усогласување со пропишаните минимални нивоа на ликвидност од страна на Народната банка²⁹, затегнувањето на нивните кредитни политики, како и негативните очекувања (во 2009 година, во услови на сѐ уште присутната неизвесност во врска со крајните ефекти од меѓународната криза врз реалниот сектор во Република Македонија). Истовремено, високото ниво на парични средства и салдо на сметките кај НБРМ во најголем дел се должи на промените во регулативата за задолжителната резерва на банките (подетално во делот 2.1. Активности на банките). Наспроти сите останати елементи на ликвидната актива, благајничките записи забележаа негативна годишна стапка на промена од 9,1%, што во основа произлегува од промените во првата половина на годината. Имено, во овој период во услови на растечки ризици (пад на економијата, неизвесност околу идните движења, притисоци за депрецијација на домашната валута), беше присутна склоноста

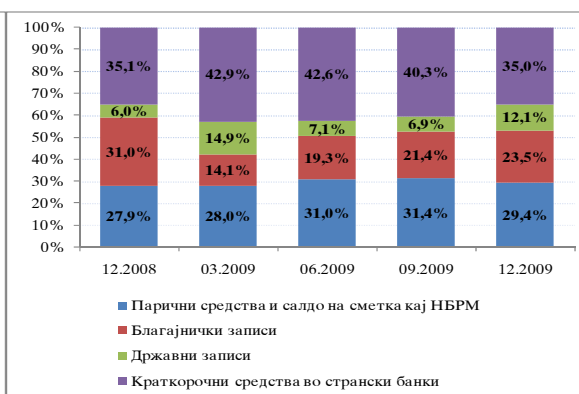
²⁹ Од февруари 2009 година, започна да се применува нова Одлука за управување со ликвидносниот ризик на банките. Со оваа одлука, меѓу другото, се наметна обврската за банките да одржуваат минимално ниво на коефициент на ликвидност (еднаков на 1), дефиниран како однос меѓу билансните и вонбилансните средства и обврски коишто достасуваат во рочните сегменти до 30 дена и до 180 дена, и тоа посебно за средствата и обврските во денари и за средствата и обврските во девизи.

за располагање со девизи, што доведе до значаен пад на интересот на банките за инвестирање во благајнички записи. Сепак, зголемувањето на основната каматна стапка на НБРМ и стабилизирањето на очекувањата кон тоа придонесоа банките во текот на втората половина од 2009 година повторно да го насочат својот интерес кон благајничките записи на НБРМ.

Графикон бр. 3.2.4
Месечна состојба на елементите на ликвидната актива на банкарскиот систем

Графикон бр. 3.2.5
Структура на елементите на ликвидната актива на банкарскиот систем

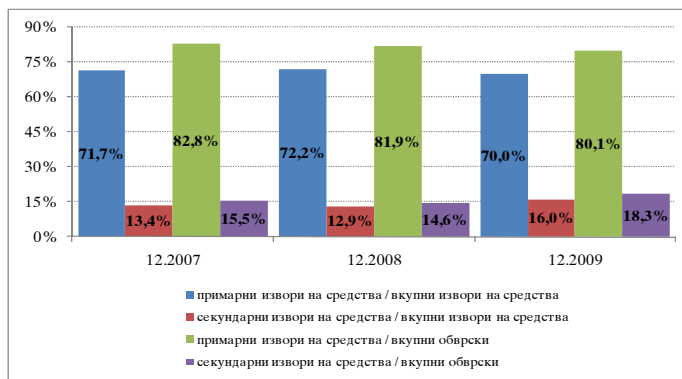
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

3.2.2. Извори на финансирање на банкарскиот систем

На крајот на 2009 година, структурата на изворите на финансирање на банките е речиси непроменета во споредба со претходните две години. Улогата на главен извор на финансирање на банкарските активности ја задржаа депозитите на нефинансиските субјекти (т.н. примарни извори на средства), и покрај нивниот значително забавен раст на крајот на 2009 година. Показателот за соодносот помеѓу вкупните кредити и вкупните депозити на банките изнесуваше 92,5%, што ја потврдува доминацијата на депозитите во изворите на средства. Ваквата структура на изворите ја намалува чувствителноста на банкарскиот систем на Република Македонија на надворешните ликвидносни шокови, што беше една од причините за задржување на неговата стабилност за време на финансиската криза.

Но, од друга страна банкарскиот систем традиционално останува изложен на класичниот ризик од повлекување на депозитите. Дополнително, финансирањето на активностите претежно со домашни депозити, придонесува за проциклично однесување на банките при евентуално затегнување на нивната ликвидност, како и проциклични движења кај самите депозити. Токму

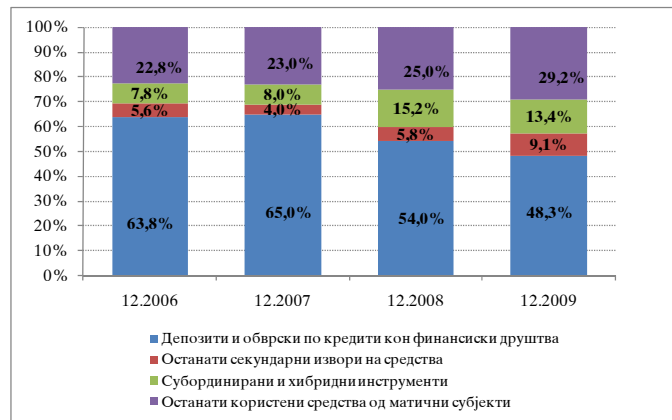
Графикон бр.3.2.6
Релативно значење на одделните извори на финансирање

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

тоа и се потврди во последните два месеци од 2008 година и првиот квартал од 2009 година, кога депозитите забележаа негативни квартални стапки на промена. Двоцифрените годишни стапки на раст на депозитите во 2008 година, од почетокот на 2009 година беа заменети со едноцифрени стапки (на 31.12.2009 година годишната стапка на раст на депозитите достигна ниво од 3,8%). **На 31.12.2009 година, според очекувањето на банките, нивото на стабилните депозити³⁰ е високо (83,1%) и покрај намалувањето за 1,2 процентни поени во однос на 2008 година и за 3,2 процентни поени во однос на 2007 година.**

Графикон бр.3.2.7
Структура на секундарните извори на средства

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

Секундарните извори на средства имаат ниско структурно учество во вкупните извори на финансирање. Но, сепак нивното значење во вкупните извори на финансирање на банките се зголемува имајќи го предвид нивниот годишен пораст од 33,3%. Депозитите и заемите од финансиските друштва, и покрај намаленото учество, го задржаа доминантното место во структурата на секундарните извори на средства. Користените средства од матичните субјекти (вклучувајќи ги и субординираните и хибридни инструменти на матичните субјекти) го зголемија учеството во структурата на секундарните извори на средства, и на крајот од 2009 година достигнаа ниво од речиси 40%. Тие, воедно забележаа највисок апсолутен годишен пораст и имаа најголем придонес (45,5%) за вкупниот пораст на секундарните извори на средства. Најголем дел (од околу 46%) од средствата од матичните субјекти се во форма на депозити, при што околу половина од овие депозити се кај една банка.

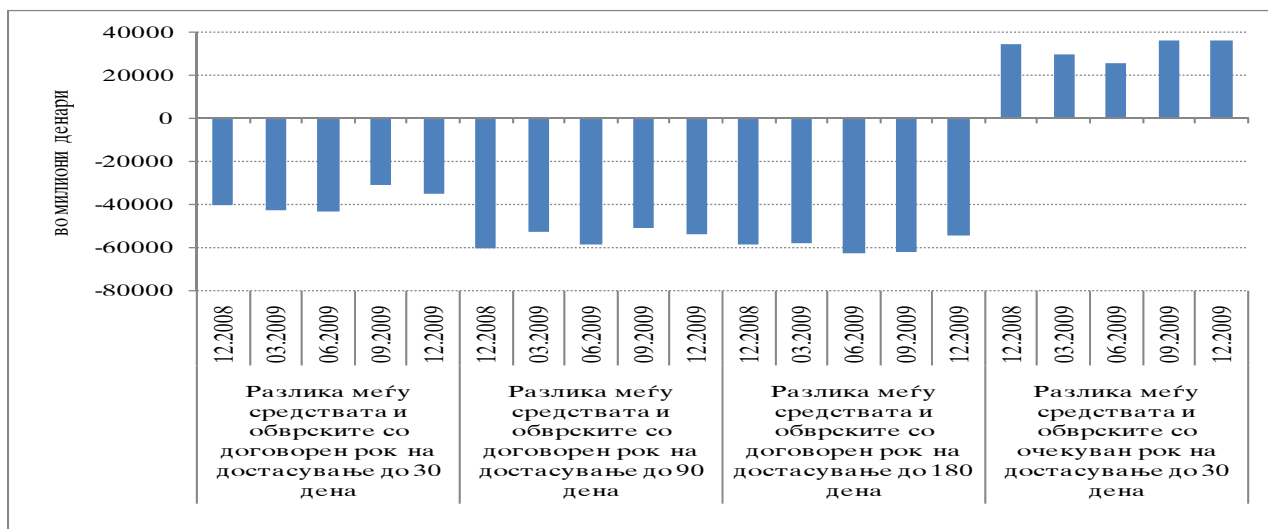
3.2.3. Рочна структура на средствата и обврските на банките

На крајот од 2009 година, негативниот јаз меѓу средствата и обврските, од аспект на нивната договорна рочност, се намалува во споредба со состојбата на крајот од 2008 година. Ваквата состојба, во најголема мера, се поврзува со забавената кредитна активност на банките, како и промените во структурата на активата, во насока на држење поголемо ниво на ликвидна актива со пократок рок, што соодветствува со кратките рокови карактеристични за поголемиот дел од обврските. И покрај неусогласеноста во договорната рочна структура на средствата и обврските, според очекувањата на банките постои усогласеност помеѓу рочноста на средствата и обврските, **пред сѐ како резултат на високиот степен на стабилност на краткорочни извори на средства, согласно со нивните очекувања** (анекс бр. 14 и 15 - Договорна и очекувана рочна структура на средствата и обврските на банкарскиот систем на 31.12.2009 година).

³⁰ Почнувајќи од јануари 2009 година, нивото на стабилни депозити се однесува на вкупните депозити на ниво на банкарскиот систем, а не само на депозитите на нефинансиски субјекти.

Графикон бр. 3.2.8

Динамика на разликата меѓу договорната и очекуваната рочност на средствата и обврските за различни рочни сегменти

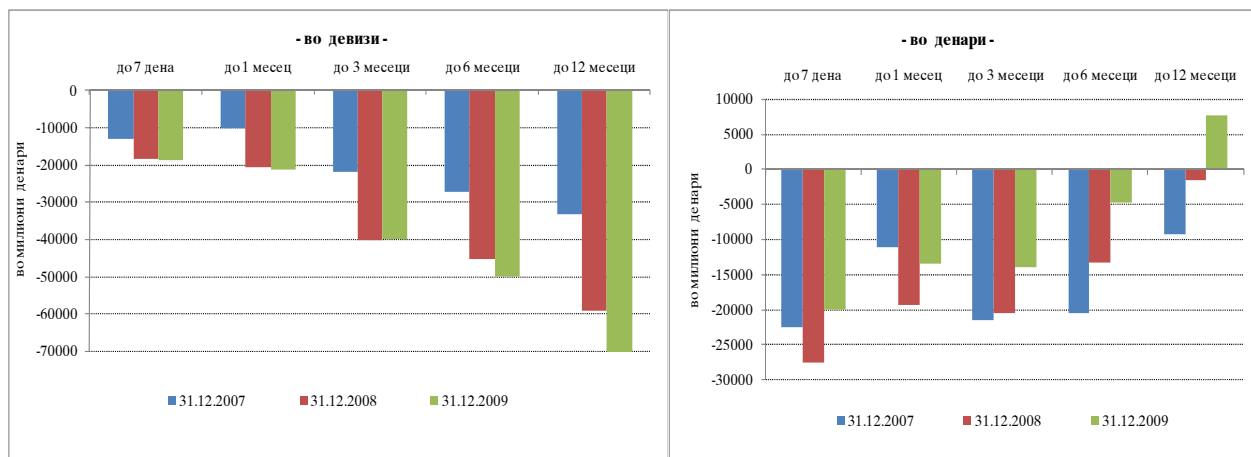

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Од аспект на валутната структура на јазот се забележуваат спротивставени движења. Имено, на крајот од 2009 година се намали договорна неусогласеност на средствата и обврските во денари во сите рочни блокови, достигнувајќи дури и позитивен јаз во рочниот блок до една година. Тоа во најголема мера се должи на зголемените пласмани во државни записи и поголемата денарска готовина на банките. **Наспроти тоа се продлабочи рочната неусогласеност меѓу средствата и обврските во девизи**, и тоа најмногу во рочниот сегмент до дванаесет месеци. Оваа појава во најголем дел се должи на зголеменото присуство на депозитите и заемите од матичните субјекти кај некои од банките во Република Македонија.

Графикон бр. 3.2.9

Договорна преостаната рочна (не)усогласеност на средствата и обврските на банкарскиот систем според валутата

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

Ликвидносната позиција на банките се согледува и преку остварувањето на пропишаните стапки на ликвидност, за двата рочни сегмента³¹. Во однос на 28.02.2009³² година, зголемен е бројот на банките коишто ја достигнале и ја надминале стапката на ликвидност од 1, во денари и девизи и во двата рочни сегмента.

Табела бр. 3.2.1

Преглед на исполнувањето на стапката на ликвидност до 30 дена и до 180 дена

број на банки	рочен сегмент до 30 дена								рочен сегмент до 180 дена							
	денари				девизи				денари				девизи			
	28.02.2009	30.06.2009	30.09.2009	31.12.2009	28.02.2009	30.06.2009	30.09.2009	31.12.2009	28.02.2009	30.06.2009	30.09.2009	31.12.2009	28.02.2009	30.06.2009	30.09.2009	31.12.2009
стапка на ликвидност > 1	14	17	17	17	12	17	16	17	9	11	16	16	8	10	10	10
стапка на ликвидност < 1	4	1	1	1	6	1	2 (1)*	1	9	7 (3)*	2	2	10	8 (1)*	8 (3)*	8

*Забелешка: бројот во заградата означува колку банки со стапка на ликвидност помала од 1 не го оствариле потребното минимално ниво на стапката на ликвидност утврдено за конкретниот датум.

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

3.2.4. Ликвидност на одделните групи банки

Подобрената ликвидност на банкарскиот систем речиси во целост се должи на подобрената ликвидност кај групата големи банки. Повеќе од 97% од растот на ликвидната актива на банкарскиот систем се однесува на растот на ликвидната актива кај групата големи банки. Скоро сите показатели за ликвидност кај групата големи и средни банки бележат подобрување и имаат позитивна годишна промена. Влошување на показателите се забележува само кај групата мали банки, но кај нив, пак, нивото на показателите за ликвидност е највисоко во споредба со останатите две групи. Оваа појава кај малите банки е сосема очекувана, со оглед на нивната значително пониска кредитна активност, чувањето висок обем ликвидни средства и финансирањето на активностите претежно со сопствени средства.

Табела бр. 3.2.2

Показатели за ликвидност по одделни групи банки

Показател	31.12.2007			31.12.2008			31.12.2009		
	Големи банки	Средни банки	Мали банки	Големи банки	Средни банки	Мали банки	Големи банки	Средни банки	Мали банки
Ликвидна актива/Вкупна актива	34,7%	36,6%	48,0%	21,1%	22,6%	55,1%	25,2%	23,8%	48,5%
Ликвидна актива/Вкупни обврски	38,8%	43,6%	99,1%	23,3%	25,8%	123,5%	28,2%	27,1%	120,8%
Ликвидна актива/Краткорочни обврски	43,3%	58,3%	136,3%	28,1%	34,8%	121,6%	34,7%	38,6%	111,6%
Ликвидна актива/Вкупни депозити на нефинансиски субјекти	43,1%	53,3%	122,9%	26,6%	34,9%	113,7%	32,4%	40,6%	94,1%
Ликвидна актива/Депозити на население	71,9%	96,0%	217,9%	42,3%	66,8%	253,0%	47,3%	64,2%	191,8%
Кредити / Депозити	75,8%	84,3%	75,1%	89,2%	105,0%	75,7%	87,1%	112,1%	73,8%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

³¹ Согласно со Одлуката за управување со ликвидносниот ризик на банките („Службен весник на РМ“ бр. 163/08, 66/09 и 144/09) банките се должни, според пропишана динамика почнувајќи од март 2009 година, да достигнат стапки на ликвидност за средствата и обврските во денари и девизи до 30 и 180 дена, еднакви на 1.

³² На 29.02.2009 година, банките беа должни за прв пат да ги пресметаат стапките на ликвидност воведени со новата регулатива.

Табела бр. 3.2.3

Годишна промена на компонентите за показателите за ликвидност по одделни групи банки

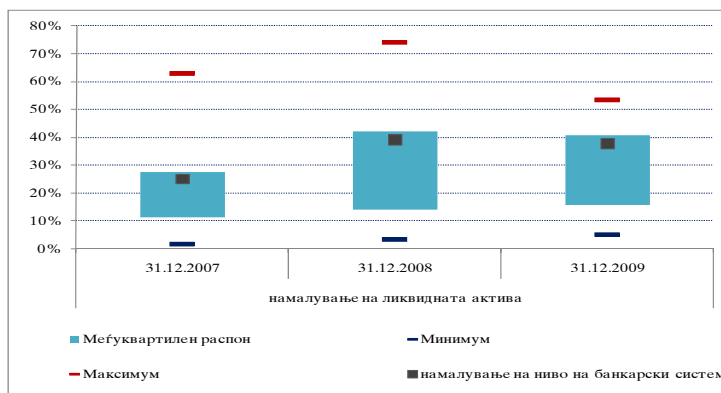
Компоненти на показателите за ликвидност	31.12.2007			31.12.2008			31.12.2009		
	Големи банки	Средни банки	Мали банки	Големи банки	Средни банки	Мали банки	Големи банки	Средни банки	Мали банки
Ликвидна актива	16,9%	33,0%	8,5%	-30,9%	-25,6%	15,4%	31,5%	8,8%	-19,4%
Вкупна актива	31,0%	37,2%	7,8%	13,4%	20,7%	0,4%	10,3%	3,2%	-8,3%
Вкупни обврски	31,8%	43,9%	15,5%	15,2%	25,6%	-7,4%	8,5%	3,7%	-17,6%
Краткорочни обврски	34,9%	44,5%	55,4%	6,4%	24,7%	29,3%	6,5%	-1,8%	-12,1%
Вкупни депозити на нефинансиски субјекти	31,0%	42,0%	-1,3%	12,2%	13,6%	24,7%	7,7%	-6,4%	-2,5%
Депозити на население	32,1%	46,6%	4,9%	17,4%	7,0%	-0,6%	17,7%	13,2%	6,4%
Кредити	41,2%	43,8%	4,3%	32,0%	41,6%	25,7%	5,2%	-0,1%	-4,9%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

Стрес-тест симулации за отпорноста на банкарскиот систем на ликвидносни шокови

Стрес-тест анализата на 31.12.2009 година покажа дека и во услови на евентуалните неповолни шокови, банките можат да ја одржат ликвидноста на задоволително ниво. Нагорниот тренд на ликвидната актива и подобрената ликвидносна состојба на банките во однос на крајот на 2008 година, предизвикаа значително подобрување на резултатите од двете сценарија коишто се користат во рамки на оваа анализа.

Графикон бр. 3.2.10
Резултати од стрес-тест симулацијата на повлекување 20% од депозитите на населението надвор од банкарскиот систем

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна

Така, при симулација на повлекување 20% од депозитите на населението надвор од банкарскиот систем, намалувањето на ликвидната актива на банкарскиот систем е помало, во споредба со минатата година. На крајот на 2009 година, се забележува стеснување на распонот помеѓу првиот и третиот квартил³³ (што покажува намалување на негативниот ефект врз банките од оваа симулација), како и намалување на разликата помеѓу банката со најголем процент и банката со најмал процент на намалување на ликвидната актива. По симулацијата, сите банки располагаат со доволно ликвидни средства за покривање на одливот.

³³ Квартил е која било од трите вредности којашто ја дели серијата на податоци во четири еднакви дела. Првиот квартил е вредноста којашто ги дели првата и втората четвртина од серијата, а третиот квартил е вредноста којашто ги дели третата и четвртата четвртина. Разликата помеѓу третиот и првиот квартил (меѓуквартилен распон) е мерка на статистичка дисперзија, составена од половина од примерокот со средни вредности. Податоците со највисоки и најниски вредности се исклучени, со што се елиминира влијанието на екстремните вредности.

Табела бр. 3.2.4

Учество на ликвидната и високоликвидната актива пред и по симулација

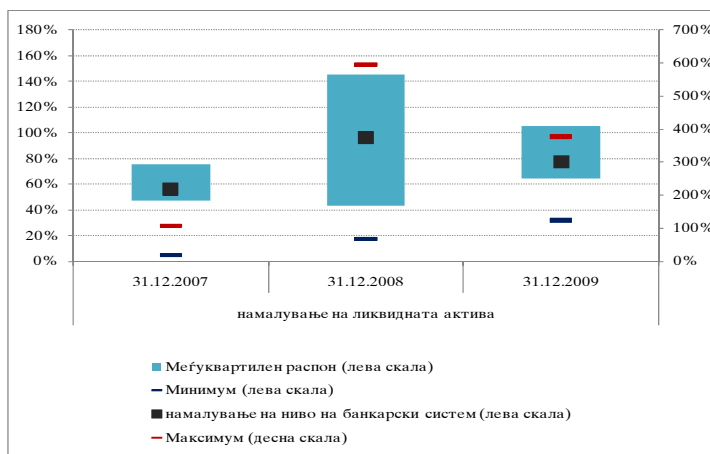
Опис	Ликвидна актива / Вкупна актива		
	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2009
Пред симулација	34,1%	22,3%	25,2%
По симулација:			
Повлекување на 20% од депозитите на населението надвор од банкарскиот систем	28,0%	14,9%	17,3%
Повлекување на депозитите на дваесетте најголеми депоненти на секоја банка одделно	18,6%	1,0%	7,0%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Влијанието врз ликвидноста на банките е поизразено при симулацијата на повлекување на депозитите на дваесетте најголеми депоненти на секоја банка одделно.

При ова сценарио, намалување на ликвидната актива е поголемо во однос на претходното сценарио што се објаснува со прилично изразената концентрација на депозитите кај дел од банките. Имено, на 31.12.2009 година, кај дел од банките концентрацијата на депозитите (на најголемите 20 депоненти) надминува, 50%, па и 90%. Сепак, во споредба со крајот на 2008 година, се забележува значително стеснување на распонот помеѓу првиот и третиот квантил. Ова укажува на изразено подобрување на ликвидноста на банките на крајот на 2009 во однос на крајот на 2008 година. На 31.12.2009 година, кај пет банки се јавува недостаток на ликвидна актива за покривање на обврските врз основа на депозити на дваесетте најголеми депоненти (кај шест банки на 31.12.2008 година).

Графикон бр. 3.2.11
Резултати од стрес-тест симулацијата на повлекување на депозитите на дваесетте најголеми депоненти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

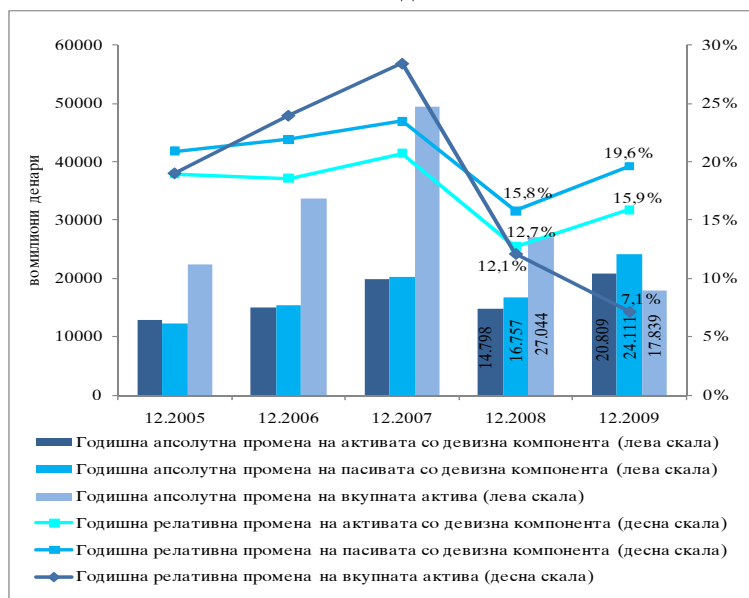
3.3. Валутен ризик

Евроизацијата на македонската економија се забележува и кај банките каде што високата застапеност на девизната компонента во вкупната актива и пасива се задржа и во 2009 година. Присутната неизвесност за ефектите од меѓународната финансиска и економска криза врз домашната економија, доведе до дополнително зајакнување на девизната компонента, особено кај депозитната база. Од друга страна, влошувањето на квалитетот на кредитното портфолио на банките со девизна компонента предизвика значителен годишен пораст на исправката на вредноста на активата со девизна компонента класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ (одбитна ставка од активата со девизна компонента). Ваквите движења доведоа до намалување на јазот помеѓу активата и пасивата со девизна компонента, односно до нивна поголема усогласеност. Во текот на 2009 година, банките управуваа со валутниот ризик главно во рамките на пропишаните лимити за агрегатната девизна позиција. Анализата на двата сегмента на девизната компонента (во девизи и во денари со девизна клаузула), покажува дека банките имаат долга позиција во денари со девизна клаузула, но изразито кратка позиција во девизи.

3.3.1. Валутна структура на активата и пасивата

Во 2009 година, девизната компонента на вкупните средства и обврски³⁴ забележа забрзување на растот. Активата со девизна компонента оствари годишен раст од 15,9% и на 31.12.2009 година достигна износ од 151.837 милиони денари. Од друга страна, со остварената годишна стапка на раст од 19,6%, пасивата со девизна компонента, на 31.12.2009 година достигна ниво од 146.928 милиони денари. **Наспроти ваквите движења, денарската актива и пасива на банките се намалија** за 2.970 милиони денари (односно за 2,5%) и 6.272 милиони денари (односно за 4,9%).

Графикон бр. 3.3.1
Годишна промена на вкупната актива и на активата и пасивата на банките со девизна компонента

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

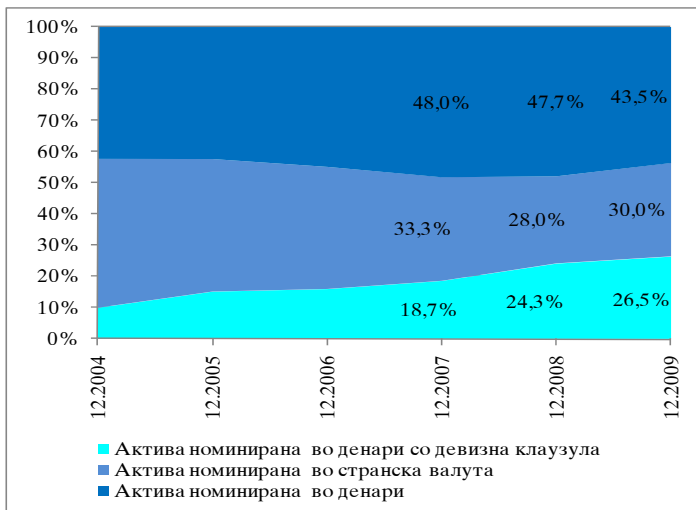
³⁴ Извор: Извештај за изложеност на валутен ризик по позиции (образец ОДП- п). Забелешка: Девизната компонента на активата и пасивата на банките ги опфаќа ставките од активата и пасивата номинирани во странска валута и во денари со девизна клаузула. Согласно со Упатството за спроведување на Одлуката за управување со валутниот ризик, билансните позиции класифицирани во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ се прикажуваат на нето-основа, односно намалени за износот на извршената исправка на вредноста. Билансните позиции класифицирани во категориите на ризик „А“ и „Б“ не се намалуваат за износот на извршената исправка на вредноста.

Годишниот пораст на активата со девизна компонента, при едновремено намалување на денарската актива предизвика зголемување на учеството на девизната компонента во вкупната актива на банките. Годишниот пораст на учеството на девизната компонента во вкупната актива на банките за 4,2 процентни поена произлегува пред сѐ од растот на пласманите во депозити кај странски банки и задолжителната резерва во девизи издвоена кај НБРМ, но и на вложувањата на банките во државни записи во денари со девизна клаузула и на порастот на кредитите во денари со девизна клаузула. Од друга страна, во текот на 2009 година пласманите во благајничките записи на НБРМ и

државните записи во денари, како и денарските кредити одобрени на нефинансиски субјекти забележаа намалување.

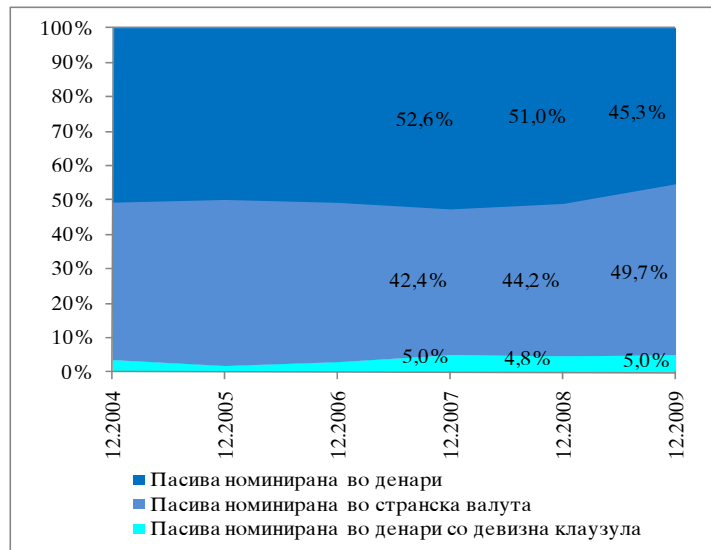
Изразената валутна трансформација на депозитите на банките во корист на девизните депозити услови зголемување на учеството на девизната компонента во вкупната пасива на банките. Порастот на пасивата со девизна компонента се должи делумно и на зголемувањето на обврските на банките врз основа на кредити во странска валута, присутно најмногу во последниот квартал од 2009 година (во четвртиот квартал од 2009 година некои банки обезбедија нова финансиска поддршка пред сѐ наменета за кредитирање на корпоративниот сектор). Структурните поместувања во пасивата се детаљно обработени во деловите „Ликвидносен ризик“ и „Активности на банките“.

Графикон бр. 3.3.2
Валутна структура на активата на банкарскиот систем

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 3.3.3
Валутна структура на пасивата на банкарскиот систем

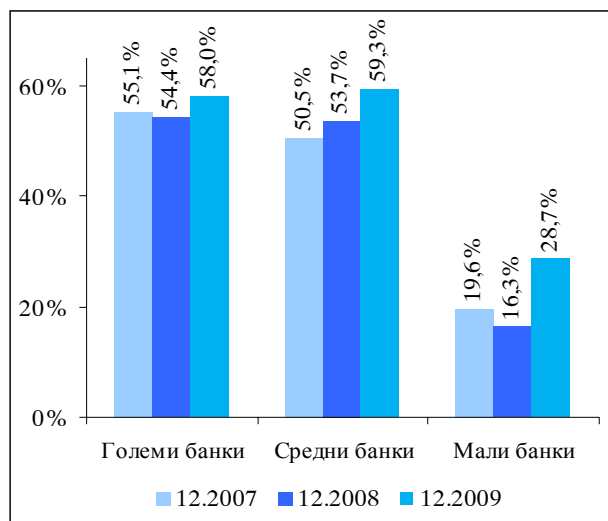

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

По одделни групи банки, учеството на девизната компонента во вкупната актива и пасива е највисоко кај групата средни банки. Во 2009 година застапеноста на девизната компонента во вкупната актива и пасива бележи зголемување кај сите групи банки.

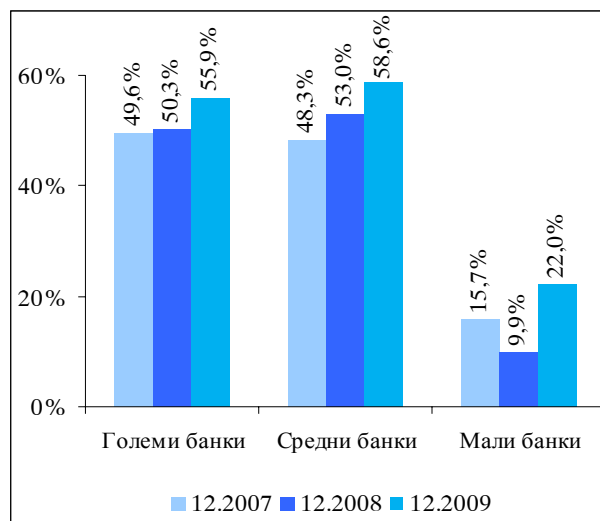
Графикон бр. 3.3.4

Учество на активата со девизна компонента во вкупната актива, по групи банки

Графикон бр. 3.3.5

Учество на пасивата со девизна компонента во вкупната пасива, по групи банки

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Валутната структура на активата и пасивата со девизна компонента не бележи позначителни промени. Имено, во 2009 година продолжи да јакне доминантното учество на еврото во билансите на банките, за сметка на намалувањето на учеството на останатите валути.

Табела бр. 3.3.1

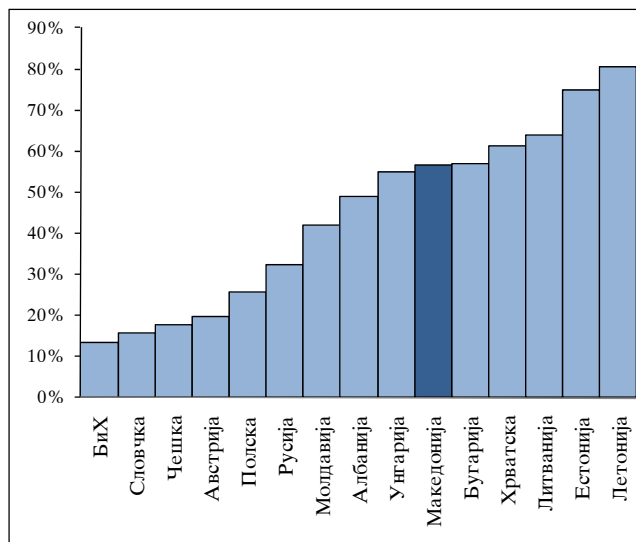
Валутна структура на активата и пасивата со девизна компонента и на јазот помеѓу нив

Валута	31.12.2007		31.12.2008		31.12.2009	
	Валутна структура на активата со девизна компонента	Валутна структура на пасивата со девизна компонента	Валутна структура на активата со девизна компонента	Валутна структура на пасивата со девизна компонента	Валутна структура на активата со девизна компонента	Валутна структура на пасивата со девизна компонента
Евро	86,8%	87,0%	88,4%	88,8%	89,9%	89,8%
Американски долар	8,2%	9,0%	7,5%	8,0%	6,9%	7,3%
Швајцарски франк	2,7%	2,2%	2,2%	1,6%	1,8%	1,4%
Останато	2,3%	1,8%	1,9%	1,6%	1,5%	1,4%
Вкупно	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

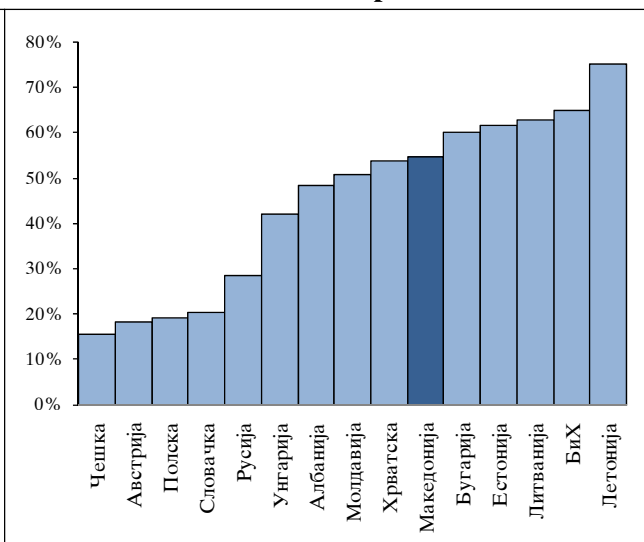
Графикон бр. 3.3.6

Учество на активата со девизна компонента во вкупната актива кај земјите од Централна и Источна Европа

Графикон бр. 3.3.7

Учество на пасивата со девизна компонента во вкупната пасива кај земјите од Централна и Источна Европа

Извор: НБРМ и Извештај на банкарските супервизори од Централна и Источна Европа (BSCEE), 2008.

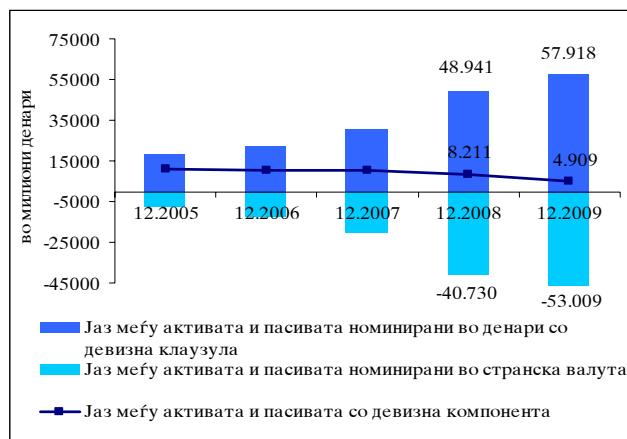
Споредбената анализа со одредени земји од Источна и Централна Европа покажува релативно високо учество на девизната компонента во билансите на македонските банки. Показателот за учеството на активата со девизна компонента во вкупната актива на банкарскиот систем на Република Македонија (56,5%) е понизок во однос на соодветното учество кај пет од анализираниите земји: Бугарија, Хрватска, Литванија, Естонија и Летонија, каде што овој показател се движи од 56,9% до 80,5%. Од друга страна учеството на пасивата со девизна компонента во вкупната пасива на банкарскиот систем на Република Македонија (54,7%) е пониско во однос на Бугарија, Естонија, Литванија, Босна и Херцеговина и Летонија, каде што ова учество се движи од 60% до 75,2%.

3.3.2. Движења и показатели на изложеноста на банките на валутен ризик

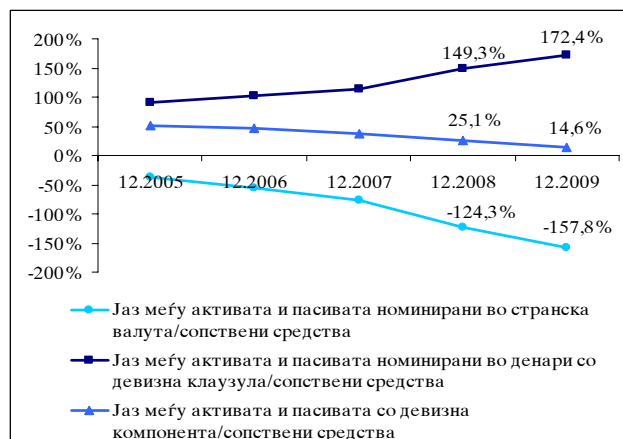
Постојаното намалување на јазот помеѓу активата и пасивата со девизна компонента придонесе за релативно високо ниво на усогласеност помеѓу активата и пасивата со девизна компонента. На 31.12.2009 година, јазот меѓу активата и пасивата со девизна компонента се намали за 40,2% (или за 3.302 милиони денари) во однос на крајот на 2008 година. Ова намалување, паралелно со порастот на сопствените средства на банките, предизвика надолен тренд на нивниот сооднос, односно намалување на нивото на валутен ризик на кој се изложени банките. Стеснувањето на јазот помеѓу активата и пасивата со девизна компонента произлегува од поизразениот пораст на пасивата со девизна компонента (годишно зголемување за 24.111 милиони денари), во споредба со растот на активата со девизна компонента (годишно зголемување за 20.809 милиони денари). Валутната трансформација е најмногу изразена преку валутната трансформација кај депозитната база. Стеснувањето на јазот меѓу активата и пасивата со девизна компонента произлегува и од високиот годишен пораст на исправката на вредноста на активата со девизна компонента класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“, за 1.970 милиони денари, што условува речиси 60% од намалувањето на јазот во 2009

година. На 31.12.2009 година, учеството на јазот меѓу активата и пасивата со девизна компонента во сопствените средства на банките изнесуваше 14,6%, што е годишно намалување од 10,5 процентни поени.

Графикон бр. 3.3.8
Структура на јазот меѓу активата и пасивата со девизна компонента

Графикон бр. 3.3.9
Учество на јазот меѓу активата и пасивата со девизна компонента во сопствените средства на банките

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Анализата на валутната структура на јазот меѓу активата и пасивата со девизна компонента укажува на тоа дека тој во целост се должи на позитивниот јаз помеѓу ставките во денари со девизна клаузула. Јазот помеѓу ставките во девизи е постојано негативен. Имено, позитивниот јаз меѓу средствата и обврските во денари со девизна клаузула забележа годишно зголемување за 8.977 милиони денари, или за 18,3% (денарската актива со девизна клаузула забележа годишен раст за 17%, или за 10.345 милиони денари, додека денарската пасива со девизна клаузула се зголеми за 11,4%, или за 1.368 милиони денари). Од друга страна, во 2009 година негативниот јаз меѓу активата и пасивата на банките номинирани во странска валута забележа продлабочување за 12.279 милиони денари или за 30,1% (активата номинирана во странска валута се зголеми за 14,9%, или за 10.464 милиони денари, додека пасивата номинирана во странска валута забележа раст од 20,5%, или за 22.743 милиони денари).

Според анализата по одделни валути, кај најголем број од банките соодносот помеѓу отворената девизна позиција по одделни валути и сопствените средства се движи до 5%. Притоа, кај ниту една банка овој сооднос не надминува 30%.

Табела бр. 3.3.2
Отворена девизна позиција по одделни валути / сопствени средства

Отворена девизна позиција по одделни валути/Сопствени средства	Број на банки							
	Евро		Американски долар		Швајцарски франк		Останато	
	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка
под 5%	5		11	3	9	3	14	2
од 5% до 10%	1	2		1	1	1		
од 10% до 20%	5							
од 20% до 30%	4							
над 30%								

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Табела бр. 3.3.3**Распоред на банките според учеството на агрегатната девизна позиција во сопствените средства, на 31.12.2009 година**

Банките ја одржуваат изложеноста на валутниот ризик во рамки на пропишаните лимити за агрегатната девизна позиција³⁵. На 31.12.2009 година, една банка од групата големи банки и две банки од групата средни банки имаа агрегатна кратка девизна позиција, додека сите останати банки имаа агрегатна долга девизна позиција.

Агрегатна девизна позиција/Сопствени средства	Број на банки	
	Агрегатна долга позиција	Агрегатна кратка позиција
под 5%	3	1
од 5% до 15%	5	2
од 15% до 30%	6	
над 30%		

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

³⁵ Согласно со новата одлука, агрегатната девизна позиција може да изнесува најмногу до 30% од сопствените средства на банката, за разлика од претходно, кога пропишаниот лимит изнесуваше 50% за долгата, односно 10% за кратката агрегатна девизна позиција.

3.4. Ризик од несолвентност

После повеќегодишен период на постојано засилување на динамиката на раст на сопствените средства, во 2009 година тие растеа со стапка којашто беше за речиси седумпати помала во споредба со стапката на раст во 2008 година. Ова е последица главно на две причини. Прво, во 2009 година дојде до полн израз процикличниот карактер на финансирањето на активностите на банките по пат на нови емисии на акции (во услови на ниско ниво на расположливи ликвидни средства кај потенцијалните инвеститори, сопствениците и раководството на банките не се одлучија за зголемување на сопствените средства по пат на нови емисии на акции). Второ, нагло намалување на профитабилноста на банките во 2009 година и прикажувањето загуба кај дел од нив (износот на загуба за 2009 година е повисок во споредба со загубата од 2008 година), предизвика „нагризување“ на основниот капитал кај некои од банките. На тој начин, скромниот пораст на сопствените средства во 2009 година произлезе единствено од реинвестираната добивка од 2008 година кај дел од банките и од зголеменото користење субординирани инструменти од некои банки.

Ефектот на нагло опаѓање на растот (т.н. „fall off cliff“ effect) беше уште повеќе изразен кај активата пондерирана според ризиците, којашто во 2009 година забележа тринаесетпати побавна стапка на раст од онаа забележана во 2008 година. Имено, забавената кредитна активност на банките (како последица на намалувањето на активностите во домашната економија, но и заострената кредитна политика на банките) предизвика забавување на растот на активата пондерирана според кредитниот ризик. Дополнително на тоа, валутната трансформација на депозитното јадро на банките и последователното стеснување на јазот меѓу активата и пасивата со девизна компонента придонесоа за намалување и на активата пондерирана според валутниот ризик.

Поголемото забавување на растот на активата пондерирана според ризиците во споредба со забавувањето на растот на сопствените средства на банките доведе до извесно подобрување на стапката на адекватност на капиталот, којашто е двојно повисока од законски пропишаното минимално ниво од 8%. Сепак, анализата на поконзервативните показатели за солвентноста на банкарскиот систем укажува на стагнантно движење (показателот „Тир - 1“), па дури и на влошување кај некои од нив (стапката на капитализираност и показателот „ТКЕ/ТА“ - учество на акционерскиот капитал во материјална форма врз основа на обични акции („tangible common equity“- ТКЕ) во материјалните средства („tangible assets“- ТА)).

Изнаоѓањето начини за зголемување на сопствените средства претставува главниот предизвик за домашните банки во наредниот период, во доменот на управувањето со солвентноста. Имајќи ги предвид лекциите научени од глобалната финансиска криза, последново се однесува особено на банките значајни за македонскиот финансиски систем (пред сѐ банките со големи пазарни учества и висок степен на меѓузависност со останатите сегменти од економијата), од чија стабилност во голема мера зависи и стабилноста на финансискиот систем, па и на вкупната домашна економија.

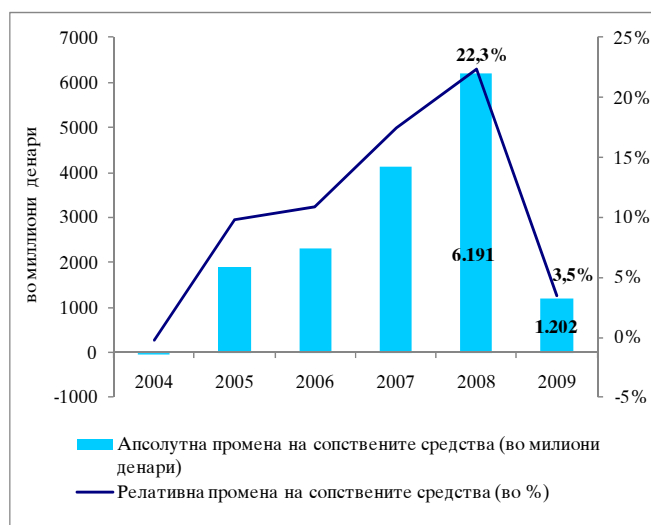
3.4.1. Сопствени средства и актива пондерирана според ризиците

Во текот на 2009 година, сопствените средства на банкарскиот систем продолжија да растат, но со значително послаб интензитет. Скромниот пораст на сопствените средства се случува во услови на отсуство на нови емисии на акции од страна на банките³⁶, но е последица и на релативно високите износи на загуба на крајот на годината, забележани кај одделни банки. Порастот на сопствените средства се должи на зголемувањето на основниот капитал, односно на распределувањето на добивката за 2008 година во резерви и задржана добивка од страна на банките коишто остварија позитивен финансиски резултат во минатата година. Дополнително на тоа, во 2009 година продолжи да се зголемува користењето на субординираните инструменти. Тие се зголемија, на нето-основа, за 504 милиони денари (или за 10,9%), придонесувајќи со 41,9% во вкупниот годишен пораст на сопствените средства. Наспроти ваквите движења, загубата на крајот на годината,

како одбитна ставка од основниот капитал на банките, е поголема за 425 милиони денари (или за 78,9%), во споредба со крајот на 2008 година, што беше една од причините за забавениот раст на сопствените средства на банкарскиот систем.

Релативно квалитетната структура и понатаму е една од основните карактеристики на сопствените средства на банките. Основниот капитал, со учество од 85,6% е доминантна ставка во структурата на вкупните сопствени средства на банкарскиот систем. Во негови рамки, најголем дел (70,4%) отпаѓа на вредноста на обичните и некумулативните приоритетни акции и остварената премија на овие акции. Дополнителниот капитал 1 и понатаму има релативно мало учество во сопствените средства на банките (15,8%). Најголемо значење во формирањето на дополнителниот капитал 1 имаат субординираните инструменти, на коишто отпаѓаат 92,6% од вкупниот дополнителен капитал на банките. И покрај зголеменото користење на субординираните инструменти, тие сѐ уште имаат релативно мало структурно учество во сопствените средства на банките (14,7%).

Графикон бр. 3.4.1
Годишна промена на сопствените средства на ниво на банкарскиот систем

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

забавениот раст на сопствените средства на банкарскиот систем.

Релативно квалитетната структура и понатаму е една од основните карактеристики на сопствените средства на банките. Основниот капитал, со учество од 85,6% е доминантна ставка во структурата на вкупните сопствени средства на банкарскиот систем. Во негови рамки, најголем дел (70,4%) отпаѓа на вредноста на обичните и некумулативните приоритетни акции и остварената премија на овие акции. Дополнителниот капитал 1 и понатаму има релативно мало учество во сопствените средства на банките (15,8%). Најголемо значење во формирањето на дополнителниот капитал 1 имаат субординираните инструменти, на коишто отпаѓаат 92,6% од вкупниот дополнителен капитал на банките. И покрај зголеменото користење на субординираните инструменти, тие сѐ уште имаат релативно мало структурно учество во сопствените средства на банките (14,7%).

³⁶ Во 2009 година, износот на уплатени и запишани обични акции се зголеми кај „Македонска банка за поддршка на развојот“ АД Скопје (МБПР), како резултат на пренесувањето на средствата од Гарантниот фонд на банката формиран со Законот за основање на Македонска банка за поддршка на развојот („Службен весник на Република Македонија“ број 24/98, 6/2000, 109/2005 и 130/2008) во почетниот капитал на МБПР, согласно со член 23 од Законот за Македонска банка за поддршка на развојот („Службен весник на Република Македонија“ број 105/2009).

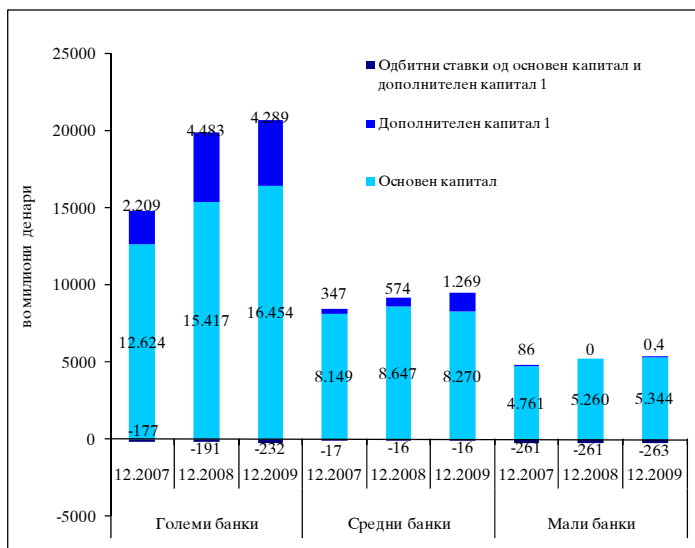
Порастот на основниот капитал кај групата големи банки беше главен двигател на годишниот раст на сопствените средства на банкарскиот систем, придонесувајќи со 86,2% во вкупниот пораст на сопствените средства на банкарскиот систем. Во 2009 година, основниот капитал на групата големи банки забележа пораст од 1.037 милиони денари, како резултат на

распределувањето на добивката за 2008 година во резерви и задржана добивка кај оваа група банки. Наспроти тоа, дополнителниот капитал кај оваа група банки забележа годишно намалување за 194 милиони денари, што е целосно концентрирано кај една банка³⁷. Спротивно од големите банки, зголемувањето на сопствените средства кај групата средни банки произлегува од растот токму на дополнителниот капитал (поради зголемено користење субординирани инструменти кај оваа група банки). Основниот капитал кај групата средни банки се намали како директна последица на зголемувањето на загубата на крајот на годината (на 31.12.2009 година, загубата кај групата средни банки, како одбитна ставка од

основниот капитал, е поголема за 342 милиона денари, или за 99,7% во споредба со крајот на 2008 година). Кај групата

мали банки, годишниот раст на сопствените средства е резултат исклучиво на зголемувањето на основниот капитал кај една банка („Македонска банка за поддршка на развојот“ АД Скопје - МБПР)³⁸. Доколку се из земе зголемувањето на почетниот капитал на МБПР, основниот капитал на малите банки би се намалил за 177 милиони денари. Ова е последица на зголемената загуба на крајот на годината, како одбитна ставка од основниот капитал (на 31.12.2009 година, кај групата мали банки, загубата на крајот на годината, како одбитна ставка од основниот капитал, е за 83 милиони денари, или поголема за 42,3% во споредба со крајот на 2008 година) и на намалувањето на резервниот фонд и зголемување на акумулираната загуба од претходни години, поради загубата остварена во 2008 година.

Графикон бр. 3.4.2
Сопствени средства по групи банки

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

³⁷ Согласно со точка 16, став 4 од Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот („Службен весник на Република Македонија“ бр. 159/2007; 32/2008; 31/2009; 96/2009; 157/2009), при пресметката на сопствените средства на банката во текот на последните пет години до рокот на достасување или исплата, износот на субординираниот инструмент се дисконтира за 20% секоја година. Во 2009 година, кај една банка од групата големи банки, еден од субординираните инструменти „навлезе“ во последните пет години до рокот на достасување или исплата, поради што во пресметката на сопствените средства на банката беше вклучен во износ дисконтиран за 20%.

³⁸ Износот на уплатени и запишани обични акции, како резултат на пренесување на средствата од Гарантниот фонд на МБПР во почетниот капитал на МБПР, зголеми за 261,4 милиони денари (или за 28%)

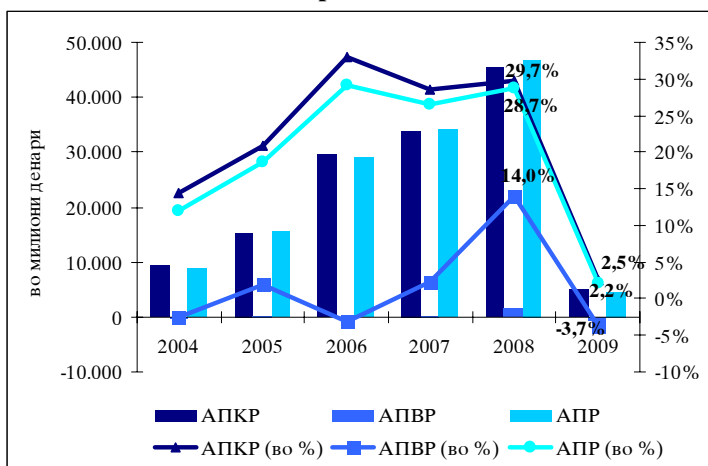
Во 2009 година, активата пондерирана според ризиците бележи

раст, но со значително послаб интензитет. Ваквото движење, од една страна, се должи на забавениот раст на активата пондерирана според кредитниот ризик што соодветствува со забавената динамика на кредитната активност на банките. Од друга страна, тоа е резултат и на намалениот јаз меѓу активата и пасивата со девизна компонента што придонесе за намалување на активата пондерирана според валутниот ризик. Во текот на 2009 година, ваквите движења условија зајакнување на доминантното учество на активата пондерирана според кредитниот ризик во вкупната актива пондерирана според ризиците, од 94,2% на крајот на 2008 година, на 94,5% на 31.12.2009 година.

Порастот на активата пондерирана според кредитниот ризик кај групата големи банки беше главниот двигател на годишниот раст на активата пондерирана според ризиците на ниво на банкарскиот систем. Во 2009 година, активата пондерирана според кредитниот ризик кај групата големи банки забележа пораст од 4.802 милиона денари, придонесувајќи со 96% во вкупниот пораст на активата пондерирана според ризиците на банкарскиот систем. Наспроти тоа, големите банки забележаа најголем годишен пад на активата пондерирана според валутниот ризик (за 2.541 милиони денари), давајќи најголем придонес во годишното намалување на

активата пондерирана според валутниот ризик на банкарскиот систем. За одбележување е порастот на активата пондерирана според ризиците кај групата мали банки (за 2.490 милиони

Графикон бр. 3.4.3
Годишна промена на АПКР, АПВР и АПР на ниво на банкарскиот систем

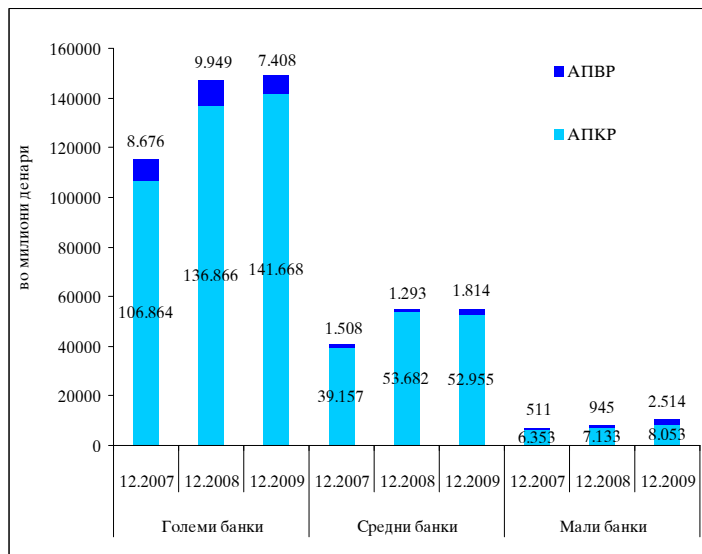
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките

АПКР: актива пондерирана според кредитниот ризик

АПВР: актива пондерирана според валутниот ризик

АПР: актива пондерирана според ризиците

Графикон бр. 3.4.4
Активата пондерирана според ризиците, по групи банки

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките

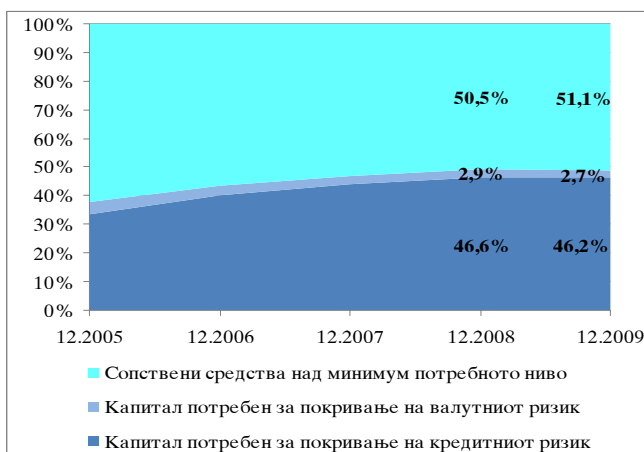
АПКР: актива пондерирана според кредитниот ризик

АПВР: актива пондерирана според валутниот ризик

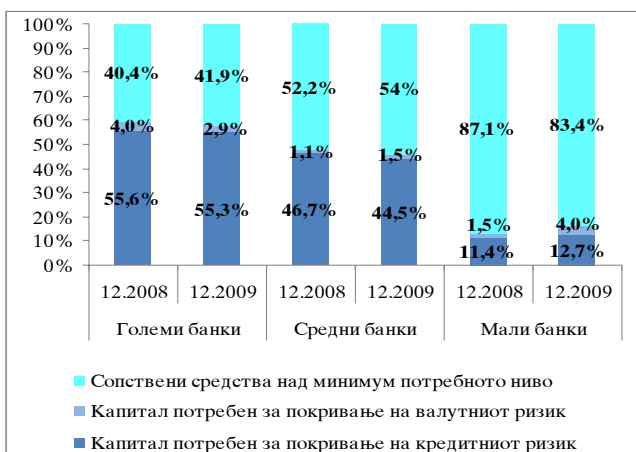
денари, или за 30,8%), што најмногу произлегува од порастот на активата пондерирана според валутниот ризик (1.569 милиони денари или за 166,1%) кај малите банки, целосно концентриран само кај една банка.

Побавниот годишен пораст на активата пондерирана според ризиците, во споредба со порастот на сопствените средства, предизвика извесно зголемување (за 0,6 процентни поени) на учеството на сопствените средства над минималното потребно ниво³⁹ во вкупните сопствени средства на банките. Главен носител на ваквите движења беа банките од групата големи и средни банки. Групата мали банки располага со највисоко ниво (83,4%) на сопствени средства коишто се над нивото потребно за покривање на ризиците. Ваквата состојба е одраз на релативно високото ниво на капитализираност, наспроти релативно помалата кредитна активност на оваа група банки.

Графикон бр. 3.4.5
Распределба на сопствените средства по одделни ризици, на ниво на банкарскиот систем

Графикон бр. 3.4.6
Распределба на сопствените средства по одделни ризици, по групи банки

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

3.4.2. Показатели за солвентноста на банкарскиот систем

При побавен раст на активата пондерирана според ризиците, во споредба со растот на сопствените средства, стапката на адекватност на капиталот на ниво на банкарскиот систем забележа извесно зголемување. На 31.12.2009 година, стапката на адекватност на капиталот на ниво на банкарскиот систем изнесуваше 16,4%, што претставува годишен раст за 0,2 процентни поена.

Исто како и во изминатите години, групата големи банки имаше најниска стапка на адекватност на капиталот (13,8%), додека кај групите средни и мали банки стапката на

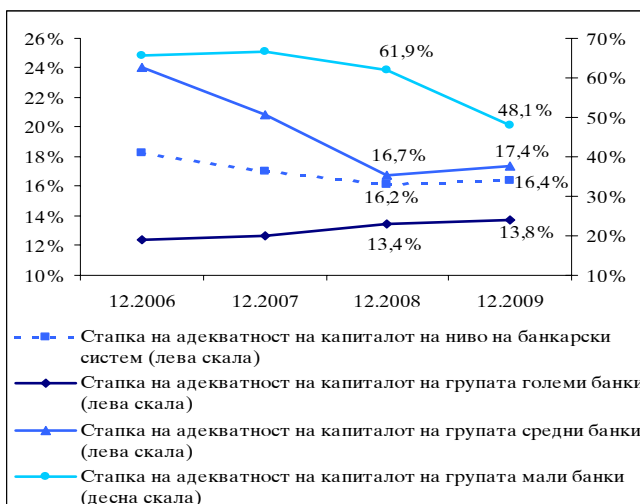
³⁹ Минималното потребно ниво на сопствените средства се пресметува како збир од капиталот потребен за покривање на кредитниот ризик (8% од активата пондерирана според кредитниот ризик) и капиталот потребен за покривање на валутниот ризик (8% од нето-позицијата во злато и агрегатната девизна позиција). Разликата меѓу вкупните сопствени средства и минималното потребно ниво на сопствените средства го претставува нивото на сопствените средства над минималното потребно ниво.

адекватност на капиталот изнесуваше 17,4% и 48,1%, соодветно. Во однос на 31.12.2008 година, адекватноста на капиталот се намали единствено кај малите банки (за 13,8 процентни поени).

Во текот на 2009 година, се зголеми учеството на банките со повисока стапка на адекватност на капиталот во вкупната актива на банкарскиот систем. Притоа, за сметка на намаленото учество на банките со стапка на адекватност на капиталот во интервалот од 8% до 16% во вкупната актива на банкарскиот систем, беше зголемено учеството на банките со стапка на адекватност на капиталот над 16%.

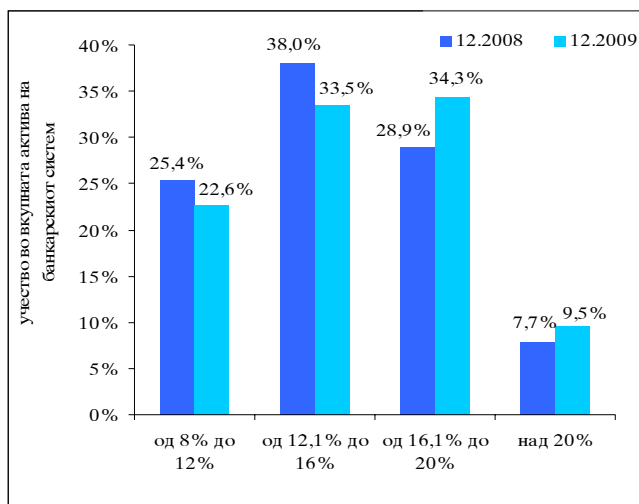
Графикон бр. 3.4.7

Движење на стапката на адекватност на капиталот

Графикон бр. 3.4.8

Распределба на активата на банките според стапката на адекватност на капиталот

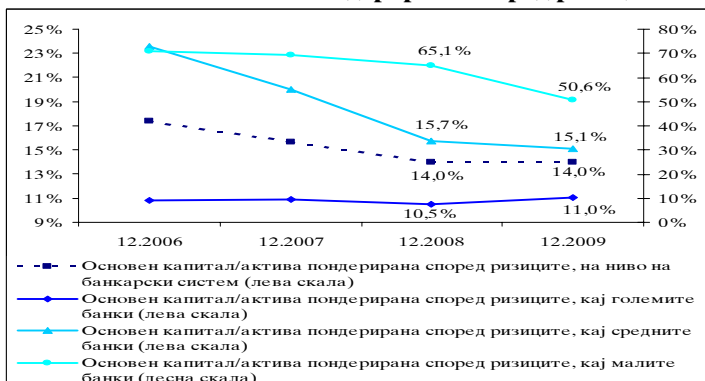

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Показателот за учеството на основниот капитал на банкарскиот систем во активата пондерирана според ризиците⁴⁰ (показателот „Тиер- 1“) бележи стагнантно движење. На 31.12.2009 година, овој показател изнесуваше 14% и е непроменет во однос на 31.12.2008 година. Неговото зголемување за 0,5 процентни поени кај групата големи банки е резултат на годишниот пораст на основниот капитал кај оваа група банки. Кај групата средни и кај групата мали банки, овој показател се намали за 0,6 и 14,5 процентни поени, соодветно (кај групата средни банки намалувањето на показателот „Тиер -1“ е последица на намалувањето на износот на основниот капитал, додека

Графикон бр. 3.4.9

Движење на показателот за учеството на основниот капитал во активата пондерирана според ризиците

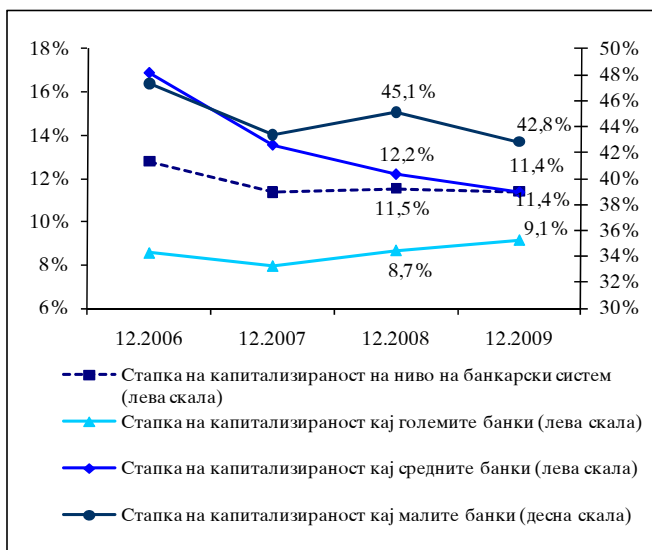
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁴⁰ При пресметката на овој показател како броител е земен основниот капитал пред одбитните ставки (заради споредливост со претходните датуми).

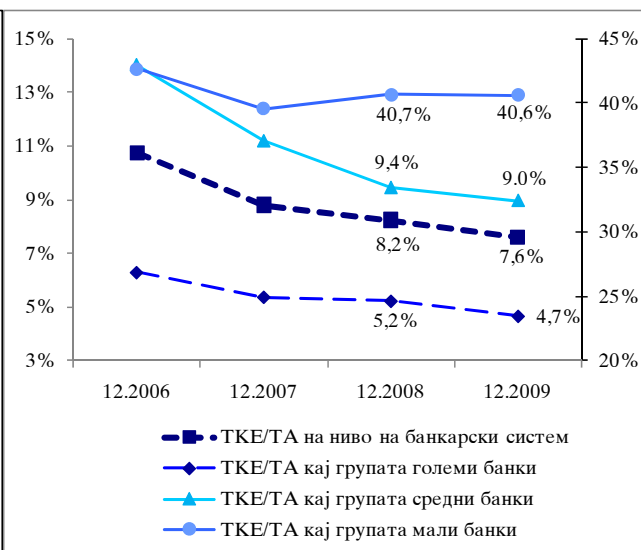
кај малите банки, овој показател се намалува како резултат на порастот на активата пондерирана според ризиците).

Во 2009 година, стапката на капитализираност⁴¹ на банкарскиот систем изнесуваше 11,4% и забележа минимален пад од 0,1 процентен поен во споредба со крајот на 2008 година. Ова намалување главно произлегува од годишниот пад на капиталот и резервите кај групите средни и мали банки.

Графикон бр. 3.4.10
Движење на стапката на капитализираност

Графикон бр. 3.4.11
Движење на показателот ТКЕ/ТА

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Показателот за учеството на акционерскиот капитал во материјална форма врз основа на обични акции⁴² („tangible common equity“- ТКЕ) во материјалните средства⁴³ („tangible assets“- ТА), како најконзервативен показател за капацитетот на банките за апсорбирање на евентуалните загуби во услови на глобалната финансиска криза, на ниво на банкарскиот систем забележа годишно намалување за 0,6 процентни поени. Годишниот пад на овој показател е последица на намалувањето на ТКЕ, при едновремено зголемување на ТА. Намалувањето на ТКЕ е најмногу последица на промените во сметководствената рамка, коишто почнаа да се

⁴¹ Стапката на капитализираност претставува сооднос на капиталот и резервите на банките со нивните вкупни извори на средства.

⁴² Акционерскиот капитал во материјална форма врз основа на обични акции (т.н. „tangible common equity“) се добива кога вредноста на уплатениот акционерски капитал на банката ќе се намали за износот на сите оние средства коишто при евентуална ликвидација на банката би имале мала или никаква вредност (нематеријалните средства коишто вклучуваат: основачки вложувања, патенти, лиценци и концесии, софтвер, гудвил, дизајн, модел и заштитни знаци и други права и ставки на нематеријалните средства), како и за износот на уплатениот капитал на банката врз основа на приоритетни акции.

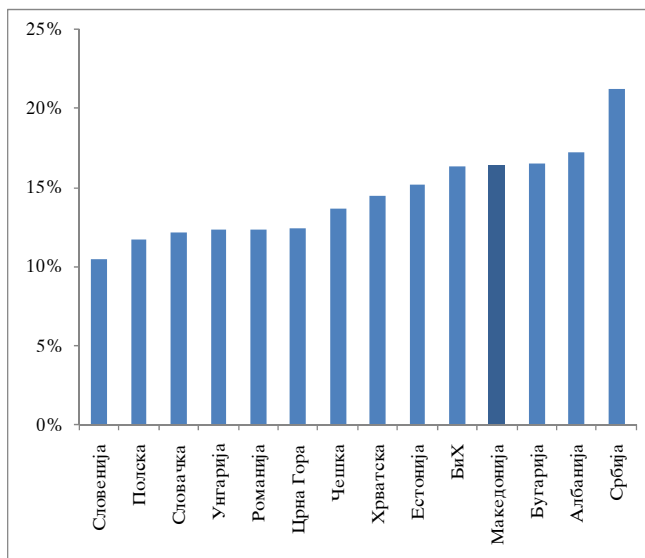
⁴³ Материјалните средства (т.н. „tangible assets“) се добиваат кога вкупната актива ќе се намали за износот на нематеријалните средства, коишто вклучуваат: основачки вложувања, патенти, лиценци и концесии, софтвер, гудвил, дизајн, модел и заштитни знаци и други права и ставки на нематеријалните средства.

применуваат од јануари 2009 година⁴⁴, а делумно се должи и на порастот на нематеријалните средства на банките. Овој показател кај европските банки се движи во интервал од 2-4%⁴⁵.

Споредбата со банкарските системи на одредени земји покажува дека банкарскиот систем на Република Македонија, според висината на стапката на адекватност на капиталот и на стапката на капитализираност, се наоѓа во горниот дел од листата на анализирани земји. Стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем на Република Македонија (16,4%) е пониска во однос на соодветната стапка кај само три од анализираниите земји: Бугарија, Албанија и Србија, каде што овој показател се движи од 16,5% до 21,2%. Од друга страна стапката на капитализираност на банкарскиот систем на Република Македонија (11,4%) е пониска единствено во однос на Босна и Херцеговина, Хрватска и Србија, каде што оваа стапка се движи од 13,1% до 19,6%.

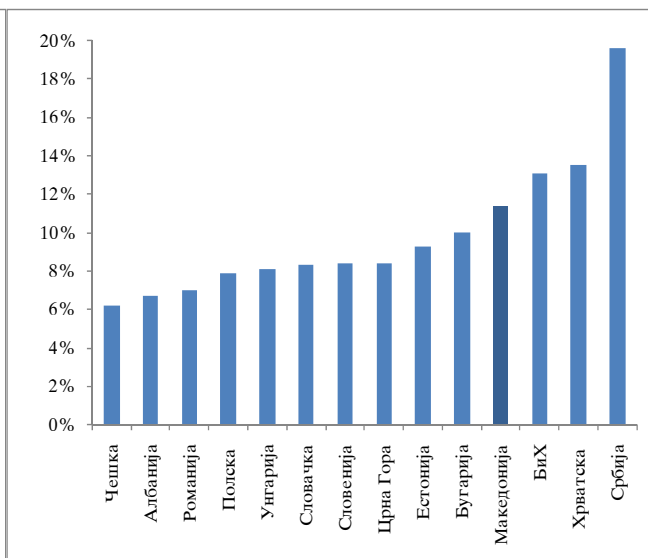
Графикон бр. 3.4.12

Споредба на стапката на адекватност на капиталот, по одделни земји

Графикон бр. 3.4.13

Споредба на стапката на капитализираност, по одделни земји

Извор: НБРМ и Извештај за глобалната финансиска стабилност, ММФ, октомври 2009 (Global Financial Stability Report- Navigating the Financial Challenges Ahead, IMF, October 2009).

Стрес-тест симулации за отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови со состојба на 31.12.2009 година

На крајот од 2009 година, спроведените стрес-тест симулации¹ за отпорноста на банкарскиот систем и на одделните банки во Република Македонија на евентуалните надворешни шокови, покажаа дека банкарскиот систем и поодделните банки и понатаму се релативно отпорни на влијанието на овие шокови. Сепак, при спроведувањето на поекстремните симулации се забележува намалување на стапката на адекватност на капиталот под 8%, како кај одделни банки, така и на ниво на банкарскиот систем.

⁴⁴ Еден дел од премиите врз основа на обични акции беа прекнжени во резервниот фонд на банките.

⁴⁵ Извор: Извештај за финансиската стабилност за мај 2009 година, Централна банка на Турција (Financial Stability Report- May 2009, Central Bank of the Republic of Turkey).

Табела бр. 3.4.1**Резултати од стрес-тест симулациите за отпорноста на банкарскиот систем и одделните банки на хипотетички шокови, со состојба на 31.12.2009 година**

Реден број на симулација	Адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем пред симулација	Адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем после симулација	Број на банки чија адекватност на капиталот после симулација е под адекватноста на капиталот на ниво на банкарскиот систем после симулација
1	16,4%	15,7%	2 (г); 3 (с)
2	16,4%	14,5%	2 (г); 3 (с)
3	16,4%	13,2%	2 (г); 4 (с)
4	16,4%	14,5%	2 (г); 3 (с)
5	16,4%	13,1%	2 (г); 4 (с)
6	16,4%	13,1%	2 (г); 3 (с)
7	16,4%	16,5%	2 (г); 3 (с)
8	16,4%	13,8%	2 (г); 3 (с)

Извор: интерни пресметки на НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: (г)- голема банка; (с)- средна банка; (м)- мала банка.

Кај поодделни банки стапката на адекватност се намалува под 8%, при спроведувањето на третата, петтата, шестата и осмата симулација. При уште поостри симулации коишто се применуваат во анализите, стапката на адекватност на капиталот се намалува уште повеќе.

¹ Оваа стрес-тест анализа се темели врз примената на десет хипотетички симулации, од кои:

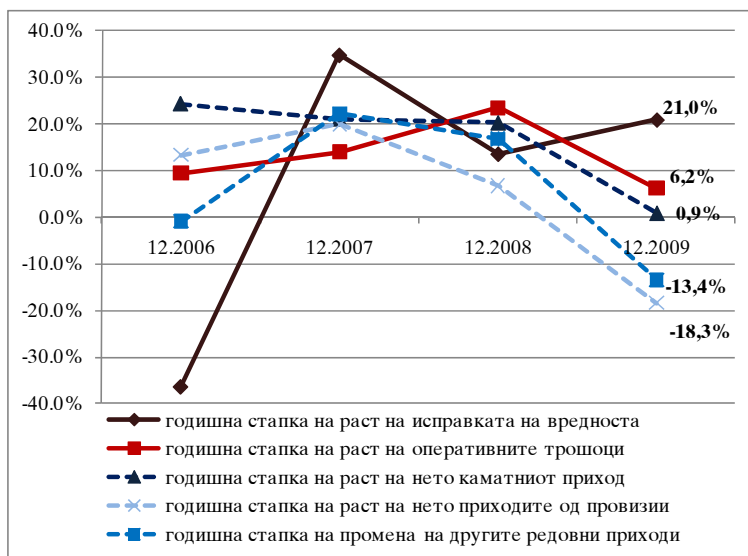
- три симулации за изолиран кредитен шок, (зголемување на изложеноста на кредитен ризик класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ за 10%, 30% и 50%),
- четврта симулација како комбинација на кредитен и каматен шок (зголемување на изложеноста на кредитен ризик во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ за 30% и пораст на домашните каматни стапки за 5 процентни поени),
- петта симулација како комбинација на кредитен и девизен шок (зголемување на изложеноста на кредитен ризик во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ за 50% и депрецијација на девизниот курс на денарот во однос на еврото и американскиот долар за 20%),
- шеста симулација како комбинација на шоките на страната на кредитниот ризик, девизниот ризик и ризикот на каматна стапка (зголемување на кредитната изложеност во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ за 50%, депрецијација на девизниот курс на денарот во однос на еврото и американскиот долар за 20% и зголемување на домашните каматни стапки за 5 процентни поени),
- седма симулација, апрецијација на девизниот курс на денарот во однос на еврото и американскиот долар во висина од 20%,
- осма симулација, истовремена прекласификација во категоријата на ризик „В“ на петте најголеми кредитни изложености кон нефинансиски субјекти (вклучувајќи ги и поврзаните субјекти).

3.5. Профитабилност

Во 2009 година, профитабилноста на банките во Република Македонија беше на значително пониско ниво во однос на 2008 година. Вкупната добивка на банкарскиот систем остварена во 2009 година беше преполовена во однос на претходната година и изнесуваше 1.676 милиони денари. Истовремено, бројот на банките коишто прикажаа загуба, порасна од шест на крајот на 2008 година, на седум на крајот на 2009 година, а нивното учество во вкупната актива на банките порасна од 9,4% на 31.12.2008 година, на 9,8% на 31.12.2009 година. Сепак, капитализираноста на банките коишто во 2009 година прикажаа загуба не е доведена во прашање. На 31.12.2009 година, просечната стапка на адекватност на капиталот на овие банки изнесуваше 23,9%, додека на ниво на одделна банка таа се движеше во интервал од 14,9% до 90,4%.

Како основни причини за намалената профитабилност и ефикасност на банкарскиот систем се идентификуваат: забавениот раст на активностите на банките, влошениот квалитет на нивното кредитно портфолио, како и ограничените можности на банките за намалување на оперативните трошоци. Најизразеното негативно влијание врз профитабилноста на банките произлезе од кредитниот ризик, односно од растот на исправката на вредноста⁴⁶ поради влошениот квалитет на кредитното портфолио. Истовремено, оперативните трошоци⁴⁷ на банките продолжија да растат, иако со забавена динамика во однос на претходните години. Најзначителен дел, или 41,9% од оперативните трошоци, се трошоците за вработени коишто го условија и најголемиот дел (80%) од нивниот вкупен годишен пораст. Наспроти растот на трошоците, за првпат во изминатите неколку години се забележува намалување на приходите на банките (и вкупните редовни приходи⁴⁸ и

Графикон бр. 3.5.1
Динамика на главните компоненти на профитабилноста

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

⁴⁶ Во исправката на вредноста се опфатени: исправката на вредноста на финансиските средства на нето-основа, неизвршената (дополнително утврдена) исправка на вредноста, ослободувањето на исправката на вредноста на приходите од камати, посебната резерва за вонбилансна изложеност на нето-основа.

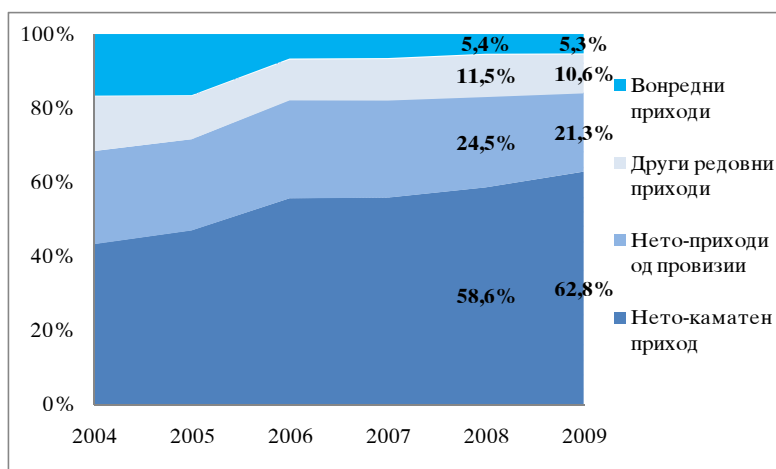
⁴⁷ Во оперативните трошоци се опфатени: трошоците за вработените, амортизацијата, општите и административните трошоци, премиите за осигурување депозити, другите резервирања и останатите расходи на дејноста, освен вонредните расходи.

⁴⁸ Вкупните редовни приходи ги опфаќаат: нето каматниот приход, нето-приходите од провизии и другите редовни приходи. Во другите редовни приходи се опфатени: нето-приходите од тргување, нето-приходите од други

вонредните приходи⁴⁹). Како особено негативно се оценува намалувањето на вкупните редовни приходи на банките, коишто беа основен носител на нивното профитабилно работење во изминатите неколку години. Притоа, минималниот пораст на нето каматниот приход, не беше доволен за амортизирање на значителниот пад на нето-приходите од провизии и другите редовни приходи, што доведе до годишен пад на вкупните редовни приходи од 5,8%. Во услови на значително забавување на растот на приходите од камати, наспроти сѐ уште силниот раст на расходите за камати, остварениот нето каматен приход во 2009 година беше на речиси истото ниво во однос на 2008 година. Забавената кредитна активност и влошениот квалитет на кредитното портфолио, беа основните причини за значителното забавување на растот на приходите од камати на банките (годишен пораст од 6,7% во 2009 година, наспроти годишниот порастот од 31,6% во 2008 година). Наспроти тоа, стимулативната каматна политика, насочена кон задржување на постојното и потенцијално проширување на депозитното јадро, придонесе за релативно посилен пораст на расходите за камати (пораст од 11,8% во однос на 2008 година). Намалувањето на нето-приходите од провизии во најголема мера беше условено од општото забавување на активностите на банките во овој период⁵⁰.

Намалувањето на приходите на банките не предизвика значителни промени во структурата на вкупните приходи, како и во структурата на редовните приходи на банките. Нето каматниот приход ја зацврсти доминантната позиција во структурата на вкупните приходи на банките. Истовремено, оваа приходна компонента формира и најголем дел од вкупните редовни приходи на банките (околу две третини). Зголеменото значење на нето каматниот приход во структурата на вкупните приходи во голема мера е резултат на негативните годишни стапки на промена на останатите приходни категории на банките. И покрај намаленото учество на нето-приходите од провизии, тие сѐ уште се втората најзначајна компонента во формирањето на вкупните приходи на банките.

Графикон бр. 3.5.2
Структура на вкупните приходи на банките

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

финансиски инструменти евидентирани по објективна вредност, нето-приходите од курсни разлики, приходите врз основа на дивиденди и капитални вложувања, добивката од продажба на финансиските средства расположливи за продажба, капиталните добивки остварени од продажба на средства, ослободувањето на останатите резервирања, приходите по други основи и загубите од продажба на финансиски средства расположливи за продажба.

⁴⁹ Во вонредните приходи се вклучени и приходите врз основа на наплатени претходно отпишани побарувања врз основа на главница и камата.

⁵⁰ Одредено влијание врз висината на приходите од провизии може да има и примената на новата регулативна рамка, од 01.01.2009 година. Имено, со примената на новата сметководствена рамка за банките и новата одлука за управување со кредитниот ризик, се вовеле категоријата „акумулирана амортизација“. Претходно (кај дел од банките) наплатените провизи врз основа на кредити се прикажуваа како приход од провизии во полн износ, без да се врши разграничување на приходите во текот на траењето на кредитот. Со новата регулатива, ваквата провизија претставува каматен приход којшто се приходува во текот на траењето на кредитот.

3.5.1. Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банките

Неповолните движења на приходите, расходите и финансискиот резултат на банките доведоа до влошување на сите анализирани показатели за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем.

Табела бр. 3.5.1

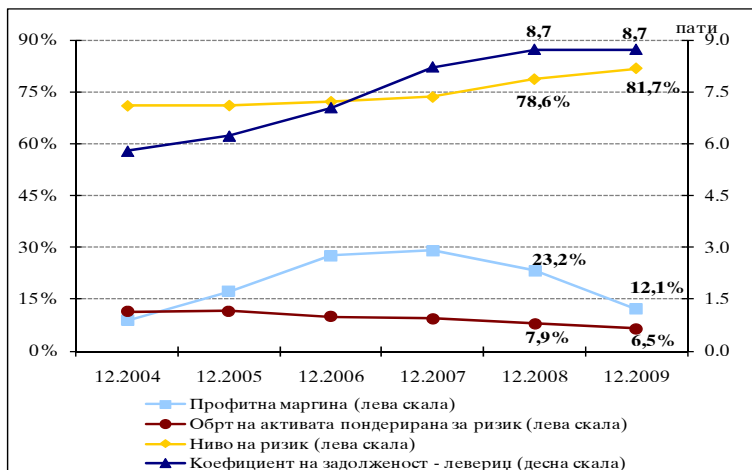
Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банките

Показател	Банкарски систем		Големи банки		Средни банки		Мали банки	
	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2008	30.09.2009	31.12.2008	30.09.2009
Стапка на поврат на просечна актива (ROAA)	1,4%	0,6%	2,1%	1,3%	0,2%	-0,5%	-0,7%	-1,3%
Стапка на поврат на просечниот капитал (ROAE)	12,5%	5,6%	25,8%	14,2%	1,2%	-4,1%	-1,5%	-2,9%
Оперативни трошоци / вкупни редовни приходи* (Cost-to-income показател)	62,2%	70,1%	50,6%	58,5%	82,3%	88,3%	99,6%	112,7%
Некаматни расходи/вкупни редовни приходи*	67,2%	75,5%	54,0%	62,5%	89,7%	95,2%	112,6%	126,4%
Трошоци за плати/вкупни редовни приходи*	24,6%	29,4%	19,9%	24,8%	32,3%	36,0%	41,3%	48,4%
Исправка на вредноста /нето каматен приход	27,4%	32,8%	27,1%	29,2%	26,1%	42,8%	37,3%	18,0%
Нето каматен приход/просечна актива	3,8%	3,5%	3,7%	3,4%	4,1%	3,9%	3,8%	3,7%
Нето каматен приход/вкупни редовни приходи*	61,9%	66,3%	60,6%	65,0%	64,4%	69,5%	65,3%	65,5%
Нето каматен приход/некаматни расходи	92,1%	87,8%	112,1%	103,9%	71,8%	73,0%	58,0%	51,8%
Добивка/вкупни редовни приходи*	23,2%	12,1%	34,9%	24,3%	2,4%	-8,7%	-11,3%	-22,4%
Број на вработени	6.111	6.084	3.106	3.078	2.504	2.446	501	560
Добивка по вработен (во милиони денари)	0,6	0,3	1,1	0,7	0,0	-0,1	-0,2	-0,3
Број на банки кои прикажале добивка	12	11	3	3	6	5	3	3

*Забелешка: Вкупните редовни приходи се пресметани како збир од нето-каматните приходи, нето-приходите од провизии, останатите нето-финансиски приходи и другите редовни приходи.

Намалувањето на добивката, наспроти растот на активата на банките, придонесоа за намалување на стапката на поврат на активата (ROAA). Имено, на крајот на 2009 година, приносот на активата на банките беше повеќе од преполовен во однос на претходната година. Истовремено, стапката на поврат на капиталот (ROAE) значително се намали во однос на 2008 година и за првпат во изминатите неколку години се сведе на едноцифрено ниво. Во 2009 година, динамиката на показателот ROAE⁵¹ беше под негативно влијание

Графикон бр. 3.5.3
Динамика на компонентите коишто го сочинуваат ROAE

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

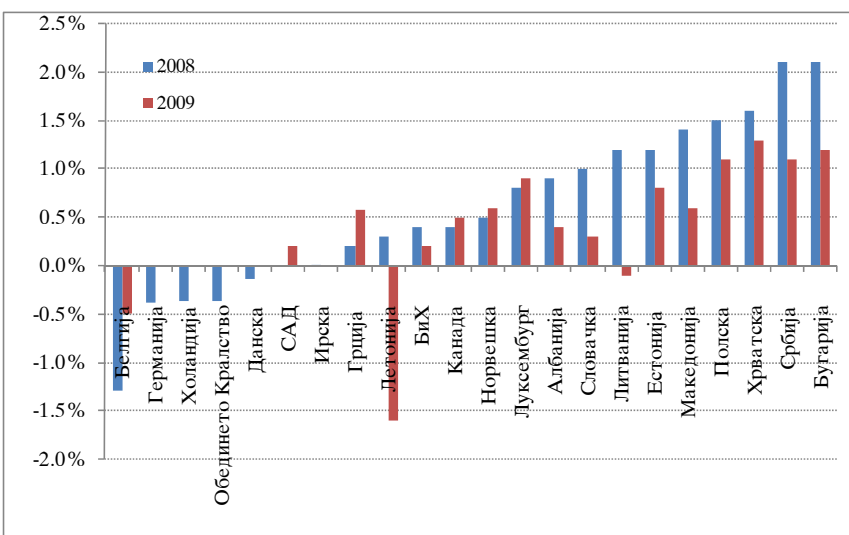
⁵¹ Стапката на поврат на просечните сопствени средства (ROAE) може да се прикаже на овој начин: $ROAE = \frac{P}{CR} * \frac{S}{S} * \frac{A}{A} * \frac{RWA}{RWA} = \frac{P}{S} * \frac{S}{RWA} * \frac{A}{CR} * \frac{RWA}{A} = PM * RWAturnover * L * RBAratio$ каде

што: P=добивка по оданочувањето; CR=просечен износ на капиталот и резервите; S=вкупни редовни приходи; A=просечна актива, RWA=актива пондерирана за ризик; PM=профитна маргина; RWAturnover=обрт на активата пондерирана за ризик; L=ливериџ или коефициент на задолженост и RBAratio=показател за нивото на преземен ризик.

на движењата на профитната маргина⁵², како и показателот за општото ниво на ризичност на банкарските активности. Имено, профитната маргина, за разлика од постојаниот пораст присутен до третиот квартал од 2008 година, на крајот на 2009 година забележа значително годишно намалување и се сведе на нивоата присутни пред 2005 година. Дополнителен негативен ефект на нивото на показателот РОАЕ во 2009 година имаше и порастот на општото ниво на ризичност на банкарските активности, изразено преку пораст на соодносот помеѓу активата пондерирани за ризици и просечната актива на банките.

Трендот на профитабилноста на банкарскиот систем на Република Македонија е идентичен со оној карактеристичен за банкарските системи на земјите од опкружувањето и останатите брзорастечки економии од Европа. За разлика од банкарските системи на развиените земји, коишто главниот удар врз профитабилноста, како последица на меѓународната економска криза, го почувствуваа во 2008 година, банкарските системи на овие земји се соочија со влошена профитабилност една година подоцна. Наспроти нагорниот тренд на стапката на поврат на активата на банкарските системи во развиените земји, во 2009 година, банкарските системи во брзорастечките економии забележаа намалување, па и негативни вредности на овој основен показател за нивото на профитабилноста. Основната причина за ваквиот тренд на профитабилноста во банкарските системи на брзорастечките економии е „временското задоцнување“ на негативните ефекти од глобалната економска криза, коишто во овие економии се пренесоа преку индиректните канали на трансмисија, пред сѐ преку негативните ефекти врз реалните сектори. Согласно со висината на показателот за повратот на активата, банкарскиот систем на Република Македонија се наоѓа во средниот дел на листата на анализирани брзорастечки економии, вклучително и земјите од опкружувањето. Од друга страна, споредбата на профитабилноста на домашните подружници на странски банки, со профитабилноста на нивните матични банки, упатува на пониско ниво на домашните банки (со исклучок на една).

Графикон бр. 3.5.4
Динамика на показателот РОАА по одделни земји

Извор: Извештајот за глобалната финансиска стабилност на ММФ, октомври 2009 година и интернет-страниците на централните банки на соодветните земји.
Забелешка: РОА во Холандија во 2009 година изнесува -0,02%, а во САД во 2008 година 0,0%.

⁵² Профитната маргина е пресметана како сооднос помеѓу добивката и вкупните редовни приходи.

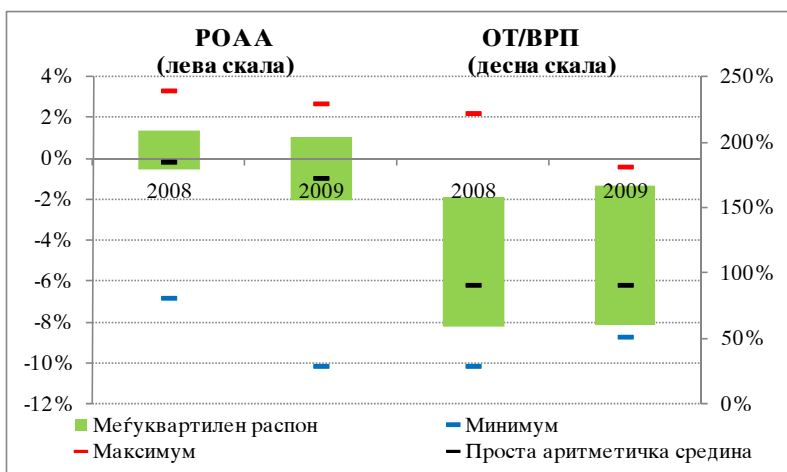
Во 2009 година продолжи трендот на влошување на оперативната ефикасност на банките, којшто започна на крајот на 2008 година. Во услови на годишен пораст на сите расходи, наспроти намалувањето на вкупните редовни приходи, значителен дел од приходите од редовните активности се искористи за покривање на расходите на банките. Притоа, сите показатели за соодносот меѓу одделните видови трошоци и вкупните редовни приходи забележаа влошување во однос на претходната година. Влошувањето на оперативната ефикасност се потврдува и преку намалената маргина на покриеност на некаматните расходи со нето каматниот приход. Во идниот период, значителен дел од напорите на банките за подобрување на профитабилната позиција би требало да бидат насочени кон подобра контрола и намалување на трошоците од работењето.

Порастот на исправката на вредноста, наспроти намалениот нето каматен приход, придонесе за пораст на делот од овие редовни приходи, којшто е потребен за апсорбирање на утврдените можни загуби од кредитното портфолио на банките. Имено на крајот на 2009 година, речиси една третина од остварениот нето каматен приход се „троши“ за покривање на исправката на вредноста за потенцијални кредитни загуби.

Постојат значителни разлики во нивото на профитабилност и ефикасност на одделните банки. Доколку се набљудува движењето на показателот за поврат на активата, разликите помеѓу одделните банки дополнително се продлабочуваат во 2009 година. Имено, на 31.12.2009 година се проширува меѓуквartilниот распон⁵³, како и разликата помеѓу банката со највисок и најнизок поврат на активата.

Притоа, проширувањето на меѓуквartilниот распон е особено поизразено на страната на негативните вредности на показателот. Од аспект на ефикасноста, и покрај проширувањето на меѓуквartilниот распон кај показателот за соодносот меѓу оперативните трошоци и вкупните редовни приходи, разликите помеѓу одделните банки се намалуваат и показателите по поединечни банки се приближуваат кон средната вредност на ниво на банкарскиот систем (притоа, позитивно се оценува намалувањето на највисоката вредност на овој основен показател за оперативната ефикасност на банките во однос на 2008 година, но негативно се оценува зголемувањето на најниското ниво на показателот во истиот период).

Графикон бр. 3.5.5
Дисперзија на показателот за поврат на активата (РОАА) и показателот за оперативни трошоци/вкупни редовни приходи (ОТ/ВРП)

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

⁵³ Дефиниција за меѓуквartilен распон е дадена во делот 3.2 Ликвидносен ризик.

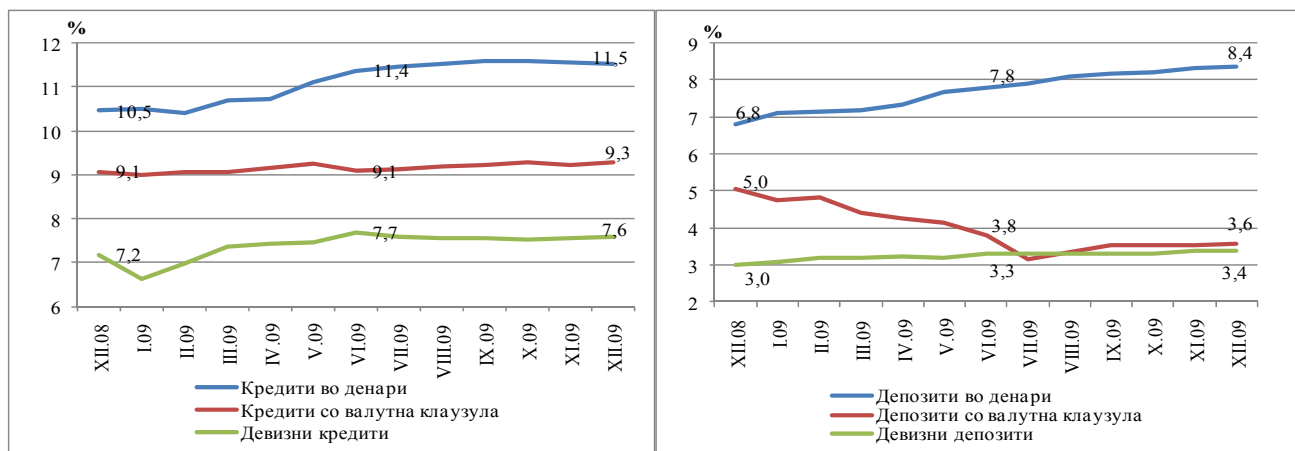
3.5.2 Профитабилност на одделните групи банки

Влошената профитабилност во 2009 година беше карактеристична за сите три групи банки. Единствено групата големи банки ја заврши 2009 година со позитивен финансиски резултат, којшто е помал за 35,2% во однос на минатогодишниот. Групата средни банки прикажа загуба од 355 милиони денари, наспроти позитивниот финансиски резултат од 104 милиони денари остварен во претходната година. Порастот на исправката на вредноста и оперативните трошоци, наспроти намалените нето-приходи од провизии и другите редовни приходи, беа заедничките фактори коишто условија значителен пад на добивката кај групата големи банки и загуба кај групата средни банки. Дополнително негативно влијание на профитабилноста кај групата големи банки имаа намалените вонредни приходи. Зголемените оперативни трошоци, наспроти намалените нето-приходи од провизии и вонредни приходи беа основните фактори за загубата на групата мали банки, којашто беше речиси двојно поголема (за 99,7%) од загубата во 2008 година (анекс бр. 3 - Биланс на успех на ниво на банкарскиот систем).

3.5.3. Движење на каматните стапки и каматниот распон

Во 2009 година движењето на каматните стапки на банките беше под влијание на промените на монетарната политика и согледувањата на банките за ризиците во економијата и во нивното работење. Притоа, согласно со реакцијата на банките, главно се извојуваат два периоди во текот на годината. Во првата половина од годината каматните стапки бележат претежно нагорен тренд, пред сѐ како реакција на продлабочените ефекти од глобалната економска криза, согледувањата за зголемените ризици и соодветните мерки на монетарната политика во правец на нејзино затегнување. Во втората половина на 2009 година, во услови на постепено стабилизирање на очекувањата на банките за идните движења на домашната и глобалната економска сцена, како и умерено олабавување на монетарната политика (коешто започна на крајот на годината) се забележува стабилизирање на нивото на каматните стапки, па и нивно надолно придвижување кај одредени типови кредити и депозити.

Графикон бр. 3.5.6.
Движење на каматните стапки на кредитите и депозитите на банките

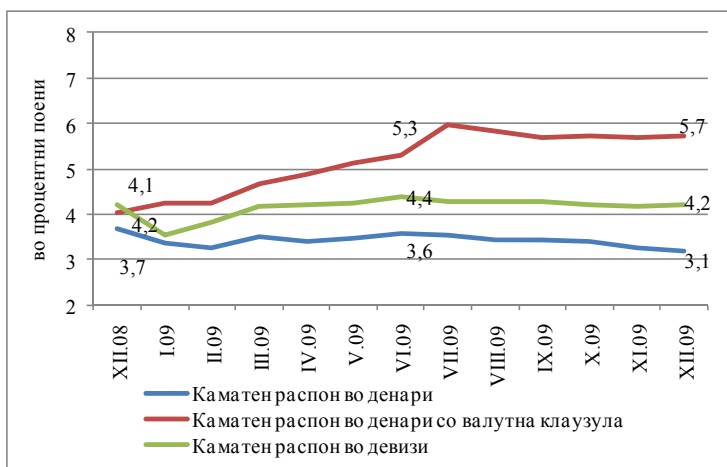
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

Во 2009 година, најизразен нагорен тренд манифестираа каматните стапки на денарските кредити, наспроти релативно помалото зголемување на каматните стапки на девизните кредити и релативно стабилното ниво на каматните стапки на кредитите со валутна клаузула. Ваквата динамика на каматната стапка на кредитите во домашна валута во одреден дел беше под влијание на порестриктивниот курс на монетарната политика во овој период. Свое влијание има и највисокото ниво на ризичност на кредитното портфолио на банките во денари што значи и повисока премија за ризик во структурата на каматните стапки.

И на страната на изворите на финансирање, најизразен пораст забележа цената на депозитното јадро во денари, наспроти релативно стабилното ценовно ниво на неговата девизна компонента и надолниот тренд на цената на депозитите со валутна клаузула. Порастот на каматните стапки на депозитите (пред сѐ денарските) главно беше под влијание на стимулативната каматна политика на банките насочена кон задржување на постојните и привлекување нови штедачи. Одредено влијание за дестимулативната каматна политика на банките во однос на депозитите со валутна клаузула, во втората половина од 2009 година имаше промената на стапките на задолжителна резерва од страна на НБРМ⁵⁴.

Во 2009 година се зголемуваат разликите помеѓу каматните распони во денари, девизи и со валутна клаузула, наспроти релативно блиските нивоа присутни на крајот на претходната година. Проширувањето на разликата помеѓу каматните стапки на кредитите и депозитите во денари со девизна клаузула се должи на изразениот надолен тренд на каматната стапка на депозитите со валутна клаузула, во услови на релативно стабилна каматна стапка на кредитите со валутна клаузула. Истовремено, каматниот распон е највисок токму кај овој тип кредити и депозити. Наспроти тоа, во услови на релативно усогласени поместувања на каматните стапки на кредитите и депозитите во девизи, каматниот распон во девизи прикажа стабилност. Стеснувањето на распонот во денари во голема мера е одраз на постимулативната каматна политика на банките за штедење во денари, особено во втората половина од 2009 година кога се стабилизира и растот на каматите за денарските кредити.

**Графикон бр. 3.5.7.
Движење на каматниот распон**

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁵⁴ Во мај 2009 година беше извршена промена на Одлуката за задолжителна резерва со која стапките на задолжителна резерва се зголемија од 10% на 11,5% за обврските во странска валута за јулскиот период на исполнување (односно 13% почнувајќи од августовскиот период на исполнување) и од 10 на 20% за денарските обврски со валутна клаузула.

II. БАНКАРСКА СУПЕРВИЗИЈА ВО 2009

1. Законска рамка на банкарската супервизија

Законската рамка за банките беше комплетирана во 2008 година, кога започна и примената на поголем дел од новата регулатива. Одредени сегменти од неа, особено оние коишто бараа поголеми прилагодувања на системите на банките имаа одложена примена (во 2009 година, а еден мал дел и во 2010 година).

Со оглед на генерално комплетираната регулатива за банките, активностите на НБРМ во доменот на унапредување на законската рамка на банките во 2009 година, беа насочени кон:

1. изработка на посебни подзаконски акти коишто се однесуваат на:
 - начинот и постапката на воспоставување и примена на програмата на банка за спречување перење пари и финансирање на тероризам, и
 - методологијата за утврдување исправка на вредноста и за издвојување посебна резерва од страна на Македонската банка за поддршка на развојот.
2. измени и дополнувања на подзаконските акти заради соодветно унапредување и усовршување на постојната подзаконска регулатива, коишто се однесуваат на:
 - методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот и
 - управувањето со ликвидносниот ризик.

1.1 . Програма на банка за спречување перење пари и финансирање на тероризмот

Имајќи го предвид значењето на банкарскиот систем во борбата против спречувањето перење пари и финансирање на тероризмот, а со цел да се обезбедат услови за ефикасна примена на одредбите на Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело и финансирање на тероризам, од страна на сите банки во земјата, во јули 2009 година беше донесена **Одлуката за начинот и постапката за воспоставување и примена на програмата на банка за спречување перење пари и финансирање на тероризмот**. Со оваа одлука детално се утврдува начинот на примена мерките и дејствијата за спречување перење пари и финансирање на тероризмот, при што се поаѓа од природата на активностите коишто ги вршат банките и нивните карактеристики.

Со Одлуката се пропишуваат следниве позначајни аспекти на мерките и дејствијата за спречување перење пари и финансирање тероризам:

- Детално утврдување на начинот на анализа на клиентот и формирање профил на ризик за секој клиент во рамките на којшто се утврдува нивото на ризик од перење пари и финансирање тероризам поврзано со тој клиент;
- Вршење засилена анализа за одделни клиенти или видови деловен однос (политички изложени лица, кореспондентски банки, приватно банкарство, клиенти кои не се физички присутни при склучувањето или одвивањето на деловниот однос и слично);

- Утврдување на документите и податоците коишто банката е должна да ги чува;
- Точно утврдување на задачите и одговорностите на одговорното лице за спречување перење пари и финансирање тероризам;
- Воспоставување и примена на ефикасен план за обука на вработените во банката за сите значајни аспекти на перењето пари и финансирањето на тероризмот;
- Вклучување на активностите за ревизија на процесот на спречување перење пари и финансирање тероризам во годишниот план на ревизии на Службата за внатрешна ревизија.

1.2. Методологијата за утврдување исправка на вредноста и за издвојување посебна резерва од страна на Македонската банка за поддршка на развојот

Согласно со новиот Закон за Македонската банка за поддршка на развојот, Народната банка пропиша методологија за исправката на вредноста, односно за издвојување посебна резерва за оваа банка, имајќи го предвид нејзиниот специфичен статус и задачи.

Основата на начинот на утврдување и издвојување исправка на вредноста и посебна резерва за билансите и вонбилансите побарувања на Македонската банка за поддршка на развојот, произлегува од постојната регулатива за управување со кредитниот ризик од страна на банките во Република Македонија, којашто ја вклучува и методологијата за утврдување на исправката на вредноста. Оваа регулатива поаѓа од прифатените меѓународни принципи и практика во овој домен и се темели на меѓународните стандарди за сметководство и за известување. Имајќи ги предвид карактеристиките и природата на работа на Македонската банка за поддршка на развојот, со посебната методологија за утврдување и издвојување исправка на вредноста од страна на оваа банка се определени одредени разлики во однос на останатите банки. Имено, оваа методологија предвидува издвојувањето на исправката на вредноста, односно посебната резерва, да се врши само на поединечна основа.

1.3. Измени на методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот

Имајќи ја предвид определбата на НБРМ за примена на Новата базелска капитална спогодба (Базел 2), во февруари 2009 година беа извршени измени и дополнувања на постојната методологија за утврдување на адекватноста на капиталот. Со овие измени се дефинира начинот на утврдување на потребниот капитал за покривање на оперативниот ризик.

Согласно со оваа регулатива, банките имаат право да изберат помеѓу два пристапа за утврдување на капиталот потребен за покривање на оперативниот ризик, и тоа: пристапот на базичен индикатор и стандардизираниот пристап. Овие два пристапа се разликуваат според нивото на софистицираност на начинот на утврдување на потребниот капитал за покривање на оперативниот ризик. При пресметките, кај двата пристапа се поаѓа од утврдување на т.н. базичен индикатор, што подразбира поврзување на големината на оперативниот ризик со остварените приходи и расходи на банката од редовното работење. За потребите на стандардизираниот пристап, банката е должна да го подели своето работење во осум деловни линии (финансирање правни лица, тргување и продажба, банкарство на мало, комерцијално банкарство, платен промет и порамнување, услуги како агент, управување со актива и брокерски услуги на мало), при што базичниот индикатор се утврдува врз основа на приходите

и расходите од редовното работење на банката за секоја одделна деловна линија каде што тие настанале. Со оглед на разликите во нивото на ризичност и можноста за остварување загуби кај одделни активности што ги врши банката, ваквата поделба на работењето на банките на осум деловни линии овозможува посоодветно поврзување на нивото на ризик и нивото на потребен капитал. Исто така, за разлика од пристапот на базичен индикатор, чијашто примена не е условена со исполнување одредени критериуми, банката може да го користи стандардизираниот пристап само доколку исполнува низа критериуми, како што се: поделба на активностите по деловни линии според утврдени принципи и донесување соодветна политика; обезбедување целосно документиран систем за управување со оперативниот ризик; редовна независна проверка на системот за управување со оперативниот ризик од страна на службата за внатрешна ревизија и/или друштво за ревизија и слично.

Согласно со планот на активностите на НБРМ за воведување на Новата капитална спогодба (подетално во текстот во рамка), изменетата методологија за утврдување на адекватноста на капиталот којашто го вклучува и потребниот капитал за покривање на оперативниот ризик ќе почне да се применува од 31.12.2011 година.

Покрај претходната новина којашто е воведена во методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот, во текот на 2009 година е извршено и поточно регулирање на статусот на договорите за хибридни капитални инструменти и субординирани инструменти, склучени пред стапувањето во сила на постојната методологија.

1.4. Измени на методологијата за управување со ликвидносниот ризик

Одлуката за управување со ликвидносниот ризик беше донесена во 2008 година, но започна да се применува во февруари 2009 година. Согласно со оваа одлука, банките се должни да утврдуваат и да почитуваат минимални стапки на ликвидност, еднакви на 1. Стапките на ликвидност се пресметуваат како сооднос помеѓу средствата и обврските (одделно во денари и во девизи) коишто достасуваат во рочните блокови до 30 и до 180 дена. При утврдувањето на обврските за потребите на овие стапки на ликвидност, се зема во предвид нивото на концентрација кај депозитите кај секоја банка. Во текот на 2009 година беа извршени измени во методологијата за утврдување на стапките на ликвидност, со коишто се овозможи банките да ги вклучуваат своите пласмани во инструментите на монетарната политика на Народната банка (со исклучок на задолжителната резерва во девизи) во пресметките за потребите на стапките на ликвидност, или во денари или во девизи.

Активности за примена на Новата капитална спогодба (Базел 2)

Заради соодветно спроведување на Новата капитална спогодба (Базел 2) и Европската директива за основањето и работењето на кредитните институции, НБРМ изработи план за нивна постепена примена во домашната регулатива. Имајќи ги предвид природата и карактеристиките на банкарскиот систем на РМ, целите на НБРМ се во почетниот период да се овозможи примена на стандардизирани пристапи за утврдување на потребниот капитал за покривање на кредитниот, пазарниот и оперативниот ризик. Согласно со планот, во текот на претходните неколку години е донесена дел од регулативата втемелена на Базел 2, и тоа:

- Во март 2008 година започна да се применува новата Одлука за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот на банките во РМ. Оваа одлука предвидува примена на стандардизираниот пристап за утврдување на потребниот капитал за покривање на пазарниот ризик, додека утврдувањето на потребниот капитал за покривање на кредитниот ризик поаѓа од стандардите пропишани во Базел 1;
- На почетокот на 2009 година беше регулирана обврската на банките за утврдување потребен капитал за покривање на оперативниот ризик, преку примена на еден од двата поедноставни пристапи - пристапот на базичен индикатор или стандардизираниот пристап. Оваа регулатива ќе почне да се применува од 31.12.2011 година;
- Во текот на претходните години, НБРМ спроведе неколку активности коишто овозможуваат примена на принципите дефинирани во вториот столб на Базел 2. Со прифаќањето на пристапот заснован на ризици, банките и НБРМ се должни да ја оценуваат изложеноста на сите материјални ризици и доколку е потребно, да издвојуваат соодветен износ на потребен капитал. Исто така, новата Одлука за управување со ризиците воведува дополнителни стандарди и принципи за ефикасно управување со сите материјални ризици. Со оваа одлука, почнувајќи од 2010 година, се воведува и обврската за банките за воведување интерни процеси за оцена на адекватноста на капиталот (ИСААР).
- Со донесувањето на регулативата за објавување соодветни податоци од страна на банките, НБРМ започна со примена на третиот столб. Банките се должни на редовна основа да објавуваат податоци за работењето, акционерите, адекватноста на капиталот, системите и процесот за управување со ризиците, корпоративно управување и слично (еден дел од оваа регулатива започна да се применува на 31.12.2007, додека останатиот дел на 01.01.2009 година).

Покрај активностите спроведени во претходните години, за наредниот период се планирани следниве активности:

- Во текот на 2010 година ќе се регулира стандардизираниот пристап за утврдување на потребниот капитал за покривање на кредитниот ризик. Заради соодветно прилагодување на банките кон новите методи за пресметка на адекватноста на капиталот, оваа регулатива ќе почне да се применува на 31.12.2011 година;
- По примената на стандардизираниите пристапи за утврдување на потребниот капитал, НБРМ ќе започне со изработка и донесување методологија за примена на напредните пристапи. Намерата на НБРМ е примената на напредните пристапи за утврдување на потребниот капитал да не започне пред 2013 година.

2. Активности на банкарската супервизија

2.1. Лиценцирање - издавање дозволи и согласности на банките и штедилниците

Во текот на 2009 година, НБРМ продолжи со извршување на своите редовни активности во доменот на лиценцирањето на банките и штедилниците и притоа ги издаде следниве дозволи и согласности:

Вид на дозвола/согласност	издадени	одбиени	запрени
Банки			
Измена и/или дополнување на статут	22	/	/
Издавање согласност за отпочнување со вршење финансиски активности	1	1	1
Именување членови на Надзорен одбор	15	/	1
Именување членови на Управен одбор	23	/	3
Промена на седиште на банка	4	/	/
Стекнување акции во банка чиј збирен номинален износ е или надминува 5%, 10%, 20%, 33%, 50% и 75% од вкупниот број акции, односно од вкупниот број издадени акции со право на глас	1	/	1
Увид во записник	11	1	1
Вкупно (банки)	77	2	7
Штедилници			
Преобразба на штедилница во банка	/	2	/
Престанување со работа	1	/	/
Измена на договор/изјава на друштво	7	/	/
Именување управител/директор	4	/	/
Увид во записник	2	/	/
Вкупно (штедилници)	14	2	/

2.1. Супервизија на работењето на банките и штедилниците

Во текот на 2009 година беа извршени вкупно триесет и девет непосредни контроли на работењето на банките и штедилниците во Република Македонија. Од нив, тринаесет беа контроли на ризиците, додека дваесет и шест беа контроли на усогласеноста на работењето со прописите. НБРМ продолжи да ги спроведува редовните месечни контроли на штедилниците, од аспект на истакнувањето на ажурираните списоци на штедни влогови, и во текот на 2009 година.

Контролите на ризиците се вршат според интерна методологија на НБРМ за процена на ризиците, којашто се темели на збирните профили на ризик утврдени врз основа на оцената на нивото на изложеност на одделните ризици и начинот на управување со нив. Согласно со овој пристап, приоритет во спроведувањето на непосредните контроли имаат материјалните ризици на коишто се изложени банкарските институции во своето работење.

Од спроведените контроли на ризиците во 2009 година, четири беа целосни, додека девет беа со делумен карактер. Целта на спроведените целосни теренски контроли на ризиците беше утврдување на сигурноста, стабилноста, ризичноста и усогласеноста на банките и штедилниците со прописите, преку оцена на системот на воспоставените внатрешни контроли, соодветноста на воспоставените системи за управување со ризиците, како и ефикасноста на системот на корпоративното управување. Целта на четири од деветте спроведени делумни контроли на ризиците беше оцена на воспоставените системи на мерење и следење на кредитниот ризик заради утврдување на евентуалното влијание на светската економска криза врз квалитетот на кредитното портфолио на банките. Останатите пет делумни контроли на ризиците во центарот на своето внимание го имаа управувањето со ризикот од несоодветност на информативните системи на банките.

Од извршените целосни теренски контроли на ризиците може да се заклучи дека банките главно соодветно ги мерат загубите од одобрените кредити и дека солвентноста и ликвидноста на контролираните банки не е загрозна. Меѓутоа, кај контролираните банки беа утврдени одредени слабости во начинот на функционирањето на системите на внатрешни контроли, управувањето со ризиците и корпоративното управување. Спроведените контроли од делумен карактер со кои се вршеше оцена на управувањето со кредитниот ризик покажаа дека банките презеле активности за унапредување на системите за управување со овој ризик. Но и покрај тоа, беа утврдени одредени слабости во делот на интерните политики и процедури коишто претставуваат основа за управување со овој ризик. Исто така беа утврдени пропусти во процесот на мерење на кредитните загуби од изложеностите на кредитен ризик, како и во начинот на спроведување на стрес-тестирањето. Делумните контроли коишто во својот примарен фокус ја имаа информативната сигурност на банките покажаа одредени слабости во поглед на соодветноста на системите за управување со ревизорски траги, кадровска екипираност на организациските делови на информациската технологија и договорите склучени со друштвата за услуги на банката за информативен систем коишто не се во целост усогласени со соодветните барања на регулативата.

Согласно со спроведените контроли на усогласеноста на работењето со прописите, најмногу неусогласености има со Законот за заштита на потрошувачите, Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело и финансирање на тероризам и одредени аспекти од регулативата којашто го уредува вршењето на платниот промет со странство.

Промените во регулаторната рамка што настанаа во текот на 2008 година во делот на управувањето со кредитниот ризик и воведувањето нова методологија за евидентирање и вреднување на сметководствените ставки и за подготовка на финансиските извештаи, ја наметнаа потребата за оценка на примената на одредени позначајни аспекти од оваа регулатива, особено за оние коишто би можеле да предизвикаат позначителни финансиски ефекти во билансите на банките или значителни измени во системите на банките. Во таа насока, во втората половина на 2009 година беа спроведени увиди кај дванаесет банки. Притоа беше извршена проверка и на процесите во банките за управување со кредитниот ризик, од аспект на класификацијата на побарувањата и утврдувањето на исправката на вредноста и посебната резерва. Врз основа на контролите, може да се заклучи дека главно не се забележани позначителни отстапувања од регулативата за сметководство и финансиско известување.

2.1. Корективни активности преземени кон банките и штедилниците

Во рамките на своите законски овластувања, а со цел да се одржат стабилноста и сигурноста на одделните банкарски институции и на банкарскиот систем во целина, НБРМ презеде корективни активности кон банките и штедилниците кај коишто се утврдени незаконности, неправилности и неуредности во работењето. Притоа, во текот на 2009 година, од страна на НБРМ беа изречени две писмени предупредувања кон една банка и една штедилница, три препораки кон три банки и беа склучени два меморандума со две банки. Изречени беа и пет решенија со мерки кон две банки, една штедилница и еден акционер на банка.

Како резултат на утврдено непочитување на Законот за банките и соодветните подзаконски прописи, во текот на 2009 година беа водени осум постапки за посредување кон седум банки и одговорните лица во банките и други лица сторители на прекршок и кон една штедилница и нејзините одговорни лица. Како последица на неуспешноста на две постапки за посредување во две банки, беа поднесени три барања за поведување прекршочна постапка кон лицата со посебни права и одговорности во тие банки, а како последица на неуспешност на една постапка за порамнување беше поднесено барање за поведување прекршочна постапка кон одговорното лице во една банка. Во анексот бр. 22 е даден детален преглед на писмените предупредувања и препораки изречени од страна на НБРМ во текот на 2009 година.

Во текот на 2009 година, беше издадена претходна согласност за престанување со работа на една штедилница, £ беше укината дозволата за основање и беше утврдено дека се исполнети условите за спроведување ликвидациска постапка. Притоа, до денот на уписот на ликвидаторот во трговскиот регистар, на штедилницата £ беше забрането да ги врши сите активности, освен наплата на побарувања, при што беа овластени вработени од НБРМ да вршат верификација на налезите за исплата од сметката на штедилницата.

Покрај постапките за посредување и поведените прекршочни постапки за неусогласености со Законот за банките, согласно со законските овластувања, НБРМ спроведува постапки за порамнување и поведува прекршочни постапки кон банки и штедилници и според Законот за девизно работење, Законот за заштита на потрошувачите при договори за потрошувачки кредити и Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело и финансирање на тероризмот. Врз оваа основа, во текот на 2009 година, беа спроведени вкупно 126 постапки за порамнување со сторители на прекршоци кај банки и штедилници. Од спроведените постапки за порамнување, 107 се успешно спроведени, додека 19 имале неуспешен исход, поради што се поднесени барања за поведување прекршочна постапка.

АНЕКСИ

Анекс бр.1

Споредбени показатели за активноста на кредитните институции во Република Македонија и одредени земји членки на Европската унија

Земја	Број на кредитни институции*	Број на жители на кредитна институција	Број на деловни единици	Број на жители на деловна единица	Број на ПОС терминали на милион жители	Број на АТМ терминали на милион жители	Број на вработени	Херфинадал индекс	ЦР5 (актива)
Македонија	18	112.364	428	4.726	12.132	411	6.084	1.637	77,4%
Бугарија	30	255.333	6.080	1.260	7.049	667	34.930	834	57,3%
Грција	66	170.015	4.095	2.740	33.059	692	66.165	1.172	69,5%
Словенија	24	85.000	698	2.923	18.384	848	12.284	1.268	59,1%
Словачка	26	207.923	1.258	4.297	6.015	416	20.598	1.197	71,5%
Полска	712	53.534	12.914	2.952	5.571	356	188.969	562	44,2%
Романија	43	498.698	7.375	2.908	3.769	431	71.622	922	54,0%
Естонија	17	78.882	257	5.218	17.846	692	6.144	3.120	94,8%
Чешка	54	193.130	1.993	5.233	5.537	327	39.882	1.000	62,0%
Италија	818	73.214	34.139	1.754	22.283	914	340.463	344	33,0%
Холандија	302	54.437	3.421	4.806	19.232	526	116.000	2.168	86,8%
Белгија	105	101.162	4.316	2.461	11.759	1.456	65.246	1.877	80,8%
Германија	1.989	41.287	39.531	2.077	7.221	968	685.550	191	22,7%
Шпанија	362	125.948	46.065	990	31.162	1.353	276.497	497	42,4%
Франција	728	88.077	39.634	1.618	21.469	832	492.367	681	51,2%
Унгарија	197	50.954	3.515	2.856	6.055	460	43.640	822	54,5%
Малта	23	17.913	111	3.712	21.568	395	3.915	1.236	72,8%
Австрија	803	10.391	4.243	1.967	12.801	916	78.754	454	39,0%
Шведска	182	50.654	2.025	4.553	21.263	305	50.115	953	61,9%
Велика Британија	391	156.079	12.514	4.877	17.942	1.047	495.917	412	36,5%
ЕУ 27	8.510	58.550	238.117	2.092	16.314	855	3.335.210	1.120	59,6%

*Податоците се однесуваат на сите кредитни институции во финансиските системи на земјите, освен за Македонија се однесуваат исклучиво на банките.

Извор: НБРМ, податоци доставени од страна на банките во РМ, Европска централна банка, извештај: Структурни показатели за банкарскиот систем на Европската унија, публикуван на 15.01.2010 година. Податоците за Македонија се со состојба 31.12.2009 година, додека податоците за останатите земји се со состојба 31.12.2008 година.

БИЛАНСНА СОСТОЈБА - АКТИВА

Анекс бр. 2

во милиони денари

АКТИВА	Група големи банки	Група средни банки	Група мали банки	Вкупно
ГОТОВИНА И СРЕДСТВА НА СМЕТКИ ВО НБРМ	21.664	9.245	1.315	32.224
ФИНАНСИСКИ СРЕДСТВА ЗА ТРГУВАЊЕ	582	568	0	1.151
ДЕРИВАТИ ЗА ТРГУВАЊЕ ПО ОБЈЕКТИВНА ВРЕДНОСТ	15	0	0	15
ФИНАНСИСКИ СРЕДСТВА ПО ОБЈЕКТИВНА ВРЕДНОСТ ПРЕКУ БИЛАНСОТ НА УСПЕХ	0	0	0	0
ВГРАДЕНИ ДЕРИВАТИ И ДЕРИВАТНИ СРЕДСТВА ЧУВАНИ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО РИЗИК	0	0	0	0
ФИНАНСИСКИ СРЕДСТВА ЧУВАНИ ДО ДОСПЕВАЊЕ	4.154	1.597	1.014	6.764
ФИНАНСИСКИ СРЕДСТВА РАСПОЛОЖЛИВИ ЗА ПРОДАЖБА	14.139	6.474	1.665	22.278
ПЛАСМАНИ КАЈ ЦЕНТРАЛНАТА БАНКА	0	0	0	0
ПЛАСМАНИ ВО ФИНАНСИСКИ ДРУШТВА	23.245	6.062	4.547	33.854
ПЛАСМАНИ ВО НЕФИНАНСИСКИ СУБЈЕКТИ	109.591	44.730	2.807	157.128
ПОБАРУВАЊА ВРЗ ОСНОВА НА КАМАТИ	753	484	39	1.277
ВЛОЖУВАЊА ВО ПРИДРУЖЕНИ ДРУШТВА, ПОДРУЖНИЦИ И ЗАЕДНИЧКИ ВЛОЖУВАЊА	180	0	252	431
ОСТАНАТА АКТИВА	1.060	659	120	1.840
ПРЕЗЕМЕНИ СРЕДСТВА ВРЗ ОСНОВА НА НЕНАПЛАТЕНИ ПОБАРУВАЊА	1.830	968	426	3.223
НЕМАТЕРИЈАЛНИ СРЕДСТВА	293	407	142	842
ОСНОВНИ СРЕДСТВА (НЕДВИЖНОСТИ И ОПРЕМА)	3.913	2.867	924	7.705
НЕТЕКОВНИ СРЕДСТВА КОИ СЕ ЧУВААТ ЗА ПРОДАЖБА	0	0	58	58
КОМИСИОНО РАБОТЕЊЕ	-19	-2	-226	-246
НЕПРИЗНАЕНА ЗАГУБА ПОРАДИ ОШТЕТУВАЊЕ	0	0	0	0
ВКУПНА АКТИВА (НЕТО)	181.398	74.062	13.082	268.543

БИЛАНС НА СОСТОЈБА - ПАСИВА

во милиони денари

ПАСИВА	Група големи банки	Група средни банки	Група мали банки	Вкупно
ОБВРСКИ ЗА ТРГУВАЊЕ И ФИНАНСИСКИ ОБВРСКИ ПО ОБЈЕКТИВНА ВРЕДНОСТ ПРЕКУ БИЛАНСОТ НА УСПЕХ ОПРЕДЕЛЕНИ КАКО ТАКВИ ПРИ ПОЧЕТНОТО ПРИЗНАВАЊЕ	1	0	0	1
ДЕРИВАТНИ ОБВРСКИ ЧУВАНИ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО РИЗИК	0	0	0	0
ДЕПОЗИТИ НА ФИНАНСИСКИ ДРУШТВА	8.623	9.185	222	18.031
ДЕПОЗИТИ ПО ВИДУВАЊЕ НА НЕФИНАНСИСКИ ДРУШТВА	50.909	14.283	2.495	67.687
КРАТКОРОЧНИ ДЕПОЗИТИ НА НЕФИНАНСИСКИ ДРУШТВА	73.024	22.168	1.928	97.120
ДОЛГОРОЧНИ ДЕПОЗИТИ НА НЕФИНАНСИСКИ СУБЈЕКТИ	16.000	6.557	512	23.069
ИЗДАДЕНИ ДОЛЖНИЧКИ ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ	630	300	0	930
ОБВРСКИ ПО КРЕДИТИ	5.956	10.147	2.043	18.146
КОМПОНЕНТА НА ОБВРСКИ ПО ОСНОВ НА ХИБРИДНИ ИНСТРУМЕНТИ	0	184	0	184
СУБОРДИНИРАНИ ОБВРСКИ И КУМУЛАТИВНИ ПРИОРИТЕТНИ АКЦИИ	4.468	1.223	0	5.691
ОБВРСКИ ВРЗ ОСНОВА НА КАМАТИ	962	548	61	1.571
ОСТАНАТИ ОБВРСКИ	1.402	610	93	2.105
ПОСЕБНА РЕЗЕРВА И РЕЗЕРВИРАЊА	641	109	9	760
КАПИТАЛ И РЕЗЕРВИ	16.587	8.418	5.604	30.609
ТЕКОВНА ДОБИВКА*	2.195	331	113	2.639
ВКУПНА ПАСИВА	181.398	74.062	13.082	268.543

* Претставува збир на финансискиот резултат на оние банки кои оствариле добивка. Вкупната остварена загуба кај одделни банки е одбитна ставка од позицијата капитал и резерви.

БИЛАНС НА УСПЕХ

Анекс бр. 3

во милиони денари

БИЛАНС НА УСПЕХ	Група големи банки	Група средни банки	Група мали банки	Вкупно
ПРИХОДИ ОД КАМАТИ	12.668	5.769	694	19.131
РАСХОДИ ЗА КАМАТИ	-5.834	-2.437	-165	-8.436
НЕТО ПРИХОДИ ОД КАМАТИ	6.833	3.333	529	10.695
НЕТО ПРИХОДИ ОД ПРОВИЗИИ И НАДОМЕСТОЦИ	2.192	787	134	3.113
НЕТО ПРИХОДИ ОД ТРГУВАЊЕ	274	31	6	311
НЕТО ПРИХОДИ ОД ДРУГИ ФИНАНСИСКИ ИНСТРУМЕНТИ ЕВИДЕНТИРАНИ ПО ОБЈЕКТИВНА ВРЕДНОСТ	0	0	0	0
НЕТО ПРИХОДИ ОД КУРСНИ РАЗЛИКИ	461	264	25	750
ОСТАНАТИ ПРИХОДИ ОД ДЕЈНОСТА	1.117	293	134	1.544
ЗАГУБИ ПОРАДИ ОШТЕТУВАЊЕ - ИСПРАВКА НА ВРЕДНОСТА НА ФИНАНСИСКИТЕ СРЕДСТВА	-2.803	-1.322	-129	-4.254
ЗАГУБИ ПОРАДИ ОШТЕТУВАЊЕ НА НЕФИНАНСИСКИ СРЕДСТВА	-94	-60	0	-154
ТРОШОЦИ ЗА ВРАБОТЕНИТЕ	-2.245	-1.465	-355	-4.064
АМОРТИЗАЦИЈА	-559	-410	-84	-1.053
ОСТАНАТИ РАСХОДИ НА ДЕЈНОСТА	-2.958	-1.782	-421	-5.161
ДОБИВКА (ЗАГУБА) ПРЕД ОДАНОЧУВАЊЕ	2.219	-332	-161	1.725
ДАНОК НА ДОБИВКА	-24	-22	-3	-50
ТЕКОВНА ДОБИВКА/ЗАГУБА	2.195	-355	-164	1.676

Анекс бр.4

Структура на кредитите на нефинансиските лица

во милиони денари

Датум	Опис	Вкупно	Вкупно		Претпријатија		Население		Други клиенти	
			Денарски	Девизни	Денарски	Девизни	Денарски	Девизни	Денарски	Девизни
31.12.2008	Достасани кредити	1.907	1.403	504	1.025	470	377	34	1	1
	Краткорочни кредити	52.165	42.827	9.337	26.954	9.288	15.798	13	76	37
	Долгорочни кредити	102.501	75.400	27.101	32.810	22.745	42.458	4.036	131	320
	Нефункционални кредити	11.335	9.848	1.487	6.280	1.237	3.295	245	272	5
	Вкупни кредити	167.908	129.478	38.430	67.069	33.739	61.928	4.328	480	363
	Исправка на вредноста	-13.636								
	Вкупни нето кредити	154.272								
31.12.2009	Достасани кредити	2.414	2.087	327	984	309	1.099	18	4	0,3
	Краткорочни кредити	39.229	30.996	8.233	25.858	8.221	5.100	8	38	4
	Долгорочни кредити	116.290	89.930	26.360	36.913	22.851	52.875	3.325	142	184
	Нефункционални кредити	15.777	11.456	4.321	6.244	3.889	5.151	432	60	0
	Вкупни кредити	173.710	134.468	39.242	70.000	35.270	64.225	3.783	244	189
	Исправка на вредноста	-16.054								
	Вкупни нето кредити	157.128								
Пораст 31.12.2009/ 31.12.2008	Апсолутен пораст на кредитите	5.802	4.991	812	2.930	1.530	2.297	-545	-237	-174
	Пораст во %	3,5%	3,9%	2,1%	4,4%	4,5%	3,7%	-12,6%	-49,3%	-47,9%
	Структура на порастот		86,0%	14,0%	50,5%	26,4%	39,6%	-9,4%	-4,1%	-3,0%

Анекс бр. 5

Структура на вложувањата во хартии од вредност

во милиони денари

Реден број	Опис	Износ во милиони денари		Структура (во %)		Годишна промена 31.12.2009/31.12.2008		
		31.12.2008	31.12.2009	31.12.2008	31.12.2009	Апсолутна промена	Во проценти	Учество во промената
1.	Должнички хартии од вредност (1.1.+1.2.)	27.496	29.664	95,5%	96,8%	2.168	7,9%	118,2%
1.1.	Инструменти на пазарот на пари	20.798	24.036	72,2%	78,4%	3.237	15,6%	176,5%
	-Благајнички записи на НБРМ	17.437	15.846	60,5%	51,7%	-1.591	-9,1%	-86,8%
	-Државни записи	3.362	8.190	11,7%	26,7%	4.828	143,6%	263,3%
1.2.	Обврзници (1.2.1.+1.2.2.+1.2.3.)	6.698	5.628	23,3%	18,4%	-1.069	-16,0%	-58,3%
1.2.1.	Обврзници издадени од државата	5.803	4.639	20,1%	15,1%	-1.164	-20,1%	-63,5%
	-Континуирани државни обврзници	781	221	2,7%	0,7%	-560	-71,6%	-30,5%
	-Структурни државни обврзници	1.860	1.443	6,5%	4,7%	-418	-22,5%	-22,8%
	-Обврзница за приватизација на Стопанска банка АД Скопје	3.162	2.625	11,0%	8,6%	-537	-17,0%	-29,3%
	-Еврообврзница	0	350	0,0%	1,1%	350	/	19,1%
1.2.2.	Корпоративни обврзници издадени од домашни банки	836	831	2,9%	2,7%	-4	-0,5%	-0,2%
1.2.3.	Обврзници издадени од странски држави	58	158	0,2%	0,5%	99	169,9%	5,4%
2.	Сопственички инструменти	1.309	960	4,5%	3,1%	-349	-26,6%	-19,0%
	-издадени од нефинансиски друштва	364	72	1,3%	0,2%	-292	-80,3%	-15,9%
	-издадени од банки и останати финансиски друштва- резиденти	754	795	2,6%	2,6%	40	5,4%	2,2%
	-издадени од финансиски друштва- нерезиденти	191	94	0,7%	0,3%	-97	-50,9%	-5,3%
3.	Деривати	0	15	0,0%	0,0%	15	/	0,8%
4.	Вкупно (1+2+3)	28.805	30.639	100,0%	100,0%	1.834	6,4%	100,0%

Анекс бр.6

Структура на депозити на нефинансиски субјекти

во милиони денари

Сектор	Валута	Депозити по видување	Ограничени депозити	Орочени депозити до една година	Долгорочни депозити над една година	Вкупно
Претпријатија	Денари	18.321	316	6.955	1.346	26.937
	Денари со девизна клаузула	0	0,3	8.241	210	8.451
	Девизи	7.713	1.921	9.378	429	19.441
	Вкупно	26.033	2.237	24.574	1.985	54.829
Население	Денари	15.334	0	21.410	5.990	42.734
	Денари со девизна клаузула	0	0	76	5	81
	Девизи	19.651	0	48.879	14.192	82.722
	Вкупно	34.985	0	70.366	20.187	125.538
Држава	Денари	1.027	1	229	18	1.275
	Денари со девизна клаузула	0	0	0	0	0
	Девизи	13	0	0	0	13
	Вкупно	1.040	1	229	18	1.289
Друго комитенти	Денари	1.476	50	841	77	2.444
	Денари со девизна клаузула	0	0	300	54	354
	Девизи	1.774	89	811	747	3.422
	Вкупно	3.250	140	1.951	879	6.220
Вкупно	Денари	36	0	29	7	73.391
	Денари со девизна клаузула	0	0	9	0	8.886
	Девизи	29	2	59	15	105.598
	Вкупно	65.309	2.378	97.120	23.069	187.875

Структурни карактеристики на изложеноста на кредитен ризик поодделните групи банки

Структури на изложеноста на кредитен ризик (во проценти)		31.12.2008			31.12.2009			Промена на структурните учество (во процентни поени)		
		Големи банки	Средни банки	Мали банки	Големи банки	Средни банки	Мали банки	Големи банки	Средни банки	Мали банки
Секторска структура на изложеноста на кредитен ризик	Претпријатија и останати комитенти	49,8%	45,6%	19,6%	48,4%	48,2%	19,0%	1,3	0,2	-1,6
	Население и трговци поединци	30,8%	34,2%	16,2%	29,8%	31,1%	16,7%	0,6	-1,0	-0,6
	Финансиски институции и држава	19,4%	20,2%	64,2%	21,8%	20,7%	64,3%	-1,9	0,8	2,2
	Вкупно	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	0,0	0,0	0,0
Валутна структура на изложеноста на кредитен ризик	Денарска изложеност	48,2%	46,6%	56,5%	44,1%	40,3%	46,2%	-1,2	-6,3	-4,5
	Денарска изложеност со девизна клаузула	32,0%	25,9%	16,6%	25,9%	35,5%	23,7%	-9,7	6,4	1,0
	Девизна изложеност	19,8%	27,5%	26,9%	30,0%	24,2%	30,1%	10,9	-0,1	3,5
	Вкупно	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	0,0	0,0	0,0
Структура на изложеноста на кредитен ризик според одделните ставки на изложеност	Редовни кредити	66,5%	78,9%	57,6%	68,8%	71,8%	61,5%	4,5	-3,1	3,8
	Нефункционални кредити	4,4%	3,6%	8,0%	5,4%	6,5%	8,3%	0,9	2,3	-0,5
	Други побарувања и редовна камата	12,0%	9,4%	29,4%	10,3%	13,6%	24,7%	-5,3	0,8	-3,0
	Вонбилансни ставки	17,1%	8,2%	5,0%	15,4%	8,1%	5,4%	-0,1	-0,1	-0,4
Вкупно	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	0,0	-0,1	-0,1	

Показатели за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик

Позиции	во милиони денари					
	31.12.2004	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2009
А	91.394	108.913	143.707	198.617	215.279	231.166
Б	12.025	16.487	21.931	25.484	32.467	23.395
В	4.826	4.473	3.807	4.469	6.531	8.721
Г	4.191	4.420	3.435	3.219	3.884	3.010
Д	6.744	6.403	6.308	5.867	6.517	10.117
Вкупна кредитна изложеност	119.179	140.696	179.188	237.656	264.677	276.409
Пресметани загуби поради оштетување на средствата	11.591	11.753	11.762	12.690	15.341	17.996
вкупно В,Г,Д	15.761	15.296	13.550	13.555	16.932	21.848
вкупно Г,Д	10.935	10.823	9.743	9.086	10.401	13.127
вкупно В и Г	9.017	8.893	7.242	7.688	10.415	11.731
% на В,Г,Д во вк. кред. изл.	13,22	10,87	7,60	5,70	6,40	7,90
% на Г,Д во вк. кред. изл.	9,18	7,69	5,40	3,82	3,93	4,75
% на В и Г во вк. кред. изл.	7,57	6,32	4,00	3,23	3,93	4,24
% на Г во вк. кред. изл.	3,52	3,14	1,90	1,35	1,47	1,09
% на Д во вк. кред. изл.	5,66	4,55	3,50	2,47	2,46	3,66
% на В во вк. кред. изл.	4,05	3,18	2,10	1,88	2,47	3,15
просечна ризицност (заг. оштет. /вк. излож.)	9,73	8,35	6,60	5,34	5,82	6,51
Сопствени средства	19.397	21.292	23.604	27.721	33.912	35.115
% на В,Г,Д во сопствени средства	81,25	71,84	57,40	48,90	49,93	62,22
% на Г,Д во сопствени средства	56,37	50,83	41,30	32,78	30,67	37,38
% на В и Г во сопствени средства	46,49	41,77	30,70	27,73	30,71	33,41
% на Г во сопствени средства	21,61	20,76	14,60	11,61	11,45	8,57
% на Д во сопствени средства	34,77	30,07	26,70	21,17	19,22	28,81
% на В во сопствени средства	24,88	21,01	16,10	16,12	19,26	24,84
% на нето В,Г,Д во сопствени средства	29,46	26,13	19,40	17,90	20,17	22,98

Изложеност на кредитен ризик кон претпријатијата и останатите комитенти, по одделни дејности

Дејност	Изложеност класифицирана во „В“, „Г“ и „Д“ (во милиони денари)		Загуби поради оштетување на средствата пресметани од страна на банките (во милиони денари)		Апсолутни годишни промени (во милиони денари)		Релативни годишни промени (во %)		Распределба на годишниот порастот (во %)	
	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2008	31.12.2009	Изложеност во „В“, „Г“ и „Д“	Загуби поради оштетување	Изложеност во „В“, „Г“ и „Д“	Загуби поради оштетување	Изложеност во „В“, „Г“ и „Д“	Загуби поради оштетување
Индустрија	5.724	7.847	5.263	6.135	2.123	872	37,1%	16,6%	57,3%	61,5%
Земјоделство, лов и шумарство	706	684	676	550	-22	-126	-3,1%	-18,6%	-0,6%	-8,9%
Градежништво	1.074	937	896	768	-137	-128	-12,7%	-14,3%	-3,7%	-9,0%
Трговија на големо и мало	2.755	3.027	2.651	3.002	272	351	9,9%	13,2%	7,3%	24,8%
Сообраќај, складирање и врски	609	728	521	549	119	28	19,6%	5,4%	3,2%	2,0%
Хотели и ресторани	247	1.021	209	486	774	277	313,4%	132,5%	20,9%	19,5%
Активности во врска со недвижен имот, изнајмување и деловни активности	157	608	306	413	451	107	287,3%	35,0%	12,2%	7,5%
Останати дејности	118	240	199	236	122	37	103,2%	18,6%	3,3%	2,6%
ВКУПНО	11.390	15.092	10.721	12.139	3.702	1.418	32,5%	13,2%	100,0%	100,0%

Изложеност на кредитен ризик кон физички лица, по одделни продукти

Кредитен продукт	Изложеност на кредитен ризик класифицирана во „В“, „Г“ и „Д“ (во милиони денари)		Загуби поради оштетување на средствата пресметани од страна на банките (во милиони денари)		Апсолутни годишни промени (во милиони денари)		Релативни годишни промени (во %)		Распределба на полугодишниот порастот (во %)	
	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2008	31.12.2009	Изложеност во „В“, „Г“ и „Д“	Загуби поради оштетување	Изложеност во „В“, „Г“ и „Д“	Загуби поради оштетување	Изложеност во „В“, „Г“ и „Д“	Загуби поради оштетување
Кредити за станбен и деловен простор	388	568	522	463	180	-59	46,3%	-11,3%	14,7%	-4,2%
Потрошувачки кредити	2.207	2.827	1.319	2.136	620	817	28,1%	61,9%	50,6%	58,2%
Негативни салда по тековни сметки	433	335	337	522	-98	185	-22,7%	54,9%	-8,0%	13,2%
Кредитни картички	1.089	1.571	911	1.504	482	593	44,2%	65,1%	39,3%	42,3%
Автомобилски кредити	138	269	159	211	131	52	94,5%	32,7%	10,7%	3,7%
Друга изложеност на кредитен ризик	482	393	466	281	-89	-185	-18,4%	-39,7%	-7,3%	-13,2%
Вкупна изложеност на кредитен ризик кон физички лица	4.738	5.963	3.714	5.117	1.225	1.403	25,9%	37,8%	100,0%	100,0%

Обезбедување на изложеност на кредитен ризик кон физички лица

Обезбедување	Кредити за станбен и деловен простор		Потрошувачки кредити		Негативни салда по тековни сметки и кредитни картички		Автомобилски кредити		Вкупна изложеност на кредитен ризик кон физички лица	
	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2008	31.12.2009
Необезбедена изложеност	0,0%	3,0%	43,2%	18,7%	60,3%	75,8%	0,0%	0,1%	35,7%	37,8%
Изложеност обезбедена со недвижен имот	90,4%	89,6%	11,0%	27,6%	0,1%	1,0%	0,8%	2,9%	23,8%	27,5%
Изложеност обезбедена со подвижен имот (вклучувајќи депозити и хартии од вредност)	1,1%	1,6%	4,6%	6,8%	0,4%	0,4%	94,9%	92,3%	8,8%	8,4%
Изложеност обезбедена со меници, жиранти, гаранции и друг вид на обезбедување	8,5%	5,7%	41,2%	46,9%	39,3%	22,8%	4,3%	4,6%	31,7%	26,2%

Анекс бр. 12

Показатели за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик кон трговци-поединци, физички лица кои не се сметаат за трговци и физички лица кои вршат трговска дејност од мал обем

Дејност	Просечно ниво на ризичност		Учество на В, Г и Д во вкупната изложеност на кредитен ризик		Пресметани загуби поради оштетување на средствата / Изложеност класифицирана во В, Г и Д		Исправка на вредност и посебна резерва за нефункционални кредити/Нефункционални кредити
	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2008	31.12.2009	
Земјоделство	4,0%	5,6%	4,7%	8,0%	85,0%	70,0%	48,9%
Трговија	3,6%	9,2%	2,7%	13,1%	134,8%	70,3%	72,3%
Други услужни дејности	4,5%	5,0%	4,4%	7,3%	101,7%	68,6%	73,7%
Останати дејности	7,8%	5,8%	7,0%	8,3%	112,7%	70,6%	71,8%
Вкупна изложеност кон трговци поединци	5,1%	6,7%	4,7%	9,6%	107,2%	70,2%	64,6%

Показатели за ликвидноста

Анекс бр.13

Показател	12.2007	12.2008	01.2009	02.2009	03.2009	04.2009	05.2009	06.2009	07.2009	08.2009	09.2009	10.2009	11.2009	12.2009
Ликвидна актива/Вкупна актива	35,9%	23,0%	21,7%	21,0%	20,2%	20,6%	20,1%	20,5%	21,3%	23,0%	23,3%	24,8%	25,0%	25,7%
Ликвидна актива/Вкупни обврски	41,8%	26,2%	25,3%	24,4%	23,3%	23,8%	23,3%	23,8%	24,7%	26,6%	26,9%	28,6%	28,8%	29,5%
Ликвидна актива/Краткорочни обврски	49,0%	32,4%	31,5%	30,5%	29,2%	29,7%	29,2%	29,7%	30,6%	33,1%	33,8%	35,8%	36,5%	37,5%
Ликвидна актива/Вкупни депозити на нефинансиски субјекти	47,7%	31,1%	30,7%	29,6%	27,8%	28,4%	27,8%	28,2%	29,2%	31,3%	32,0%	33,9%	34,3%	35,9%
Ликвидна актива/Депозити на население	81,2%	52,2%	49,4%	47,7%	44,2%	44,9%	43,5%	44,1%	45,5%	49,7%	50,2%	53,0%	53,3%	53,7%

во милиони денари

РЕДЕН БРОЈ	ОПИС	до 7 дена	од 8 до 30 дена	од 31 до 90 дена	од 91 до 180 дена	од 181 до 365 дена	Вкупно
СРЕДСТВА							
1	Парични средства, парични еквиваленти, злато и благородни метали	24.540	120	0	0	6	24.666
2	Финансиски средства чувани за тргување	33	435	67	104	31	670
	инструменти на пазарот на пари	30	79	0	0	0	109
	други должнички инструменти	0	356	60	104	31	551
	сопственички инструменти	3	0	7	0	0	10
3	Деривативи за тргување	15	0	0	0	0	15
4	Вградени деривати и деривати чувани за управување со ризик	0	0	0	0	0	0
5	Финансиски средства по објективна вредност преку билансот на успех, определни како такви при почетно признавање	0	0	0	0	0	0
	инструменти на пазарот на пари	0	0	0	0	0	0
	други должнички инструменти	0	0	0	0	0	0
	сопственички инструменти	0	0	0	0	0	0
	кредити	0	0	0	0	0	0
6	Финансиски средства коишто се чуваат до достасување	550	2.494	256	302	724	4.326
	инструменти на пазарот на пари	550	2.494	69	0	388	3.501
	други должнички инструменти	0	0	187	302	336	825
7	Финансиски средства расположливи за продажба	3.434	9.771	2.992	4.425	64	20.685
	инструменти на пазарот на пари	3.382	9.771	2.992	4.113	22	20.280
	други должнички инструменти	0	0	0	312	32	345
	сопственички инструменти	52	0	0	0	9	61
	други инструменти	0	0	0	0	0	0
8	Кредити и побарувања	17.611	14.941	17.067	18.596	32.351	100.566
	меѓубанкарски трансакции	11.739	7.707	1.818	144	92	21.501
	депозити	56	0	0	0	0	56
	финансиски лизинг	0	0	0	0	0	0
	кредити	5.811	7.205	15.205	18.420	32.228	78.869
	други побарувања	5	30	44	31	30	140
9	Побарувања врз основа на камати	746	446	86	43	366	1.688
10	Побарувања врз основа на провизии и надоместоци	107	14	0	3	0	124
11	Останата неспомната билансна актива	1.105	189	68	48	24	1.434
12	ВКУПНИ СРЕДСТВА (1+2+3+4+5+6+7+8+9+10+11)	48.140	28.411	20.536	23.522	33.566	154.174
ОБВРСКИ							
13	Трансакциски сметки	56.803	0	0	0	0	56.803
14	Финансиски обврски по објективна вредност преку билансот на успех	0	0	0	0	0	0
	инструменти на пазарот на пари	0	0	0	0	0	0
	други должнички инструменти	0	0	0	0	0	0
	сопственички инструменти	0	0	0	0	0	0
	депозити	0	0	0	0	0	0
	обврски по кредити	0	0	0	0	0	0
	субординирани инструменти	0	0	0	0	0	0
15	Деривати за тргување	0	0	0	0	0	0
16	Вградени деривати и деривати чувани за управување со ризик	0	0	0	0	0	0
17	Депозити	20.820	22.430	34.648	20.671	34.277	132.846
	депозити по видување	12.637	0	0	0	0	12.637
	орочени депозити	8.183	22.430	34.648	20.671	34.277	120.208
18	Обврски по кредити	751	169	1.754	371	2.825	5.870
19	Издадени должнички хартии од вредност	0	0	0	0	0	0
20	Обврски по камати	597	349	326	112	161	1.546
21	Обврски по провизии и надоместоци	5	4	0	2	0	10
22	Обврски по основ на финансиски лизинг	6	0	0	0	1	7
23	Друга неспомната билансна пасива	1.466	446	17	5	3	1.938
24	ВКУПНИ ОБВРСКИ (13+14+15+16+17+18+19+20+21+22+23)	80.448	23.398	36.745	21.161	37.267	199.020
ВОЊБИЛАНСНИ СТАВКИ							
25	Воњбилансна актива	87	0	651	54	203	995
26	Воњбилансна обврски	6.325	1.157	3.479	3.384	4.368	18.713
27	Нето воњбилансни ставки (25-26)	-6.239	-1.157	-2.828	-3.330	-4.165	-17.719
28	РАЗЛИКА (12-24+27)	-38.547	3.856	-19.038	-969	-7.866	-62.564
29	ЗБИР НА РАЗЛИКАТА	-38.547	-34.691	-53.729	-54.698	-62.564	0

во милиони денари

РЕДЕН БРОЈ	ОПИС	Очекувана рочност (билансна и вонбилансна евиденција)			Очекувана рочност (идни активности)		
		до 7 дена	од 8 до 30 дена	од 31 до 90 дена	до 7 дена	од 8 до 30 дена	од 31 до 90 дена
СРЕДСТВА							
1	Парични средства, парични еквиваленти, злато и	22.654	88	0	0	0	0
2	Финансиски средства чувани за тргување	33	435	67	0	0	0
	инструменти на пазарот на пари	30	79	0	0	0	0
	други должнички инструменти	0	356	60	0	0	0
	сопственички инструменти	3	0	7	0	0	0
3	Деривативи за тргување	15	0	0	0	0	0
4	Вградени деривати и деривати чувани за управување со	0	0	0	0	0	0
5	Финансиски средства по објективна вредност преку билансот на успех, определни како такви при почетно	0	0	0	0	-120	0
	инструменти на пазарот на пари	0	0	0	0	0	0
	други должнички инструменти	0	0	0	0	0	0
	сопственички инструменти	0	0	0	0	0	0
	кредити	0	0	0	0	-120	0
6	Финансиски средства коишто се чуваат до достасување	551	2.494	255	0	0	0
	инструменти на пазарот на пари	510	2.494	69	0	0	0
	други должнички инструменти	41	0	186	0	0	0
7	Финансиски средства расположливи за продажба	2.711	10.441	2.839	708	120	-314
	инструменти на пазарот на пари	2.672	10.432	2.839	708	120	-314
	други должнички инструменти	0	9	0	0	0	0
	сопственички инструменти	39	0	0	0	0	0
	други инструменти	0	0	0	0	0	0
8	Кредити и побарувања	14.273	13.449	15.631	-189	-2.487	-1.907
	меѓубанкарски трансакции	11.174	7.195	1.870	0	50	0
	депозити	52	0	0	0	0	0
	финансиски лизинг	0	0	0	0	0	0
	кредити	3.044	6.224	13.717	-189	-2.537	-1.907
	други побарувања	3	30	44	0	0	0
9	Побарувања врз основа на камати	510	471	270	33	117	235
10	Побарувања врз основа на провизии и надоместоци	103	17	4	3	12	36
11	Останата неспомната билансна актива	871	190	68	1	0	0
12	ВКУПНИ СРЕДСТВА (1+2+3+4+5+6+7+8+9+10+11)	41.720	27.585	19.133	555	-2.358	-1.949
ОБВРСКИ							
13	Трансакциски сметки	8.621	5.435	949	2.147	822	837
14	Финансиски обврски по објективна вредност преку билансот на успех	0	0	0	0	0	0
	инструменти на пазарот на пари	0	0	0	0	0	0
	други должнички инструменти	0	0	0	0	0	0
	сопственички инструменти	0	0	0	0	0	0
	депозити	0	0	0	0	0	0
	обврски по кредити	0	0	0	0	0	0
	субординирани инструменти	0	0	0	0	0	0
15	Деривати за тргување	0	0	0	0	0	0
16	Вградени деривати и деривати чувани за управување со ризик	0	0	0	0	0	0
17	Депозити	4.477	9.215	15.831	1.757	4.573	8.708
	депозити по видување	1.250	27	34	177	-7	10
	орочени депозити	3.226	9.188	15.798	1.580	4.580	8.698
18	Обврски по кредити	526	1.392	531	5	42	1.964
19	Издадени должнички хартии од вредност	0	0	0	0	0	0
20	Обврски по камати	321	345	325	1	3	1.116
21	Обврски по провизии и надоместоци	2	4	0	0	0	15
22	Обврски по основ на финансиски лизинг	6	0	0	0	0	0
23	Останата неспомната билансна пасива	1.154	453	14	1	0	0
24	Вкупни обврски (13+14+15+16+17+18+19+20+21+22+23)	15.107	16.844	17.650	3.910	5.441	12.640
ВОНБИЛАНСНИ СТАВКИ							
25	Вонбилансни средства	35	0	639	0	1	31
26	Вонбилансна пасива	802	261	1.901	-9	-43	-90
27	Нето вонбилансни ставки (25-26)	-768	-261	-1.261	9	44	121
28	РАЗЛИКА (12-24+27)	25.845	10.479	221	-3.346	-7.754	-14.469
29	ЗБИР НА РАЗЛИКАТА	25.845	36.324	36.546	-3.346	-11.100	-25.570

**Структура на билансната и вонбилансната актива во странска валута и во денари со
девизна клаузула**

Ред. број	Ставка	31.12.2009	
		Износ (во милиони денари)	Структура (во %)
1	Парични средства, парични еквиваленти, злато и благородни метали	19.679	13,0%
2	Финансиски средства чувани за тргување	724	0,5%
3	Деривати за тргување	15	0,0%
4	Вградени деривати и деривати чувани за управување со ризик	0	0,0%
5	Финансиски средства по објективна вредност преку билансот на успех, определени како такви при почетното признавање	0	0,0%
5.1	во странска валута	0	0,0%
5.2	во денари со девизна клаузула	0	0,0%
6	Финансиски средства кои се чуваат до достасување	3.551	2,3%
6.1	во странска валута	0	0,0%
6.2	во денари со девизна клаузула	3.551	2,3%
7	Финансиски средства расположливи за продажба	9.107	6,0%
7.1	во странска валута	197	0,1%
7.2	во денари со девизна клаузула	8.911	5,9%
8	Кредити и побарувања во странска валута	59.631	39,3%
8.1	депозити	22.908	15,1%
8.2	финансиски лизинг	0	0,0%
8.3	кредити	39.847	26,3%
8.4	други побарувања	61	0,0%
8.5	исправка на вредноста	-3.184	-2,1%
9	Кредити и побарувања во денари со девизна клаузула	58.020	38,2%
9.1	депозити	306	0,2%
9.2	финансиски лизинг	0	0,0%
9.3	кредити	59.647	39,3%
9.4	други побарувања	8	0,0%
9.5	исправка на вредноста	-1.941	-1,3%
10	Побарувања врз основа на камата во странска валута	244	0,2%
10.1	пресметана камата	442	0,3%
10.2	исправка на вредноста	-199	-0,1%
11	Побарувања врз основа на камата воденари со девизна клаузула	488	0,3%
11.1	пресметана камата	765	0,5%
11.2	исправка на вредноста	-278	-0,2%
12	Побарувања врз основа на провизии и надомести	0	0,0%
12.1	пресметани провизии и надомести	1	0,0%
12.2	исправка на вредноста	-1	0,0%
13	Вложувања	0	0,0%
14	Останата неспомната билансна актива	377	0,2%
15	Вкупна билансна актива (1+2+3+4+5+6+7+8+9+10+11+12+13+14)	151.837	100,0%
16	Вонбилансна актива	-56	0,0%
17	Вкупна билансна и вонбилансна актива во странска валута и во денари со девизна клаузула (15+16)	151.780	100,0%

Структура на билансната и вонбилансната пасива во странска валута и во денари со девизна клаузула

Ред. број	Ставка	31.12.2009	
		Износ (во милиони денари)	Структура (во %)
1	Тековни сметки и други краткорочни обврски	22.471	15,8%
2	Финансиски обврски по објективна вредност преку билансот на успех	0	0,0%
2.1	во странска валута	0	0,0%
2.2	во денари со девизна клаузула	0	0,0%
3	Деривати за тргување	1	0,0%
4	Вградени деривати и деривати чувани за управување со ризик	0	0,0%
5	Депозити во странска валута	92.027	61,7%
5.1	финансиски институции	1.395	1,4%
5.2	нефинансиски институции	9.816	5,9%
5.3	физички лица	72.682	49,2%
5.4	нерезиденти	8.117	5,2%
5.5	останати клиенти	16	0,0%
6	Депозити во денари со девизна клаузула	9.646	8,8%
6.1	финансиски институции	875	0,6%
6.2	нефинансиски институции	8.371	7,9%
6.3	физички лица	81	0,1%
6.4	нерезиденти	57	0,0%
6.5	останати клиенти	262	0,1%
7	Обврски по кредити	15.032	8,3%
7.1	во странска валута	12.018	6,4%
7.2	во денари со девизна клаузула	3.014	2,0%
8	Издадени должнички хартии од вредност	630	0,5%
9	Обврски по камати во странска валута	824	0,6%
10	Обврски по камати во денари со девизна клаузула	68	0,0%
11	Обврски по провизии и надомести	1	0,0%
12	Финансиски лизинг	5	0,0%
13	Хибридни и субординирани инструменти во странска валута	5.768	3,8%
14	Хибридни и субординирани инструменти во денари со девизна клаузула	0	0,0%
15	Останата неспомната билансна пасива	456	0,5%
16	Вкупна билансна пасива (1+2+3+4+5+6+7+8+9+10+11+12+13+14+15)	146.928	99,9%
17	Вонбилансна пасива	487	0,1%
18	Вкупна билансна и вонбилансна пасива во странска валута и во денари со девизна клаузула (16+17)	147.415	100,0%

во милиони денари

Реден број	Опис	ВКУПНО
ОСНОВЕН КАПИТАЛ		
1	Уплатени и запишани обични и некумулативни приоритетни акции и премија по овие акции	21.245
1.1	Номинална вредност	17.589
1.1.1	Номинална вредност на обични акции	17.497
1.1.2	Номинална вредност на некумулативни приоритетни акции	93
1.2	Премија	3.656
1.2.1	Премија од обични акции	3.656
1.2.2	Премија од некумулативни приоритетни акции	0
2	Резерви и задржана добивка или загуба	9.944
2.1	Резервен фонд	6.762
2.2	Задржана добивка	3.767
2.3	Акумулирана загуба од претходни години	-585
2.4	Тековна добивка	0
2.5	Нереализирана загуба од сопственичките хартии од вредност расположливи за продажба	0,1
3	Позиции како резултат на консолидација (позитивни ставки)	0
3.1	Малцинско учество	0
3.2	Резерви од курсни разлики	0
3.3	Останати разлики	0
4	Одбитни ставки	1.122
4.1	Загуба на крајот на годината или тековна загуба	963
4.2	Сопствени акции	0
4.3	Нематеријални средства	151
4.4	Нето негативни ревалоризациски резерви	7.357
4.5	Разлика меѓу висината на потребната и извршената исправка на вредноста/посебна резерва	0
4.6	Износ на неиздвоена исправка на вредноста и посебна резерва како резултат на сметководствено доцнење	0
5	Обични акции, резерви и задржана добивка и одбитни ставки	29.975
6	Износ на останати позиции кои можат да се вклучат во основниот капитал	93
I	ОСНОВЕН КАПИТАЛ	30.067
ДОПОЛНИТЕЛЕН КАПИТАЛ I		
7	Уплатени и запишани кумулативни приоритетни акции и премија за овие акции	158
7.1	Номинална вредност на кумулативни приоритетни акции	122
7.2	Премија од кумулативни приоритетни акции	36
8	Ревалоризациски резерви	70
9	Хибридни капитални инструменти	184
10	Субординирани инструменти	5.341
11	Износ на субординирани инструменти кои можат да бидат дел од дополнителниот капитал I	5.147
II	ДОПОЛНИТЕЛЕН КАПИТАЛ I	5.558
ОДБИТНИ СТАВКИ ОД ОСНОВЕН КАПИТАЛ И ДОПОЛНИТЕЛЕН КАПИТАЛ I		
12	Вложувања во капитал на други банки или финансиски институции кои изнесуваат над 10% од капиталот на тие институции	319
13	Вложувања во субординирани и хибридни капитални инструменти на институциите од реден број 12	0
14	Збирен износ на вложувања во капиталот, субординираните и хибридниите инструменти и други инструменти кој надминува 10% од (I+II)	0
15	Директни вложувања во капиталот на друштва за осигурување и ресигурување и на друштва за управување со пензиски фондови	192
16	Вложувања во финансиски инструменти издадени од друштва од реден број 15 кои се вклучуваат во нивниот капитал	0
17	Износ на надминување на лимитите за вложувања во нефинансиски институции	0
18	Позиции како резултат на консолидација (негативни ставки)	0
III	ОДБИТНИ СТАВКИ ОД ОСНОВЕН КАПИТАЛ И ДОПОЛНИТЕЛЕН КАПИТАЛ I	511
IV	ОСНОВЕН КАПИТАЛ ПО ОДБИТНИ СТАВКИ	29.621
V	ДОПОЛНИТЕЛЕН КАПИТАЛ I ПО ОДБИТНИТЕ СТАВКИ	5.493
ДОПОЛНИТЕЛЕН КАПИТАЛ 2		
19	Субординирани инструменти од дополнителниот капитал 2	0
20	Дополнителен капитал 1 и 2	5.493
21	Дозволен износ на дополнителен капитал 1 и 2	5.493
21.1	Дополнителен капитал 1	5.493
21.2	Дополнителен капитал 2	0
22	Вишок на основен капитал	12.468
22.1	Вишок на основен капитал (150%)	18.702
22.2	Вишок на основен капитал (250%)	31.171
VI	Дозволен износ на дополнителен капитал 2	0
СОПСТВЕНИ СРЕДСТВА		
VII	Основен капитал	29.621
VIII	Дополнителен капитал 1	5.493
IX	Дополнителен капитал 2	0
X	СОПСТВЕНИ СРЕДСТВА	35.115

Анекс бр. 19

Структура и промени на сопствените средства на ниво на банкарскиот систем

во милиони денари

	Износ во милиони денари		Структура (во %)		Годишна промена*		
	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2008	31.12.2009	во милиони денари	во %	учество во промената
Сопствени средства	33.912	35.115	100,0%	100,0%	1.202	3,5%	100,0%
Основен капитал	29.324	30.067	86,5%	85,6%	743	2,5%	61,8%
-Уплатени и запишани обични и некумулативни приоритетни акции и премија по акции	21.371	21.245	63,0%	60,5%	-126	-0,6%	-10,5%
-Резервен фонд и задржана добивка/акумулирана загуба	8.624	9.944	25,4%	28,3%	1.320	15,3%	109,8%
-Одбитни ставки	671	1.122	2,0%	3,2%	451	67,2%	37,5%
1. загуба на крајот на годината	538	963	1,6%	2,7%	425	78,9%	35,3%
2. неиздвоена исправка на вредност и посебна резерва	0,1	0	0,0%	0,0%	-0,1	-100,0%	0,0%
3. останати одбитни ставки	132	159	0,4%	0,5%	26	19,8%	2,2%
Дополнителен капитал I	5.057	5.558	14,9%	15,8%	501	9,9%	41,7%
-Уплатени и запишани кумулативни приоритетни акции и премија по основ на овие акции	230	158	0,7%	0,4%	-72	-31,3%	-6,0%
-Ревалоризациски резерви	/	70	/	0,2%	84	/	7,0%
-Хибридни инструменти	184	184	0,5%	0,5%	-1	-0,4%	-0,1%
-Субординирани инструменти	4.643	5.147	13,7%	14,7%	504	10,9%	41,9%
Одбитни ставки од основен капитал и дополнителен капитал I	468	511	1,4%	1,5%	43	9,1%	3,6%

* Намалувањето кај уплатените и запишаните обични и приоритетни акции и премиеите врз основа на овие акции, на годишна основа, се должи на промените во сметководствената рамка кои почнаа да се применуваат од јануари 2009 година.

Анекс бр. 20

Структура и промена на сопствените средства по групи банки

во милиони денари

	Големи банки			Средни банки			Мали банки		
	31.12.2009			31.12.2009			31.12.2009		
	Износ во милиони денари	Структура (во %)	Годишна промена*	Износ во милиони денари	Структура (во %)	Годишна промена*	Износ во милиони денари	Структура (во %)	Годишна промена*
Сопствени средства	20.511	100,0%	802	9.523	100,0%	318	5.081	100,0%	82
Основен капитал	16.454	80,2%	1.037	8.270	86,8%	-377	5.344	105,2%	84
-Уплатени и запишани обични и некумулативни приоритетни акции и премија по акции	8.747	42,6%	-257	7.007	73,6%	-90	5.491	108,1%	221
-Резервен фонд и задржана добивка/акумулирана загуба	7.784	37,9%	1.310	2.015	21,2%	58	146	2,9%	-47
-Одбитни ставки	77	0,4%	16	752	7,9%	345	293	5,8%	90
1. загуба на крајот на годината	0	0,0%	0	685	7,2%	342	278	5,5%	83
2. неиздвоена исправка на вредност и посебна резерва	0	0,0%	0	0	0,0%	0	0	0,0%	0
3. останати одбитни ставки	77	0,4%	16	67	0,7%	3	15	0,3%	7
Дополнителен капитал I	4.289	20,9%	-194	1.269	13,3%	695	0	0,008%	0
-Уплатени и запишани кумулативни приоритетни акции и премија по основ на овие акции	107	0,5%	-71	51	0,5%	-1	0	0,0%	0
-Ревалоризациски резерви	64	0,3%	/	6	0,1%	/	0,4	0,008%	/
-Хибридни инструменти	0	0,0%	0	184	1,9%	-1	0	0,0%	0
-Субординирани инструменти	4.118	20,1%	-187	1.029	10,8%	691	0	0,0%	0
Одбитни ставки од основен капитал и дополнителен капитал I	232	1,1%	41	16	0,2%	0	263	5,2%	3

* Намалувањето кај уплатените и запишаните обични и приоритетни акции и премиеите врз основа на овие акции, на полугодишна и годишна основа, се должи на промените во сметководствената рамка кои почнаа да се применуваат од јануари 2009 година.

Стапка на адекватност на капиталот со состојба на 31.12.2009 година

во милиони денари

Реден број	Опис	ВКУПНО
I	АКТИВА ПОНДЕРИРАНА СПОРЕД КРЕДИТНИОТ РИЗИК	
1	Билансна актива пондерирана според кредитниот ризик	177.369
2	Вонбилансна актива пондерирана според кредитниот ризик	25.307
3	Актива пондерирана според кредитниот ризик (1+2)	202.676
4	Капитал потребен за покривање на кредитниот ризик (8% од реден број 3)	16.214
II	АКТИВА ПОНДЕРИРАНА СПОРЕД ВАЛУТНИОТ РИЗИК	
5	Агрегатна девизна позиција	11.735
6	Нето-позиција во злато	0
7	Актива пондерирана според валутниот ризик (5+6)	11.735
8	Капитал потребен за покривање на валутиот ризик (8% од реден број 7)	939
III	АКТИВА ПОНДЕРИРАНА СПОРЕД РИЗИЦИ (3+7)	214.411
9	Капитал потребен за покривање на ризиците (4+8)	17.153
IV	СОПСТВЕНИ СРЕДСТВА	35.115
V	СТАПКА НА АДЕКВАТНОСТ НА КАПИТАЛОТ (IV/III)	16,38%

Мерки изречени од страна на НБРМ во периодот од 01.01.2009 до 31.12.2009 година

Вид мерка		
Писмено предупредување	Број на банки	Број на штедилници
Воспоставување соодветна сметководствена евиденција на обврските врз основа на депозити	1	
Образложенијата на барањата за продолжување на рокот на достасување на кредитите да се засноваат на анализа на причините поради кои се врши продолжување на рокот на достасување	1	
Укинување одлука за намера за намалување на основна главнина		1
Препорака	Број на банки	Број на штедилници
Одржување на седниците на Одборот за надгледување на информатичката технологија најмалку на тримесечна основа, а по потреба и почесто	1	
Разгледување и верификување на стратегиите за развој на информатичката технологија, значајните оперативни планови, како и прашањата поврзани со поголемите набавки, од страна на Одборот за надгледување на информатичката технологија	1	
Следење на големината на ризикот на информатичката технологија од страна на органите на банката	1	
Соодветна распределба на задолженијата на вработените во Секторот/Дирекцијата за информатичка технологија	2	
Јакнење на капацитетот на Службата за внатрешна ревизија во делот на ревизијата на информатичката технологија преку постојана и соодветна обука на вработените	2	
Интегрирање и унифицирање на политиката за лозинки на ниво на оперативниот систем и базите на податоци	1	
Изготвување акциски план за надминување на	1	

утврдените нерегуларности и за спроведување препораки дадени во записникот од контрола		
Унапредување на системот за управување со кредитниот ризик со обврска на Службата за внатрешна ревизија да изврши оценка на постапувањето на банката во поглед на унапредувањето на системот на управување со овој ризик	1	
Унапредување на системот на известување на соодветните органи на банката во однос на сите ризици од работењето	1	
Одборот за управување со ризици да дефинира, а Надзорниот одбор да одобрува: <ul style="list-style-type: none"> - критични вредности на ликвидносните показатели коишто би претставувале основа за активирање на планот за управување со ликвидносниот ризик во вонредни услови; - прецизно одредени вонредни услови коишто ќе бидат сигнал за активирање на планот за управување со ликвидносниот ризик во вонредни услови и - прифатливо ниво на концентрација на депозитната база 	1	
Оцена на системите за управување со ликвидносниот ризик од страна на Одборот за управување со ризици	1	
Известување на НБРМ за статусот на судските постапки коишто се водат против банката	1	
Вклучување на активностите за ревизија на управувањето со правниот ризик и репутацискиот ризик во опфатот на работа на Службата за внатрешна ревизија	1	
Унапредување на системот на управување со ризикот од перење пари и финансирање тероризам	1	
Меморандум	Број на банки	Број на штедилници
Достигнување на законски пропишаниот износ на сопствени средства од страна на банка	1	
Унапредување на системот за управување со кредитниот ризик	2	
Унапредување на системот за управување со ризикот од перење пари и финансирање тероризам	2	
Унапредување на системот за управување со ликвидносниот ризик	2	
Унапредување на системот за управување со стратегискиот ризик	2	

Унапредување на системот за управување со оперативниот ризик, вклучувајќи го и правниот ризик	1	
Оцена за постапувањето на банката по мерките за унапредување на системите за управување со кредитниот ризик, ризикот од перење пари и финансирање тероризам, ликвидносниот ризик, оперативниот и правниот ризик (од аспект на вршење на платниот промет) и стратегискиот ризик од страна на Службата за внатрешна ревизија	1	
Отстранување неусогласености со Законот за платен промет	1	
Склучување договор за начинот на управување, посредување и архивирање на податоците и документацијата и покривање на трошоците, вклучувајќи и регулирање на чувањето на платните инструменти	1	
Унапредување на системот на управување со информативната сигурност	1	
Унапредување на управувањето со ризикот од промена на каматните стапки	1	
Јакнење на капацитетот на банката за контрола на усогласеноста со прописите преку ангажирање дополнителни човечки ресурси	1	
Изготвување план за постојана обука на вработените во Секторот за внатрешна ревизија и во Правниот центар заради јакнење на капацитетот на вработените во овие организациски единици	1	
Евидентирање на отпишаните обврски кон штедачите на соодветните сметки за депозити	1	
Надминување на слабостите во интерните акти поради коишто е зголемен правниот ризик на којшто е изложена банката	1	
Решение	Број на банки	Број на штедилници
Бришење на финансиската активност: „кредитирање во странство, вклучувајќи факторинг и финансирање на комерцијални трансакции“ од дозволата за работа на банката, поради неисполнување на законски пропишаниот износ на сопствени средства	1	
Задолжување на банката да достигне износ на ликвидна актива со којшто ќе обезбеди соодветен процент на покриеност на вкупните обврски и постојано да го одржува тоа ниво на покриеност	1	
Задолжување на банката да доставува до НБРМ пресметка за вкупните обврски и вкупната	1	

ликвидна актива од претходниот ден, секој работен ден		
Забрана за одобрување кредити и други облици на кредитна изложеност на правни лица, освен кредитна изложеност обезбедена со првокласни инструменти	1	
Задолжување на банката претходно да ја извести НБРМ за секоја промена во интерните политики за управување со кредитен ризик	1	
Ревидирање на политиката за управување со ликвидносниот ризик од страна на Надзорниот одбор на банката преку пропишување ликвидносен показател, на начин дефиниран од НБРМ	1	
Мерки кон акционери	Број на банки	
Повлекување на согласноста за стекнување акции во банката, утврдување дека акциите не му носат право на глас на акционерот и наложување за нивно отуѓување од страна на акционерот во определен рок	1	

Преглед на банки по групи банки со состојба на 31.12.2009 година

Група големи банки		Група средни банки		Група мали банки	
1	Комерцијална банка АД Скопје	1	Алфа банка АД Скопје	1	Еуростандард банка АД Скопје
2	НЛБ Тутунска банка АД Скопје	2	Извозна и кредитна банка АД Скопје	2	Зираат банка АД Скопје
3	Стопанска банка АД Скопје	3	Инвестбанка АД Скопје	3	Капитал банка АД Скопје
		4	Охридска банка АД Охрид	4	Македонска банка за поддршка на развојот АД Скопје
		5	Прокредит банка АД Скопје	5	Поштенска банка АД Скопје
		6	Стопанска банка АД Битола	6	Статер банка АД Куманово
		7	ТТК банка АД Скопје	7	Централна кооперативна банка АД Скопје
		8	УНИ банка АД Скопје		

* Банките се по азбучен редослед